

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фінансів та банківської справи

Кафедра банківської справи

Збірник тез доповідей
IX Студентської науково-практичної конференції
факультету фінансів та банківської справи
**«СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ»**
8-9 квітня 2026 року

Секція 3
**БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ**

Одеса, ОНЕУ 2026 р.

Збірник друкується за рішенням факультету фінансів та банківської справи (протокол № 4 від 10.03.2026 р.).

Засновник і видавець: факультет фінансів та банківської справи ОНЕУ.

Відповідальні за випуск:

Коцюрубенко Г. М., декан ФФБС, к.е.н., доцент кафедри фінансів

Жердецька Л. В., завідувачка кафедри банківської справи, д.е.н., доцент кафедри банківської справи

Деркач Ю.Б., к.е.н., доцент кафедри банківської справи

Випуск збірника охоплює результати наукових розробок студентів факультету фінансів та банківської справи щодо теоретико-методичних та практичних аспектів функціонування банківської системи України. Тези надруковано українською та англійською мовами.

За редакцією авторів.

ЗМІСТ

1.	Алекберова А. Р. Грошовий ринок як особливий сектор економіки.....	6
2.	Бабой А. Ю. Перспективи відмови від готівкових грошей: міф, чи реальність.....	7
3.	Басс І. О. Дизайн зовнішнього вигляду сучасних готівкових грошей та ступінь їх захисту	9
4.	Бігунець М. О. Валютні обмеження НБУ як інструмент курсової стабілізації в умовах воєнного стану.....	10
5.	Бондаренко О. С. Чат-боти, голосові асистенти та персоналізація банківських послуг на основі ШІ: світовий досвід та українські реалії.....	15
6.	Борзовець В. В. COVID-19 як фактор трансформації грошової поведінки населення.....	17
7.	Борщевська А. М. Проблеми та перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні.....	19
8.	Бурлачук А. М. Біметалізм та монометалізм: історичний досвід боротьби золота та срібла за грошовий трон.....	21
9.	Ваганова Є. І. Грошові реформи: еволюційний аспект.....	22
10.	Височенко Д. Р. Тінізація економіки України в умовах військового стану.....	24
11.	Гаврилов М. С. Причини та форми прояву інфляції в сучасній економіці.....	26
12.	Городнича В. Г. Політика центрального банку в умовах воєнного стану.....	28
13.	Грубий Н. С. Вплив пандемії COVID-19 на цінність грошей та зміну платіжних звичок.....	30
14.	Демченко А. О. Мікрокредитування та його вплив на соціально-економічний розвиток.....	31
15.	Дигай К. О. Необанки та фінтех-компанії як конкуренти традиційних банків на ринку України.....	34
16.	Жарська А. І. Монетарна політика НБУ в умовах воєнного стану.....	35
17.	Желун А. С. Кіберзагрози та цифрова безпека банків в умовах гібридної війни.....	37
18.	Жеріт К. О. Вплив міжнародної фінансової допомоги на валютну стабільність України в умовах війни.....	39
19.	Завадський В. В. Інтеграція ESG-підходів і цифрової звітності в систему ризик-менеджменту банків.....	41
20.	Каган Н. В. Перспективи впровадження цифрової гривні в Україні.....	43
21.	Катраман К. Д. Цифрова трансформація платіжного ринку України: виклики та можливості.....	45

22.	Клименко Я. О. Демонетизація золота: причини та економічні наслідки.....	47
23.	Кліманова Ю. С. Проблеми стабільності комерційних банків України.....	49
24.	Конашева Д. С. Еволюція грошової одиниці України: від куни до є-гривні.....	51
25.	Кравченко К. В. Золотий стандарт: механізм забезпечення стабільності та причини його краху...	53
26.	Кулікова І. О. Сутність кількісної теорії грошей та причини її виникнення.....	54
27.	Кульчицька П. Ф. Золото та сучасні фінансові інструменти: інвестиційні можливості та ризики.....	56
28.	Кутьєва К. О. Інфляційні ризики цифрових валют і їх вплив на економіку.....	58
29.	Ліннік Д. С. Еволюція становлення грошової системи України.....	59
30.	Луценко А. О. Банківське кредитування під час воєнного стану: обмеження та нові можливості...	61
31.	Матушак В. О. Механізм балансування попиту і пропозиції на грошовому ринку.....	63
32.	Мацуляк В. О. Сучасні кредитні гроші: природа виникнення та механізм емісії.....	64
33.	Мелещеня М. М. Роль золотовалютних резервів у забезпеченні економічної стабільності країни.....	66
34.	Мельник К. С. Безготівкова економіка України: тенденції та перспективи розвитку.....	68
35.	Найда В. О. Вплив інфляції на доходи та рівень життя населення.....	70
36.	Неденко В. С. Причини та форми прояву інфляції.....	72
37.	Ночвінова В. В. Діяльність банків в умовах воєнного стану.....	74
38.	Обланов Д. С. Коефіцієнт монетизації економіки: сутність та вплив.....	76
39.	Пазушкіна А. О. Споживчий кошик України та чинники впливу на його формування.....	78
40.	Перпері К. Г. Платіжні системи нового покоління.....	80
41.	Петросян Е. А. Історія української гривні: від прикраси до цифрової валюти.....	
42.	Петкова К. М. Внутрішній контроль як ключовий інструмент забезпечення безпеки банку.....	83
43.	Пилипчук В. М. Особливості консолідації банківського сектору України: сучасні тренди.....	85
44.	Поркуян М. О. Ринок депозитів в умовах дії воєнного стану: адаптація та нові тренди.....	87
45.	Постольська Д. П. Застосування ІІІ для персоналізації банківського обслуговування: глобальні тренди.....	89

46.	Проценко Є. А. Тіньовий валютний ринок в Україні: масштаби, причини та методи регулювання.....	92
47.	Руда Ю. О. Значення кредиту у повоєнному відноленні економіки України.....	94
48.	Сиротенко Є. О. Банківські кризи ХХІ століття: глобальний досвід.....	95
49.	Соборова Д. О. Еволюційний шлях грошей на території України.....	98
50.	Собченко Д. О. Зелений банкінг: глобальні тренди та українські перспективи.....	101
51.	Стоєва Д. В. Штучний інтелект у банківській сфері: від чат-ботів до автоматизації кредитних рішень.....	102
52.	Тігоров К. І. Причини та наслідки демонетизації золота.....	105
53.	Ткаченко М. Р. Пропозиція грошей і тінізація економіки в умовах воєнного стану.....	107
54.	Трандасір Я. В. Трансформація платіжної інфраструктури України в умовах воєнних викликів.....	109
55.	Унтілова Ю. О. Вплив інфляції на рівень монетизації економіки в умовах військового стану.....	111
56.	Хабічева А. В. Інфляційний цикл: сутність та механізм формування.....	113
57.	Шоповалова Д. А. Еволюція депозитних продуктів банків у цифрову еру.....	115
58.	Шахова Н. В. Комерційні банки на валютному ринку України в умовах воєнної економіки та валютних обмежень НБУ.....	118
59.	Шепотинник С. С. Банківське кредитування бізнесу в умовах воєнної економіки України.....	119
60.	Щербіна Е. І. Впровадження цифрових валют центральних банків та їх вплив на монетарну політику.....	122
61.	Янчева А. І. Цифрова безпека банків України в умовах воєнного стану.....	123

Алекберова А. Р.,

Здобувачка 14ф групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

ГРОШОВИЙ РИНОК ЯК ОСОБЛИВИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Грошовий ринок є фундаментом сучасної фінансової архітектури, оскільки він забезпечує оперативний перерозподіл ліквідності та збалансування короткострокових запитів суб'єктів господарювання. У системі економічних відносин цей ринок виконує роль головного каналу, через який монетарні імпульси центрального банку транслюються на реальний сектор економіки [1, с. 24]. Основним завданням функціонування цього сектора є підтримка платоспроможності банківської системи та надання інструментів для управління вільними грошовими коштами держави, підприємств і домогосподарств.

Інституційна структура ринку базується на взаємодії Національного банку України, комерційних банків та державних інституцій, де ключовими інструментами виступають міжбанківські кредити, депозитні сертифікати та облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Механізм ціноутворення на цьому ринку безпосередньо залежить від динаміки попиту та пропозиції, де ціною виступає відсоткова ставка. Важливо розуміти, що облікова ставка НБУ слугує базовим орієнтиром, який визначає вартість ресурсів для всієї фінансової системи [2]. Зв'язок між обліковою ставкою та ринковими індикаторами, такими як UONIA, наочно демонструє ефективність монетарної політики та рівень довіри між фінансовими установами.

В умовах сучасних макроекономічних шоків, спричинених воєнним станом, функціонування грошового ринку набуло специфічних рис. Зокрема, спостерігається значний профіцит ліквідності, який змушує регулятора активно використовувати депозитні сертифікати для стерилізації надлишкової грошової маси та стримування інфляційних процесів [3]. Рівень монетизації економіки, що визначається як відношення агрегату М3 до ВВП, залишається критичним індикатором, оскільки його зниження зазвичай свідчить про вимивання оборотних коштів з реального сектору та зростання тінізації [4, с. 45]. Аналіз структури грошової маси показує високу частку готівки в обігу (М0), що є типовим для кризових періодів, коли домогосподарства прагнуть до максимальної ліквідності ресурсів.

Підсумкова оцінка стану грошового ринку підтверджує його роль як індикатора «здоров'я» національної економіки. Сучасні виклики вимагають від регулятора не лише стабілізації курсових та інфляційних очікувань, а й створення умов для поступової трансформації банківської ліквідності в інвестиційні кредити для відновлення країни [2, с. 12]. Подальший розвиток ринку залежатиме від здатності інституційних учасників адаптуватися до ризиків та підтримувати збалансовану пропозицію грошей, яка б відповідала реальним темпам зростання ВВП [5].

Отже, грошовий ринок виступає ключовим механізмом забезпечення стійкості фінансової системи України в умовах воєнного стану та макроекономічної нестабільності. Ефективність його подальшого функціонування залежатиме від здатності Національного банку України підтримувати баланс між стерилізацією надлишкової ліквідності та стимулюванням кредитної активності, що є необхідною умовою для післявоєнного відновлення та сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. К.: КНЕУ, 2011. 589 с.
2. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>
3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
4. Макроекономічний та монетарний огляд. Квітень 2026 / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-kviten-2026-roku>
5. Статистика зовнішнього сектора України: Методологічні коментарі. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

Бабой А. Ю.,
Здобувачка 12 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДМОВИ ВІД ГОТІВКОВИХ ГРОШЕЙ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

У сучасному світі стрімкий розвиток цифрових технологій та поширення безготівкових платіжних інструментів актуалізують питання про майбутнє готівкового обігу. Проте чи є повна відмова від готівки реальною перспективою, чи залишається лише теоретичною концепцією — питання, що потребує детального аналізу.

Готівкові кошти протягом тисячоліть виконують ключові функції грошей — засобу обігу, платежу та нагромадження. Попри це, у ХХІ столітті їхня роль поступово змінюється. За даними Національного банку України, частка безготівкових розрахунків у загальному обсязі платежів із кожним роком зростає, що свідчить про зміну споживчих звичок населення. Водночас схожі тенденції спостерігаються у Швеції, Норвегії та інших країнах Північної Європи, де готівка практично вийшла з ужитку в повсякденних розрахунках [1, с. 61-74].

Серед ключових аргументів на користь переходу до безготівкового суспільства виділяють такі: по-перше, зниження витрат держави на емісію, зберігання та транспортування банкнот і монет; по-друге, посилення прозорості

фінансових операцій і протидія тіньовій економіці; по-третє, підвищення зручності та швидкості розрахунків для споживачів і бізнесу; по-четверте, зменшення ризиків, пов'язаних із фальшивомонетництвом.

Разом із тим існує низка суттєвих перешкод, які стоять на заваді повній відмові від готівки. Передусім це проблема фінансової доступності: значна частина населення, особливо літні люди та мешканці сільської місцевості, не має достатнього рівня цифрової грамотності або доступу до банківської інфраструктури. Крім того, у разі технічних збоїв або кібератак на платіжні системи відсутність готівки може паралізувати економічну діяльність [2, с. 45]. Важливим чинником залишаються й питання конфіденційності: анонімність готівкових розрахунків є певною гарантією захисту особистих даних громадян.

Слід також зазначити, що в умовах воєнного стану та нестабільної економічної ситуації в Україні готівка зберігає роль «резервного» платіжного засобу, якому населення довіряє в кризових ситуаціях. Психологічний чинник довіри до фізичних грошей не можна ігнорувати при прогнозуванні темпів дигіталізації платежів.

Окремої уваги заслуговує роль готівки у функціонуванні тіньового сектору економіки. Анонімність та непростежуваність готівкових розрахунків традиційно розглядаються як інструмент, що сприяє ухиленню від оподаткування, незадекларованій зайнятості та відмиванню коштів. За оцінками міжнародних дослідників, значна частина неформальних економічних операцій здійснюється саме в готівковій формі, що суттєво ускладнює фіскальний контроль з боку держави [4].

Водночас не варто ототожнювати готівку виключно з тіньовими схемами: абсолютна більшість готівкових транзакцій є легальними та соціально виправданими — від розрахунків на ринках і в малому бізнесі до передачі коштів між членами родини. Проте сам факт існування «тіньового попиту» на готівку створює стійку підтримку її обігу навіть за умов активного розвитку безготівкових альтернатив. Де-факто, частина суб'єктів господарювання свідомо надає перевагу готівковим розрахункам саме з метою мінімізації фіскального навантаження, що перетворює готівку на «фінансовий щит» тіньової економіки [5, с. 112].

Сучасна фінансова система трансформується завдяки концепції цифрових грошей центральних банків (CBDC), які, на відміну від приватних криптовалют, є офіційним цифровим еквівалентом національної валюти з мінімальним контрагентським ризиком. Понад 130 країн, включаючи Україну з її проєктом е-гривні, досліджують цей інструмент як засіб підвищення інклюзивності та ефективності розрахунків, проте впровадження CBDC гальмується викликами кібербезпеки, загрозою дезінтермедіації банків і ризиками тотального державного контролю за приватними фінансами. З огляду на ці фактори, повна відмова від готівки в найближчій перспективі залишається малоймовірною; натомість очікується поступова еволюція, де цифрові інструменти ставатимуть зручнішими та домінуючими, а готівка збереже свою роль резервного засобу в кризових та неформальних сегментах економіки.

Отже, наша думка, що повна відмова від готівки найближчим часом є малоімовірною, оскільки найбільш реалістичним сценарієм є поступове скорочення її частки в обігу через розвиток цифрової інфраструктури та фінансової грамотності. Оптимальна стратегія держави полягає не в примусовому витісненні паперових грошей, а в популяризації зручних і безпечних безготівкових інструментів, що перетворить готівку з домінуючого засобу розрахунків на резервний, зберігши її важливу роль у неформальному секторі та під час кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Свон М. Блокчейн: схема нової економіки / М. Свон. Київ: Олімп-Бізнес, 2017. 240 с.
2. Нікітін В. М. Безготівкові розрахунки в Україні: тенденції та перспективи розвитку. Фінанси України. 2022. № 5. С. 45–58.
3. Вовк В. Я. Перспективи цифровізації фінансових послуг в умовах трансформації банківської системи. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 24.04.2026).
4. Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? Journal of Economic Literature. 2021. Vol. 59. No. 1. P. 86–109.
5. Кривенко Л. В. Тіньова економіка України: масштаби, детермінанти та механізми детінізації. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2020. 198 с.

Басс І. О.,

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДИЗАЙН ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ СУЧАСНИХ ГОТІВКОВИХ ГРОШЕЙ ТА СТУПІНЬ ЇХ ЗАХИСТУ

Сучасні готівкові гроші виконують не лише функцію платіжного засобу, але й виступають важливим елементом фінансової безпеки держави. Незважаючи на розвиток безготівкових розрахунків, готівка продовжує відігравати важливу роль у економіці.

Дизайн грошових знаків є складним багаторівневим процесом, що поєднує мистецькі рішення та сучасні технології. Він передбачає гармонійне поєднання візуальних елементів, зручності використання та впізнаваності. Особливу увагу приділяють створенню унікального вигляду банкнот, який відображає історичні, культурні та національні особливості країни.

Важливим аспектом є також функціональність дизайну. Гроші повинні бути зручними для використання різними групами населення, включаючи людей із вадами зору. Для цього застосовуються рельєфні елементи, різні розміри банкнот та чітка структура зображень.

Основною складовою сучасних готівкових грошей є система захисту від підробок. До неї входять водяні знаки, захисні стрічки, мікротекст, голограми,

спеціальні фарби та інші технологічні елементи. Постійне вдосконалення цих елементів дозволяє значно ускладнити процес фальсифікації. Рівень захисту банкнот можна умовно подати у вигляді функції:

$$R = (E, T, S), \quad (1)$$

де: R — рівень захисту, E — ефективність елементів захисту, T — технологічна складність, S — стійкість до підробок.

У сучасних умовах цифровізації фінансового сектору дизайн та захист готівкових грошей набувають нових акцентів. Вони не лише виконують традиційну функцію платіжного засобу, але й інтегруються у комплексну систему фінансової безпеки, що поєднує готівкові та безготівкові інструменти. Використання полімерних матеріалів, інноваційних технологій перевірки справжності та адаптація дизайну до потреб різних соціальних груп створюють передумови для підвищення довіри населення до національної валюти. У цьому контексті готівка постає не як архаїчний елемент, а як важлива складова збалансованої грошово-кредитної системи, здатної взаємодіяти з цифровими платіжними платформами та сприяти стабільності грошового ринку.

Таким чином, дизайн і захист готівкових грошей є важливими складовими стабільності фінансової системи. Їх постійне вдосконалення сприяє підвищенню довіри населення до національної валюти та зменшенню рівня тіньової економіки.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Mishkin F. S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. 11th ed. Pearson, 2016.
3. Rose P. S., Hudgins S. C. Bank Management and Financial Services. 9th ed. McGraw-Hill, 2013.
4. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://bank.gov.ua>
5. Коваленко В. В. Грошовий обіг і кредит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018.

Бігунець М. О.,
Здобувач 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Юлія Борисівна,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ НБУ ЯК ІНСТРУМЕНТ КУРСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року НБУ вдався до безпрецедентних заходів для підтримки фінансової стабільності. Відповідно до Постанови Правління НБУ №18 від 24 лютого 2022 року [1, с. 4-6], було зафіксовано офіційний обмінний курс гривні, призупинено роботу валютного

ринку, запроваджено мораторій на транскордонні валютні платежі та обмежено видачу готівки [2, с. 6-7]. Це дозволило запобігти паніці, зупинити неконтрольований відплив капіталу та забезпечити стабільну роботу фінансової системи в найскладніші перші місяці війни [3, с. 11-13]. Важливо зазначити, що такі дії є класичним прикладом застосування адміністративних інструментів валютного регулювання, зокрема валютних обмежень та фіксації курсу, які історично використовувалися багатьма країнами (Ізраїль, Ірак, Грузія) на початкових етапах військових конфліктів для запобігання колапсу фінансової системи [9, с. 3-4].

Запроваджені НБУ жорсткі валютні обмеження для суб'єктів господарювання охоплювали як поточні операції (заборона на зняття готівки з валютних рахунків, мораторій на транскордонні платежі, скорочення термінів розрахунків за експортно-імпортними операціями з 365 до 90 днів), так і операції, пов'язані з рухом капіталу (призупинення роботи міжбанківського валютного ринку, заборона на дострокове погашення кредитів нерезидентам). У сегменті роздрібного бізнесу було встановлено ліміти на зняття готівкової валюти та запроваджено новий інструмент хеджування валютних ризиків — строковий депозит, прив'язаний до офіційного курсу, що дозволило переорієнтувати попит населення з готівкового на безготівковий сегмент ринку та зменшити тиск на курс [10, с. 5-7]. Ці заходи сприяли різкому скороченню обсягів купівлі-продажу іноземної валюти, що підтверджується від'ємним сальдо операцій клієнтів банків у перші місяці війни на противагу довоєнному періоду [10, с. 6].

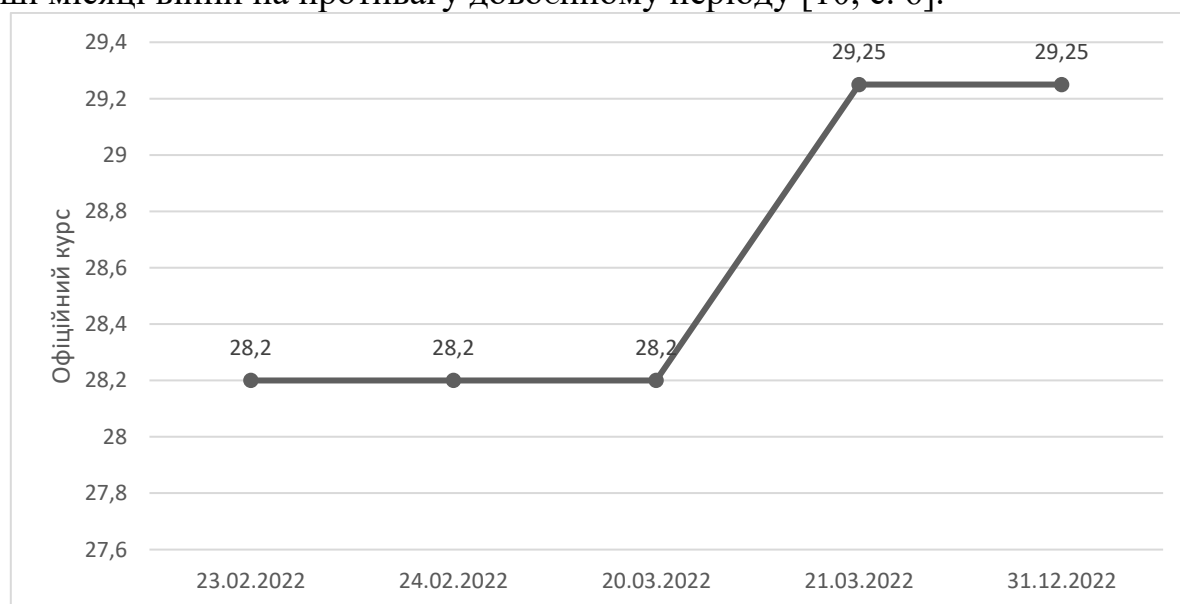

Рис.1 Динаміка офіційного курсу USD/UAH під час запровадження воєнного стану

Джерело: складено автором на основі [5-8].

Усвідомлюючи ризики тривалої фіксації курсу, НБУ в липні 2023 року оприлюднив Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [4, с. 3-5]. Стратегія передбачала поетапну лібералізацію: від послаблення обмежень за експортно-імпортними операціями (перший етап) до лібералізації операцій з

похідними фінансовими інструментами та інвестування за кордон (третій етап) [9, с. 5-6]. Ключовим етапом її реалізації став перехід 3 жовтня 2023 року від фіксованого курсу до режиму керованої гнучкості, що мало посилити стійкість валютного ринку до внутрішніх і зовнішніх шоків [5, с. 4-7]. Новий режим сприяв кращій адаптації економіки до шоків та зменшив накопичення валютних дисбалансів.

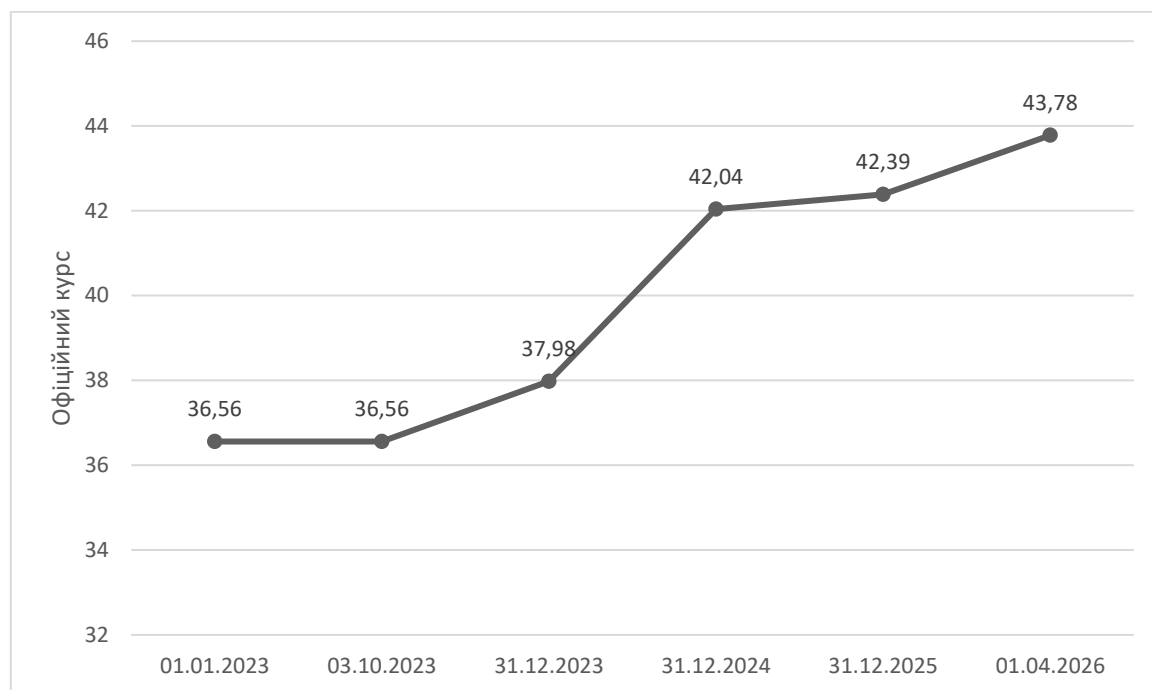

Рис.2 Динаміка офіційного курсу USD/UAH (2023 – 2026)

Джерело: складено автором на основі [5-8].

Важливим етапом лібералізації стало запровадження «позикового» ліміту з 14 січня 2026 року. Його розмір дорівнює сумі коштів в іноземній валюті, що надійшли на рахунок української компанії за новим кредитом/позикою від нерезидента після 1 січня 2026 року. У межах цього ліміту бізнес отримав змогу погашати «старі» зовнішні кредити, розраховуватися за імпорту товарів із поставкою до 23 лютого 2021 року, повертати передоплату за товар, сплачену до 23 лютого 2022 року, фінансувати власні закордонні підрозділи та здійснювати репатріацію дивідендів понад чинні ліміти [6, с. 3-8]. Цей крок є продовженням політики стимулюючої лібералізації, започаткованої ще у травні 2025 року із запровадженням «інвестиційного ліміту», який дозволяв проводити аналогічні операції в межах коштів, залучених до статутного капіталу від нерезидентів [9, с. 7-8].

Завдяки послідовній реалізації стратегії лібералізації та значній міжнародній фінансовій допомозі НБУ вдалося досягти значного зміцнення міжнародних резервів: станом на 1 січня 2026 року вони досягли історичного максимуму в 57,3 млрд дол. США, зросли на понад 30% упродовж 2025 року [7, с. 3-4]. Станом на 1 лютого 2026 року резерви продовжили зростання до 57,66 млрд дол., що забезпечує фінансування шести місяців майбутнього імпорту [8, с. 4-6].

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

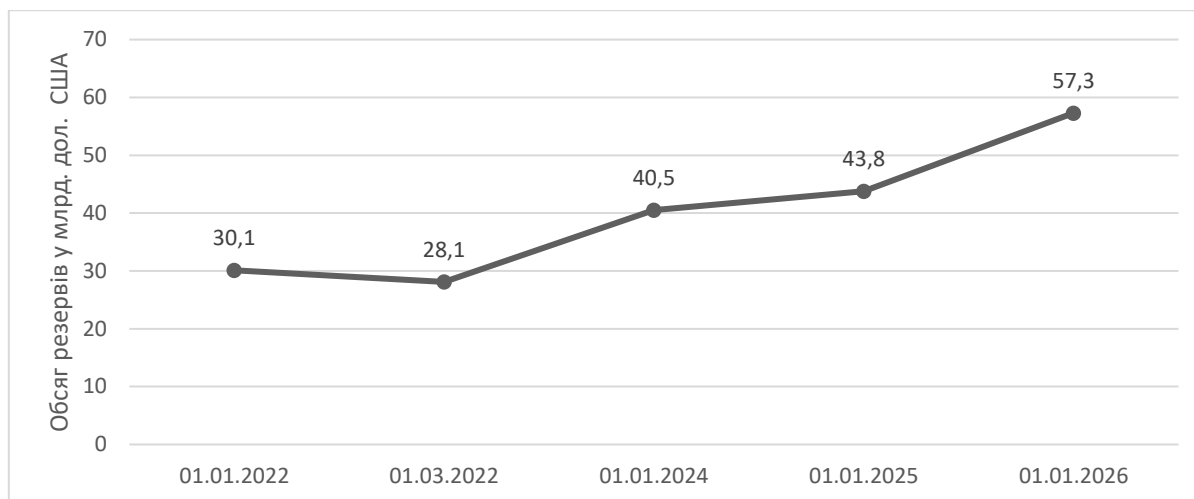

Рис.3 Динаміка міжнародних резервів (2022 – 2026)

Джерело: складено автором на основі [5-8].

Однак, незважаючи на позитивну динаміку резервів, фундаментальним викликом для курсової стабільності залишається структурний дефіцит торговельного балансу. Першопричиною тиску на міжнародні резерви є стале перевищення імпорту над експортом, обсяг якого щорічно зростає. Скорочення експорту товарів і послуг (внаслідок блокування морських портів, руйнування виробничих потужностей та енергетичної інфраструктури) супроводжується випереджаючим зростанням імпорту. Зокрема, у структурі імпорту значно зросла частка машин та устаткування (через потребу у відновленні енергетики) та мінеральних продуктів (через закупівлю нафтопродуктів та газу замість зруйнованих власних потужностей) [9, с. 9-10]. Для покриття цього дефіциту НБУ змушений проводити значні валютні інтервенції з продажу іноземної валюти. Так, у 2022 р. було продано 25 млрд дол. США, у 2023 р. — 28,7 млрд дол. США, у 2024 р. — 34,7 млрд дол. США, а за 2025 р. — 36,1 млрд дол. США [9, с. 8]. Саме ці інтервенції, поряд із зовнішньою допомогою, є ключовим механізмом балансування валютного ринку в умовах керованої гнучкості.

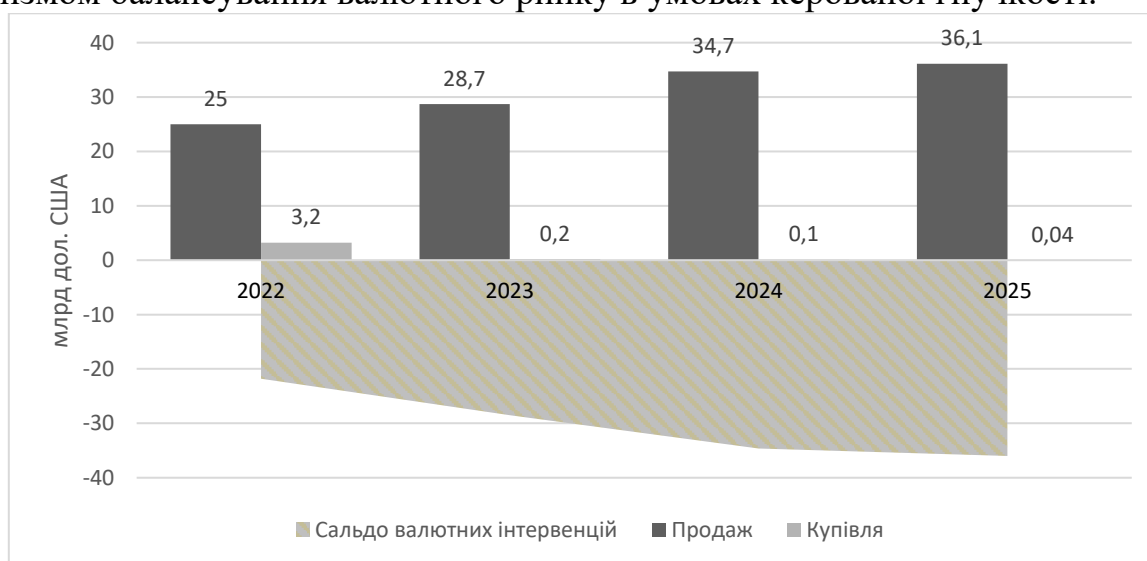

Рис.4 Динаміка валютних інтервенцій

Джерело: складено автором на основі [5-8].

З огляду на прогнозоване скорочення міжнародної фінансової допомоги у 2026-2027 рр., подальша валютна політика потребуватиме надзвичайної виваженості [9, с. 2]. Науковці наголошують, що в таких умовах центральному банку варто використовувати валютні резерви виключно для покриття структурних дефіцитів, пов'язаних із фінансуванням критичного імпорту, а не для стримування ринкових курсових тенденцій. Режим керованої гнучкості має дозволяти гривні як зміцнюватися, так і послаблюватися у відповідь на зміну ринкової кон'юнктури, що сприятиме поступовому вирівнюванню торговельного балансу. Водночас зберігається необхідність жорсткого контролю за рухом капіталу, оскільки репатріація дивідендів чи інших форм капіталу в умовах війни є передчасним використанням обмежених резервів [9, с. 11]. У випадку ж різкого скорочення допомоги партнерів, не виключається сценарій тимчасового повернення до фіксованого курсу та запровадження переліку критичного імпорту для запобігання неконтрольованому відтоку валюти [9, с. 11].

Валютні обмеження НБУ в умовах воєнного стану стали дієвим інструментом курсової стабілізації, який дозволив запобігти фінансовій кризі та забезпечити керованість валютного ринку. Еволюція від жорсткої фіксації курсу до керованої гнучкості та запровадження «позикового» ліміту в січні 2026 року демонструє прагнення НБУ поєднати антикризову стійкість із створенням передумов для відновлення економічного зростання. Подальший успіх лібералізації залежатиме від збереження макроекономічної стабільності, достатнього рівня міжнародних резервів та адаптації економіки до умов воєнного стану. Водночас, враховуючи ризики скорочення зовнішнього фінансування, пріоритетом має стати збереження резервів для покриття структурних дисбалансів та поступове відновлення експортного потенціалу, зокрема за прикладом Ізраїлю, який забезпечив свою макроекономічну стабільність завдяки накопиченню значних резервів від високотехнологічного експорту [9, с. 11].

Список використаних джерел:

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України № 18 від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0018500-22>
2. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України: прес-реліз НБУ від 24.02.2022. URL: <https://bank.gov.ua>
3. Стратегія пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування: публічна версія. Київ: Національний банк України, 2023. 211 с.
4. Затверджено Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування: прес-реліз НБУ від 29.06.2023.

5. НБУ впроваджує керовану гнучкість обмінного курсу, що посилить стійкість валютного ринку та економіки: прес-реліз НБУ від 02.10.2023.
6. НБУ продовжує пом'якшення валютних обмежень: прес-реліз НБУ від 14.01.2026.
7. Міжнародні резерви України зросли упродовж 2025 року на понад 30% до 57,3 млрд дол. США: прес-реліз НБУ від 07.01.2026.
8. Міжнародні резерви зросли до 57,7 млрд дол. США за попередніми даними на 1 лютого 2026 року: прес-реліз НБУ від 06.02.2026.
9. Деркач, Ю. (2026). Валютна політика України: ескалація війни та зменшення міжнародної фінансової допомоги. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, 44–52. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-2-339-44-52>
10. Деркач Ю. Б. Використання інструментів валютного регулювання в умовах воєнного стану. *Трансформаційна економіка*, 2023. № 3. С. 21–25.

Бондаренко О. С.,
Здобувачка 22 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЧАТ-БОТИ, ГОЛОСОВІ АСИСТЕНТИ ТА ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ НА ОСНОВІ ШІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Науково-технічний прогрес вже зараз змінює традиційні підходи надання банківських послуг та витісняє застарілі форми взаємодії з клієнтами. Сучасний рівень розвитку технологій передбачає широке використання штучного інтелекту, що дозволяє автоматизувати значну частину операцій і спростити процес обслуговування. Якщо дивитись позитивно — це забезпечує швидкість, зручність і доступність послуг без необхідності залучення великої кількості працівників. Але така цифровізація змінює обов'язки людини в банківській системі та підіймає питання майбутнього розвитку професій і форматів обслуговування. Попри все, на даний момент особливого значення набувають чат-боти, голосові асистенти та персоналізація, що формують нову якість банківського сервісу.

Індустрія банківських, фінансових послуг і не тільки перебуває на етапі активної цифрової трансформації. З огляду на швидке зростання популярності й функціональних можливостей технологій, банкам важливо відходити від застарілих підходів і впроваджувати інноваційні рішення на основі AI. За даними дослідження Digital Banking Report в 2020 році, вже тоді близько 75% фінансових установ розглядали використання розмовних AI-технологій. Водночас варто зазначити, що окремі елементи автоматизації обслуговування клієнтів були помітні й раніше, наприклад, під час звернення клієнтів до контакт-центрів або

гарячих ліній взаємодія часто починалася не з оператором, а з роботом, який визначав напрямок проблеми за допомогою типових запитань.

Сучасні банки активно застосовують штучний інтелект, машинне навчання та обробку природної мови для покращення клієнтського досвіду та підвищення ефективності роботи. Це дозволяє пропонувати персоналізовані послуги, швидко вирішувати запити клієнтів та створювати нові фінансові продукти. Такі інновації добре впливають на розширення клієнтської бази, залучення нових аудиторій і відкривають додаткові можливості для користувачів. У результаті використання нових технологій банки стають більш конкурентоспроможними й отримують додаткові можливості для зростання прибутковості [1, с. 8-9].

В Україні, як приклад, можна взяти Ощадбанк, який запровадив голосового помічника «Софія». Завдяки помічнику вдалося автоматизувати значну частину звернень клієнтів (близько 75%), що допомогло швидше обробляти запити та підвищити якість обслуговування. Подібні підходи використовує і ПриватБанк, де застосовуються алгоритми машинного навчання для оцінки позичальників [2, с. 68]. Водночас якщо аналізувати розвиток банківської системи США за останнє десятиліття, можна побачити зростання інвестицій та активне впровадження технологій ШІ. Великі банки, які орієнтовані на розвиток і конкурентоспроможність, все частіше автоматизують головні процеси: майже половина ризиків оцінюється за допомогою ШІ, а значна частина фінансового аналізу, інвестиційного управління, торгівлі та кредитування також виконується автоматично. Прикладом є чат-бот Erica від Bank of America, який щороку обробляє десятки мільйонів запитів клієнтів і допомагає виконувати базові операції — від перевірки балансу до відстеження транзакцій і нагадувань про платежі. Досвідом ЄС у сфері персоналізації банківських послуг на основі штучного інтелекту є, як приклад, впровадження інноваційних рішень, що ґрунтуються на аналізі поведінкових даних клієнтів. Європейські компанії, такі як BehavioSec, використовують технології поведінкової біометрії, які дозволяють ідентифікувати користувача за унікальними характеристиками його взаємодії з пристроями. Це сприяє більш точній оцінці клієнтів при наданні кредитних послуг, дозволяє адаптувати фінансові продукти під індивідуальні особливості користувачів, а також виявити спробу шахрайства, коли при оформленні кредиту одна людина намагається видати себе за іншу [3, с. 195-197].

Отже, штучний інтелект стає панівним на даний час фактором розвитку банківської сфери, підвищуючи ефективність роботи та якість обслуговування. Світовий і український досвід підтверджують його важливість для автоматизації процесів, управління ризиками та персоналізації послуг. У майбутньому роль ШІ лише зростатиме, тому треба активно й відповідально впроваджувати нові технології в банківській сфері вже зараз.

Список використаних джерел:

1. Руда О. Л. Штучний інтелект та напрями використання в банківській діяльності. Ефективна економіка. 2024. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2896/2932>

2. Дроботенко А., Жук Є. Використання та впровадження систем штучного інтелекту в управлінні підприємствами: порівняльний аналіз економічної доцільності в Україні та світі. Вісник Львівського національного екологічного університету. Серія «Економіка АПК». 2025. № 32. С. 63–70.

3. Холявко Н., Садчикова І., Колоток М. Напрями використання штучного інтелекту у банківських установах. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 2 (34). С. 192–203.

Борзовець В. В.,

Здобувачка 14Ф групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

COVID-19 ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОШОВОЇ ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ

Пандемія COVID-19 стала серйозним викликом для світової економіки та спричинила зміни у фінансовій поведінці населення. Через локдауни та обмеження мобільності гроші почали розглядатися не лише як засіб обігу, а й як інструмент фінансової безпеки [1].

Також різко скоротилася офлайн-економічна активність і зросла електронна комерція, що призвело до переходу до безготівкових розрахунків. З метою зменшення контактів активно почали використовуватися безконтактні та онлайн-платежі [2].

Таблиця 1.

Динаміка використання платіжних інструментів у період пандемії

Рік	Готівка	Безготівкові платежі	Онлайн-платежі
2019	55%	35%	10%
2020	40%	45%	15%
2021	30%	50%	20%
2022	25%	52%	23%

Джерело: складено автором на основі [1; 2].

Як свідчать дані таблиці 1, частка готівкових розрахунків значно скоротилася, тоді як безготівкові та онлайн-платежі демонструють стабільне зростання. Це підтверджує тенденцію до цифровізації фінансових операцій та зміну платіжних звичок населення [3].

Зміни торкнулися і фінансової поведінки домогосподарств. В умовах економічної нестабільності, зниження доходів та зростання ризиків населення почало більше заощаджувати, скорочуючи поточне споживання. Така поведінка сприяла накопиченню ліквідних ресурсів і змінила структуру попиту на фінансові активи [1].

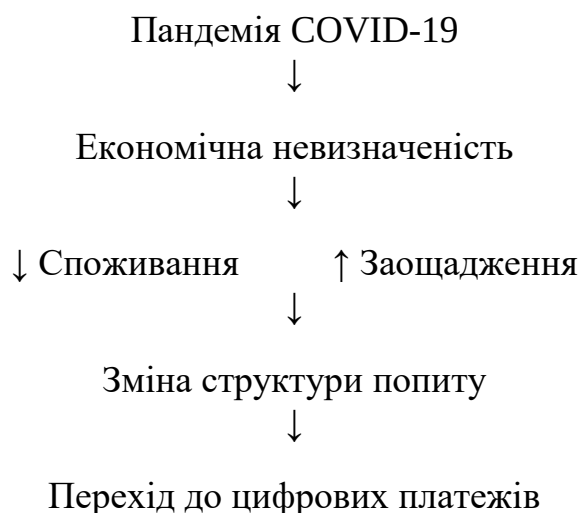

Рис. 1. Трансформація фінансової поведінки населення під впливом COVID-19

Джерело: складено автором

Рисунок 1 показує причинно-наслідковий ланцюг змін фінансової поведінки населення під час пандемії COVID-19. Пандемія спричинила економічну невизначеність, втрату доходів і скорочення зайнятості, що змусило домогосподарства зменшити споживчі витрати та збільшити заощадження.

У результаті змінилася структура попиту: знизився попит на офлайн-товари та послуги, натомість зріс попит на онлайн-сервіси. Це прискорило перехід до цифрових платіжних інструментів, які забезпечують швидкість, зручність і безпеку фінансових операцій.

Уряди та центральні банки впровадили заходи стимулювання економіки, зокрема зниження процентних ставок і збільшення грошової маси. Це підтримало економічну активність, але сприяло зростанню інфляції у постпандемічний період [4].

Інфляція знизила купівельну спроможність грошей, через що населення почало активніше інвестувати в нерухомість, фінансові активи та інші інструменти збереження вартості [1; 4].

Рис. 2. Основні напрями використання коштів населення (%)

Джерело: побудовано автором на основі аналізу джерел [1; 4]

Пандемія прискорила розвиток фінансових технологій: активно впроваджувалися мобільний банкінг, електронні гаманці та безконтактні платежі, що забезпечило безперервність фінансових операцій і змінило платіжні звички [2].

Отже, пандемія COVID-19 суттєво трансформувала фінансову поведінку населення та змінила підходи до використання грошей. Вона прискорила цифровізацію платіжних систем, вплинула на структуру споживання та

заощаджень, а також спричинила інфляційні процеси, що позначилися на цінності грошей [1; 4].

Список використаних джерел

1. Міжнародний валютний фонд. Світовий економічний огляд. URL: <https://www.imf.org>
2. Світовий банк. Звіт про розвиток фінансових технологій. URL: <https://www.worldbank.org>
3. Національний банк України. Статистика платіжних систем. Київ: НБУ. URL: <https://bank.gov.ua>
4. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Economic Outlook Reports. Paris: OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org>

Борщевська А. М.,

Здобувачка 14ф групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Споживче кредитування є важливим сегментом фінансової системи України, який забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів та сприяє задоволенню потреб населення. Його розвиток безпосередньо впливає на рівень споживчого попиту, що є одним із ключових факторів економічного зростання [1]. В умовах трансформації економіки України роль кредитування населення постійно зростає, оскільки воно дозволяє домогосподарствам підвищувати рівень добробуту навіть за обмежених доходів [1].

Сучасний стан споживчого кредитування в Україні характеризується наявністю низки проблем, що стримують його ефективний розвиток. Однією з ключових є високий рівень кредитного ризику. Нестабільність доходів населення, інфляційні процеси та економічна невизначеність призводять до зростання частки простроченої заборгованості, що негативно впливає на фінансову стійкість банківських установ [2].

Важливим фактором, що впливає на розвиток кредитування, є вартість кредитних ресурсів. Основним показником, який характеризує вартість кредиту, виступає процентна ставка [4, с. 112]:

$$r = (I / S) \times 100, \quad (1)$$

де r — процентна ставка; I — сума нарахованих відсотків; S — сума кредиту.

Високий рівень процентних ставок в Україні пояснюється значними ризиками кредитування, високою вартістю залучених ресурсів та загальною

макроекономічною нестабільністю. Це суттєво обмежує доступність кредитів для населення та знижує попит на кредитні продукти [2].

Ще однією суттєвою проблемою є недостатній рівень фінансової грамотності населення. Значна частина позичальників не володіє необхідними знаннями щодо умов кредитування, не оцінює реальну вартість кредиту та власну платоспроможність. Це призводить до неефективного використання кредитних коштів і збільшення рівня боргового навантаження [1].

Крім того, існують проблеми у сфері нормативно-правового регулювання. Незважаючи на дію Закону України «Про споживче кредитування», окремі аспекти його реалізації потребують удосконалення, зокрема щодо забезпечення прозорості умов кредитування та захисту прав споживачів фінансових послуг [3].

Водночас споживче кредитування в Україні має значний потенціал розвитку. Одним із найважливіших напрямів є цифровізація фінансових послуг. Використання сучасних технологій дозволяє спростити процедури кредитування, скоротити час обробки заявок та зменшити витрати фінансових установ. Онлайн-кредитування стає дедалі популярнішим серед населення, що сприяє розширенню доступу до фінансових ресурсів [2].

Перспективним є також розвиток конкуренції на ринку фінансових послуг, зокрема за рахунок небанківських фінансових установ. Це стимулює банки до покращення умов кредитування, зниження вартості послуг та впровадження інноваційних продуктів.

Важливим напрямом є підвищення рівня фінансової грамотності населення. Проведення освітніх програм і роз'яснювальної роботи сприятиме формуванню відповідального ставлення до кредитних зобов'язань та зменшенню кредитних ризиків [1].

Важливим аспектом розвитку ринку є вплив фінансової поведінки населення та рівня довіри до банківської системи. Недовіра до фінансових установ призводить до зниження активності позичальників, навіть за умов наявності вигідних кредитних пропозицій. Формування стабільної фінансової системи та підвищення прозорості банківських продуктів є ключовими умовами активізації кредитного ринку України [1].

Отже, розвиток споживчого кредитування в Україні стримується низкою економічних та інституційних факторів, однак має значні перспективи за умови стабілізації економічної ситуації, удосконалення законодавчої бази, розвитку цифрових технологій та підвищення фінансової культури населення [2].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Статистика фінансового сектору України / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic> (дата звернення: 22.04.2026).
3. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення: 22.04.2026).
4. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб. Київ: Знання, 2018. 324 с.

Бурлачук А. М.,

Здобувач 14 групи ФФБС

Науковий керівник: Гончар Катерина Олександрівна,

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

БІМЕТАЛІЗМ ТА МОНОМЕТАЛІЗМ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ ЗОЛОТА ТА СРІБЛА ЗА ГРОШОВИЙ ТРОН

Питання вибору грошового стандарту є одним із ключових у монетарній теорії та практиці. Упродовж XIX — початку XX століття провідні економіки світу перебували в епіцентрі гострих дискусій щодо того, яким металам — золоту, сріблу або їх комбінації — надати статус законного грошового забезпечення. Ця боротьба не лише визначила архітектуру міжнародної валютної системи, але й вплинула на розподіл економічної влади між державами.

Біметалізм — грошова система, при якій роль загального еквівалента одночасно виконують два метали (золото та срібло), між якими встановлюється фіксоване законодавче співвідношення обміну. Класичний біметалізм існував у Франції (закон 1803 р.), США (система Коіна), а також у країнах Латинського монетного союзу (1865–1926 рр.). Головною перевагою системи вважалася більша гнучкість грошової маси: подвійна база дозволяла реагувати на коливання видобутку металів.

Водночас біметалізм мав суттєвий вроджений недолік — дію закону Грешема: «погані гроші витісняють хороші». Коли ринкове співвідношення цін золота та срібла відхилялося від законодавчо встановленого, дорожчий метал зникав з обігу. Так, після відкриття срібних родовищ у Неваді та Колорадо (1850–1870-ті рр.) срібло знецінилося, і золото повністю вийшло з обігу у США — *de facto* запровадився срібний монометалізм.

Монометалізм передбачає функціонування єдиного металу як основи грошової системи. Золотий монометалізм остаточно утвердився після прийняття Британією Закону Піля (1844 р.) та запровадження золотого стандарту в Германській імперії (1871–1873 рр.). Поступово до нього приєдналися США (1900 р., «Золотий стандартний акт»), Росія, Японія та більшість країн Європи. Срібний монометалізм, навпаки, зберігався переважно в Азії — в Китаї аж до 1935 р.

Перехід до золотого монометалізму мав визначальні наслідки для глобальної економіки. По-перше, він забезпечив відносну стабільність обмінних курсів і сприяв розвитку міжнародної торгівлі — класичний золотий стандарт (1870–1914 рр.) вважається еталоном валютної стабільності. По-друге, жорстка прив'язка грошової маси до золотого запасу обмежувала можливості держав у кредитно-грошовому регулюванні. По-третє, країни-виробники золота (Велика Британія, ПАР, Австралія) отримали суттєві конкурентні переваги.

Дискусія між прихильниками біметалізму та золотого стандарту досягла кульмінації під час президентської кампанії у США 1896 р., де демократ Вільям Дженнінгс Браян виступав за «вільне карбування срібла» у співвідношенні 16:1

до золота. Його поразка означала остаточну перемогу золота. Відомий дослідник Мілтон Фрідман у праці «Monetary History of the United States» (1963) стверджував, що прийняття біметалічного стандарту могло б пом'якшити дефляційну кризу 1890-х рр.

Отже, протистояння між біметалізмом та монометалізмом — це не лише технічна монетарна дискусія, а й відображення глибших економічних і соціальних суперечностей: між аграрним Заходом і промисловим Сходом США, між кредиторами та боржниками, між стабільністю і гнучкістю. Перемога золотого монометалізму заклала підвалини Бреттон-Вудської системи (1944 р.), а її крах у 1971–1973 рр. показав, що боротьба за «грошовий трон» продовжується, набуваючи нових форм у сучасних валютних відносинах.

Список використаних джерел:

1. Friedman M., Schwartz A. A Monetary History of the United States, 1867–1960. Princeton: Princeton University Press, 1963. 888 p.
2. Redish A. Bimetallism: An Economic and Historical Analysis. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 290 p.
3. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук та ін. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
4. Eichengreen B. Globalizing Capital: A History of the International Monetary System. Princeton: Princeton University Press, 2008. 278 p.

Ваганова Є. І.,

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ГРОШОВІ РЕФОРМИ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Грошові реформування виступають одним із найважливіших стратегічних інструментів державного регулювання, що безпосередньо супроводжують трансформацію національних фінансових систем протягом усього історичного розвитку суспільства. В еволюційному аспекті грошова реформа розглядається не просто як разовий акт заміни грошових знаків чи зміна їхнього номіналу, а як цілісний, багатогранний процес фундаментальної перебудови монетарних відносин. Сутність цих перетворень полягає в адаптації грошового механізму до нових економічних реалій, зміцненні купівельної спроможності національної валюти та забезпеченні стабільності фінансового ринку в умовах глобалізаційних викликів. Кожна історична епоха формувала свої унікальні передумови для реформування грошового обігу, що дозволяло державам долати наслідки воєн, циклічних економічних криз або радикальних змін політичного та соціального устрою.

Генезис грошових реформ бере свій початок з античних часів, проте найбільш структурованого та науково обґрунтованого характеру вони набули в

період становлення капіталістичних відносин. Першим визначальним етапом еволюції став перехід від біметалізму, де роль загального еквівалента вартості виконували одночасно золото і срібло, до монометалізму. Це була логічна відповідь на потребу ринку в більш стабільному, однорідному і прогнозованому засобі виміру вартості. Впровадження золотого стандарту в ХІХ столітті стало вищою точкою еволюції системи повноцінних грошей, забезпечивши небачений раніше рівень стабільності міжнародних розрахунків та конвертованості валют. Однак природна обмеженість запасів золота та надмірна жорсткість емісійних механізмів з часом почали стримувати темпи економічного зростання. Це зумовило наступний еволюційний крок — поступову демонетизацію золота та остаточний перехід до системи паперово-кредитного обігу, де гроші втратили свою субстанціональну вартість.

ХХ століття привнесло в еволюцію грошових систем поняття фіатних грошей, внутрішня вартість яких базується не на металевому забезпеченні, а на довірі суб'єктів господарювання до державної влади та стабільності фінансових інститутів. У цей турбулентний період реформи часто набували радикального, конфіскаційного характеру, спрямованого на примусове вилучення надлишкової грошової маси та приборкання руйнівних процесів гіперінфляції. На противагу таким методам, досвід незалежної України продемонстрував світові приклад успішного проведення цивілізованої неконфіскаційної реформи у вересні 1996 року. Запровадження гривні стало не просто технічною зміною назви валюти, а стратегічним актом утвердження фінансового суверенітету держави, що заклало міцний фундамент для формування сучасної незалежної банківської системи та макроекономічної стабілізації.

Сучасний етап еволюції грошового простору характеризується безпрецедентно стрімкою діджиталізацією та дематеріалізацією фінансових активів. Грошові реформи сьогодення все частіше стосуються інтеграції в обіг цифрових валют центральних банків (CBDC), яскравим прикладом чого є проект «е-гривня» від НБУ. Це є логічним продовженням еволюційного процесу, в якому гроші остаточно втрачають свою фізичну оболонку, трансформуючись у захищений програмний код.

Отже, такі фундаментальні зміни вимагають докорінного перегляду підходів до монетарного регулювання, вдосконалення методів боротьби з кіберзагрозами та розширення інструментарію фінансового моніторингу. Узагальнюючи світовий та вітчизняний еволюційний досвід, можна констатувати, що успішність будь-якої грошової реформи залежить від її здатності гармонізувати грошову пропозицію з реальним обсягом товарів і послуг.

В умовах воєнного стану та в контексті майбутнього післявоєнного відновлення фінансово-економічної системи України, вивчення історичних закономірностей реформування грошового обігу набуває особливої актуальності.

Використання еволюційного досвіду дозволяє розробляти ефективні механізми захисту національної валюти від зовнішніх шоків та забезпечувати

поступову інтеграцію України у єдиний європейський валютний простір, що є стратегічним пріоритетом нашої держави.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. С. Теорія грошей: навч. посібник. Київ: Основи, 2001. 411 с.
2. Лагутін В. Д. Гроші та кредит: навч. посібник. Київ: Знання, 2004. 363 с.
3. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Височенко Д. Р.,

Здобувач 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

ТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із ключових викликів для національної безпеки залишається проблема тінізації економіки в умовах повномасштабної війни. Необхідність стабілізації фінансової системи України вимагає пошуку інструментів для виведення капіталу із тіні.

Згідно з оцінками Міністерства економіки України, рівень тіньової економіки України в умовах війни демонструє складну динаміку. З одної сторони, бізнеси адаптуються до кризової ситуації, і ця адаптація супроводжується «зарплатою у конверті», «фіктивними ФОП», «торгівлею під прилавком» для утримання «на воді». З іншої сторони, цифровізація державних послуг та реформи податкової системи стимулюють прозорість.

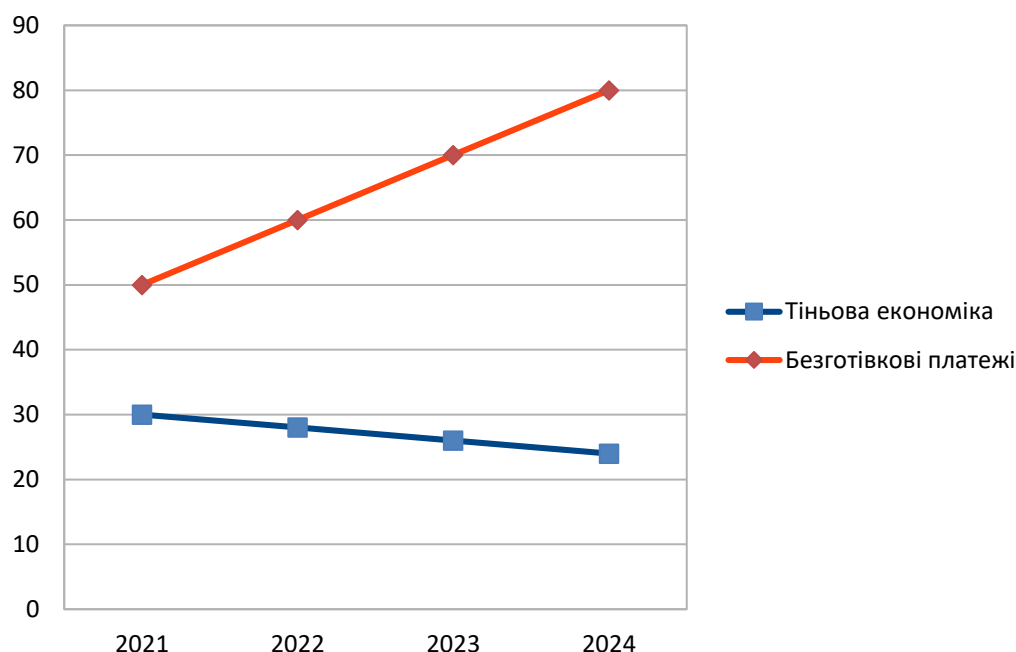
Основні чинники тінізації під час війни:

- Оптимізація податкового навантаження: прагнення підприємців знизити витрати в умовах зниження купівельної спроможності населення.
- Валютні ризики: використання неофіційних каналів для виведення капіталу або конвертації валюти.
- Логістичні та безпекові виклики: руйнування ланцюгів постачання, що призводить до зростання неформальних ринків збуту.

У процесі детінізації ключову роль відіграє посилення фінансового моніторингу. Запровадження нових регуляцій НБУ щодо лімітів на P2P-перекази та контроль за операціями з гральним бізнесом є важливими кроками для обмеження схем ухилення від оподаткування. Також важливим показником є обсяг прямих іноземних інвестицій, залучення яких можливе лише за умови стабільності та прозорості регуляторного середовища.

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливим чинником стримування тіньових процесів стало збереження стабільності банківської системи та розвиток цифрових платежів. В умовах воєнного стану спостерігається парадоксальна тенденція: попри загальне

економічне падіння, частка безготівкових розрахунків продовжує зростати. Це пояснюється як міграцією населення (що стимулює використання карток), так і розвитком онлайн-комерції. Перехід розрахунків у безготівкову форму автоматично виводить значну частину торгових операцій з «тіні», оскільки кожна транзакція фіксується банківською установою та підпадає під податковий контроль.

Рис. 1. Динаміка рівня тіньової економіки та частки безготівкових платежів, 2021–2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [3]

Перспективними напрямками детінізації економіки в умовах воєнного стану в Україні є:

- подальша цифровізація та спрощення адміністрування податків для малого та середнього бізнесу (зокрема для ФОП);
- забезпечення прозорості руху капіталу та контроль за макроекономічними показниками (ВВП, рівень інфляції);
- зміцнення довіри між бізнесом та державою через реформування судової та правоохоронної систем.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250 (із змінами).

2. Аналітична записка «Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання». Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. Грудень 2023. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2026).
4. Варналій З. С. Економічна безпека України в умовах війни: виклики та загрози. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1> (дата звернення: 27.04.2026).
5. Офіційний сайт Державної податкової служби України. Статистична інформація щодо надходжень до бюджету в умовах воєнного стану. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2026).

Гаврилов М. С.,

Здобувач 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

ПРИЧИНИ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ ІНФЛЯЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасна економіка будь-якої держави неможлива без розуміння інфляційних процесів, які безпосередньо впливають на рівень життя населення та стабільність фінансової системи. Інфляція є складним макроекономічним явищем, що відображає знецінення грошей та зростання загального рівня цін. Її дослідження дозволяє визначити ефективність економічної політики держави та передбачити можливі ризики для економічного розвитку. Інфляція як економічна категорія має багатофакторну природу та виникає під впливом різних причин, які умовно можна поділити на внутрішні та зовнішні (рис. 1) [3].

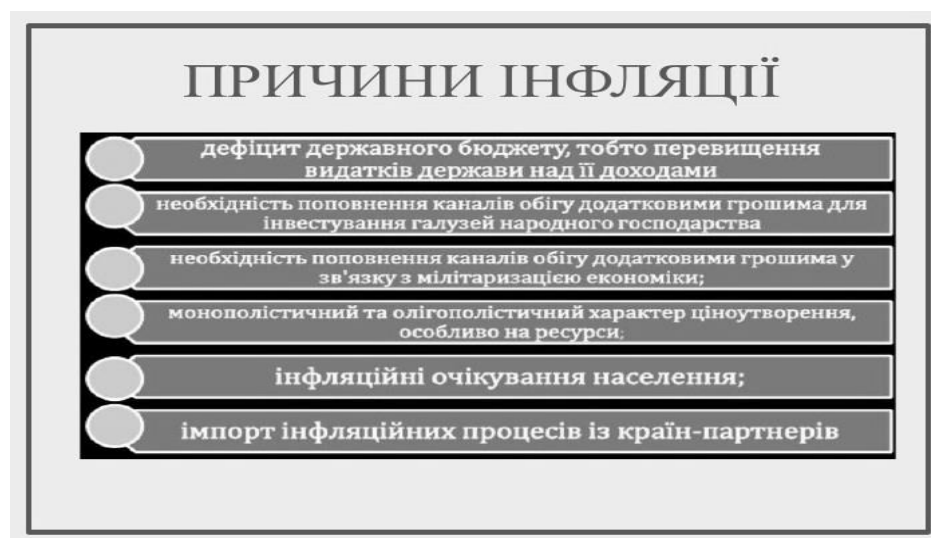

Рис. 1. Причини інфляції

Джерело: складено на основі [3]

- монетарні фактори: надмірна емісія грошей, що не підкріплена зростанням виробництва товарів і послуг;
- фіскальні фактори: дефіцит державного бюджету та його фінансування за рахунок запозичень або грошової емісії;
- виробничі фактори: скорочення обсягів виробництва, зростання витрат на сировину та енергоносії;
- зовнішньоекономічні фактори: коливання валютного курсу, залежність від імпорту, світові економічні кризи;
- психологічні фактори: інфляційні очікування населення та бізнесу, що стимулюють підвищення цін і заробітних плат [5, 2].

Аналізуючи механізм розвитку інфляції, слід зазначити, що вона проявляється у різних формах, кожна з яких має свої особливості та наслідки для економіки. Помірна інфляція характеризується незначним зростанням цін (до 10% на рік) і вважається природною для стабільної економіки, оскільки стимулює інвестиції та споживання. Галопуюча інфляція передбачає швидке зростання цін (10–100% на рік), що призводить до втрати довіри до національної валюти та дестабілізації економічних процесів. Гіперінфляція — екстремальна форма інфляції (понад 100% на рік), яка супроводжується різким падінням купівельної спроможності грошей і фактичним руйнуванням фінансової системи. Інфляція попиту виникає тоді, коли сукупний попит перевищує сукупну пропозицію, що спричиняє зростання цін. Інфляція витрат (пропозиції) обумовлена підвищенням собівартості виробництва (зарплати, енергія, ресурси), що змушує підприємства підвищувати ціни.

Імпортвана інфляція виникає внаслідок зростання цін на імпортовані товари та послуги, особливо в умовах залежності економіки від зовнішніх ринків [4].

Аналіз інфляційних процесів свідчить, що вони мають комплексний характер і зазвичай є результатом взаємодії кількох факторів одночасно. Наприклад, економічні кризи або військові конфлікти можуть одночасно викликати як інфляцію попиту, так і інфляцію витрат. Інфляція має значний вплив на економіку країни, зокрема:

- знижує купівельну спроможність населення;
- перерозподіляє доходи між різними соціальними групами;
- посилює невизначеність у бізнес-середовищі;
- знецінює заощадження;
- стимулює або, навпаки, стримує економічний розвиток залежно від її рівня [6].

Таким чином, причини та форми прояву інфляції відображають складність і динамічність економічних процесів. Ефективне управління інфляцією є ключовим завданням державної економічної політики, оскільки дозволяє забезпечити стабільність цін, підтримати економічне зростання та підвищити рівень добробуту населення [4, 1].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент. Київ: Ніка-Центр, 2016. 656 с.

3. Самуельсон П., Нордгаус В. Економіка. Київ: Основи, 2011. 800 с.
4. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 674-XIV.
5. Міжнародний валютний фонд (IMF). Inflation and Monetary Policy. URL: <https://www.imf.org/>
6. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Городнича В. Г.,
Здобувачка 12 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні, введений у лютому 2022 року у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації, кардинально змінив умови функціонування банківської системи та монетарної політики. НБУ опинився перед безпрецедентним викликом: забезпечити фінансову стабільність держави в умовах активних бойових дій, масштабного руйнування інфраструктури та різкого скорочення економічної активності. Саме від дій регулятора в перші тижні та місяці після початку вторгнення значною мірою залежала здатність економіки функціонувати в надзвичайних умовах.

Метою цієї роботи є аналіз ключових інструментів монетарної політики НБУ в умовах воєнного стану та оцінка їх ефективності для підтримання макрофінансової стабільності України.

З початком повномасштабної агресії НБУ вжив низку екстрених заходів. По-перше, у червні 2022 року облікову ставку було підвищено до 25% річних, а саме, найвищий рівень за роки незалежності, з метою стримування інфляційного тиску та підтримання курсової стабільності національної валюти [1]. По-друге, запроваджено жорсткі валютні обмеження: фіксований курс гривні до долара США, заборону на виведення капіталу за кордон та обмеження готівкових операцій. Як показало дослідження Лук'яненко І. Г. та Гречаного П. О., адміністративні обмеження, впроваджені регулятором, досягли бажаного результату, попит і пропозиція валюти на ринку скоротились удвічі [2, с. 60].

По-третє, НБУ вдався до монетарного фінансування видатків державного бюджету шляхом купівлі ОВДП на первинному ринку, що в мирний час є неприпустимим, але в умовах воєнного стану стало вимушеним заходом. Водночас завдяки активізації міжнародної допомоги (32,1 млрд дол. у 2022 р. та 43,3 млрд дол. у 2023 р.) емісійне навантаження поступово знижувалось, а уряд отримав можливість фінансувати близько половини бюджетних витрат за рахунок зовнішніх джерел [3, с. 35].

Особливу роль у підтриманні ліквідності банківської системи країни відіграли операції рефінансування та зміни операційного дизайну монетарної політики. Як зазначає Гаркуша Ю. О., стабілізація економічної ситуації та адаптація банківської системи до нових умов надали НБУ можливість поступово

вдосконалювати свої інструменти [4, с. 44]. Зокрема, у жовтні 2023 року регулятор перейшов від режиму фіксованого до режиму керованої гнучкості обмінного курсу, що стало важливим кроком до нормалізації монетарної політики. Проте реалізована монетарна політика воєнного часу містить суттєві ризики та дискусійні аспекти.

Жорстка процентна політика, з одного боку, стримувала інфляційні очікування та сприяла збереженню довіри до гривні, з іншого — значно збільшила вартість обслуговування державного боргу та послабила кредитну активність. Пожар А. А. та співавтори зазначають, що українська монетарна практика воєнного часу є унікальною і не має прямих аналогів у міжнародному досвіді, оскільки поєднує інфляційне таргетування з елементами адміністративного регулювання в екстремальних умовах [5, с. 105].

Слід зазначити, що поступове зниження облікової ставки з 25% у 2022 р. до 15% на початку 2026 р. свідчить про певну стабілізацію макроекономічної ситуації та відновлення довіри до гривні. Водночас інфляція, яка досягла піку понад 26% у 2022 р., поступово знижується, хоча й залишається вищою за таргет у 5% [1]. Таким чином, монетарна політика НБУ в умовах воєнного стану являє собою складний компроміс між необхідністю фінансування воєнних витрат та збереженням макрофінансової стабільності.

Досвід України є безпрецедентним і становить значний інтерес для теорії та практики антикризового управління центральних банків у надзвичайних умовах.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінку довгострокових наслідків монетарної експансії воєнного часу та визначення оптимальної стратегії виходу з антикризових заходів у постконфліктний період.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Облікова ставка НБУ. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Лук'яненко І. Г., Гречаний П. О. Монетарна політика України під час війни. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2024. Т. 9, вип. 1. С. 54–65. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2024.9.1.54-65>
3. Бублик Є. О. Монетарна політика і кредитна підтримка економіки в умовах війни та глобальної нестабільності. Економіка України. 2024. № 10 (755). С. 27–44. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.10.027>
4. Гаркуша Ю. О. Монетарна політика Національного банку України в період воєнного стану. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024. № 3–4 (316–317). С. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-41-47>
5. Монетарна політика в умовах війни: український та зарубіжний досвід / А. А. Пожар, В. Ю. Стрілець, Л. С. Франко та ін. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2024. № 2 (112). С. 102–108. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-2-15>

Грубий Н. С.,

Здобувач 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна,**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЦІННІСТЬ ГРОШЕЙ ТА ЗМІНУ ПЛАТІЖНИХ ЗВИЧОК

Пандемія COVID-19, що розгорнулася у 2020 році, стала одним із найпотужніших економічних потрясінь за останні десятиліття. Вона не лише призупинила глобальні ланцюжки постачання та обвалила фінансові ринки, а й докорінно трансформувала уявлення людей про гроші — їх цінність, доступність і способи використання [1].

Під час пандемії центральні банки більшості розвинених країн значно збільшили обсяг грошей в економіці. Лише Федеральна резервна система США збільшила грошову масу (M2) у 2020–2021 роках майже на 40%, що стало найшвидшим темпом зростання з часів Другої світової війни. Аналогічну політику проводив Європейський центральний банк, нарощуючи активи в рамках PEPP (Pandemic Emergency Purchase Programme) до обсягу понад 1,85 трлн євро. НБУ також реагував на кризу: облікова ставка у 2020 році була знижена до рекордного мінімуму — 6%, що суттєво вплинуло на дохідність депозитів та реальну вартість заощаджень [2]. Така емісія коштів дала змогу підтримати економіку в короткостроковій перспективі, однак запустила інфляційні процеси, що дали про себе знати вже у 2021–2022 роках.

Внаслідок зростання інфляції купівельна спроможність заощаджень громадян суттєво знизилась. За даними МВФ, глобальна інфляція у 2022 році досягла 8,8% — рівня, якого не фіксували з початку 1990-х [3]. В Україні споживча інфляція у 2022 році перевищила 26%, що підтверджується офіційними даними Державної служби статистики [4].

Не менш значущими виявилися зміни в платіжних звичках населення. Карантинні обмеження та страх перед вірусом прискорили перехід від готівкових до безготівкових форм розрахунків. За даними Національного банку України, кількість безготівкових транзакцій у 2020 році зросла на 38% порівняно з попереднім роком, а частка безготівкових платежів у загальній структурі роздрібного обороту перевищила 50% вперше в історії країни [2].

Паралельно відбувся стрибок у розвитку цифрових платіжних сервісів. Локальні рішення — Monobank та Privat24 — суттєво розширили свою аудиторію. За оцінками фахівців, чисельність активних користувачів мобільного банкінгу в Україні за 2020 рік зросла майже в 2 рази [1]. Важливо, що ці зміни виявилися стійкими: дослідники фіксують збереження нових платіжних звичок навіть після скасування карантинних обмежень, що свідчить про формування нової норми споживчої поведінки.

Іншим помітним наслідком стало зростання цікавості до криптовалют як альтернативного засобу збереження вартості. Bitcoin у 2020–2021 роках показав

зростання понад 600%, що частково пояснювалося пошуком активів, незалежних від традиційної монетарної системи. В Україні криптовалютний ринок набув такого масштабу, що у вересні 2021 року держава ухвалила Закон «Про віртуальні активи», ставши однією з перших країн у світі з профільним законодавством у цій сфері [4].

Таким чином, COVID-19 виступив каталізатором системних змін у монетарній сфері. Масштабна грошова емісія підважила довіру до традиційних форм заощаджень, тоді як пандемічні обмеження незворотно прискорили перехід суспільства до цифрових платежів. Україна, поряд із розвиненими країнами, пройшла цей шлях у прискореному режимі, що підтверджують як статистика НБУ, так і законодавчі зміни.

Список використаних джерел:

1. Сучасні тенденції ринку безготівкових платежів під впливом пандемії COVID-19: зарубіжний та вітчизняний досвід. Фінансовий простір. 2020. №4(40). DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.4\(40\).2020.221744](https://doi.org/10.18371/fp.4(40).2020.221744)
2. Національний банк України. Річний звіт 2020. Київ: НБУ, 2021. 112 с. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2020-rik> (дата звернення: 22.04.2026).
3. International Monetary Fund. World Economic Outlook: Countering the Cost-of-Living Crisis. Washington, D.C.: IMF, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlook-october-2022> (дата звернення: 21.04.2026).
4. Верховна Рада України. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20> (дата звернення: 23.04.2026).
5. Bank for International Settlements. Annual Economic Report 2021: Chapter III — Central bank digital currencies: an opportunity for the monetary system. Basel: BIS, 2021. URL: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2021e3.htm> (дата звернення: 21.04.2026).

Демченко А. О.,
Здобувач 13 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МІКРОКРЕДИТУВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Мікрокредитування виступає одним із ключових інструментів фінансової інклюзії, забезпечуючи доступ до кредитних ресурсів соціально вразливим групам населення та малому бізнесу. У сучасних умовах воєнних викликів та економічної нестабільності саме мікрофінансування здатне підтримати підприємницьку активність, сприяти збереженню робочих місць і формуванню

нових джерел доходів. Водночас воно має потенціал зменшувати рівень бідності, підвищувати фінансову грамотність та інтегрувати широкі верстви населення у формальну економічну систему, що робить його надзвичайно важливим для стратегії післявоєнного відновлення України.

У сучасному дискурсі фінансова система традиційно асоціюється з діяльністю великих банківських установ, фондових бірж та корпоративного кредитування. Водночас поза межами цих інституцій залишаються широкі верстви населення, для яких доступ до класичних банківських послуг є обмеженим через відсутність застави, кредитної історії чи стабільного доходу. Саме в цьому контексті мікрокредитування постає не як черговий фінансовий продукт, а як інструмент соціально-економічної підтримки, що створює реальні можливості для покращення матеріального становища малозабезпечених груп. Питання його ролі та ефективності залишається предметом наукових дискусій, що зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження даного явища.

Отже, мікрокредитування — це надання невеликих позик фізичним особам, підприємцям і мікропідприємствам, які через низький рівень доходів, відсутність кредитної історії або застави не можуть скористатися послугами комерційних банків. Термін «мікрокредит» набув широкого вжитку завдяки діяльності Мухаммада Юнуса, бангладеського економіста, який у 1970-х роках провів простий, але революційний експеримент: роздав 27 доларів 42 жінкам із сільського містечка і переконався, що всі до єдиної повернули борг вчасно [1]. Так з'явився Grameen Bank, перший банк для бідних, що дав початок глобальному руху мікрофінансування. Сьогодні мікрокредити — це позики від кількох сотень до кількох тисяч доларів, видані зі спрощеними вимогами: без жорсткої перевірки фінансового стану, без застави у класичному розумінні. Основними гравцями цього ринку є мікрофінансові організації (МФО), кредитні спілки та спеціалізовані банки розвитку.

Вплив мікрокредитування на соціально-економічний розвиток виявляється одночасно на кількох рівнях. На рівні домогосподарства мікрокредит — це часто перший реальний шанс для людини розпочати власну справу. Жінка в сільській місцевості отримує позику в 10 000 гривень, відкриває невелику крамничку або майстерню, поступово розширює бізнес і виходить на стабільний дохід. Дослідження підтверджують: доступ до мікрофінансування статистично пов'язаний зі зростанням доходів домогосподарств, підвищенням рівня освіти дітей та покращенням показників здоров'я в родинях позичальників [2].

На рівні підприємницького середовища мікрокредитування живить нижній поверх економіки — малий і мікробізнес, що у більшості країн є головним роботодавцем. Дрібне підприємство, підтримане мікропозикою, не лише забезпечує доходи власника, але й створює робочі місця, сплачує податки до місцевих бюджетів і підтримує споживчий ринок регіону — і це особливо критично для депресивних сільських районів, де великий бізнес практично відсутній. На макроекономічному рівні ключовим здобутком є розширення фінансової інклюзії, тобто залучення до формальної фінансової системи тих, хто раніше перебував поза нею. Коли людина відкриває рахунок у МФО, навчається планувати виплати, формує кредитну історію, вона поступово інтегрується в

економічну систему, збільшуючи внутрішнє споживання та сприяючи накопиченню капіталу в реальному секторі [3].

Разом із тим мікрокредитування не позбавлене суттєвих ризиків. По-перше, це надмірно високі відсоткові ставки: МФО несуть значні операційні витрати на обслуговування великої кількості дрібних позик, і ці витрати перекладаються на позичальника — ефективна річна ставка нерідко сягає 60–120%. По-друге, частина позичальників, не маючи достатніх фінансових знань, бере нові позики для погашення попередніх, потрапляючи в «боргову спіраль». По-третє, окремі дослідження вказують: мікрокредит стабілізує доходи, але без системної соціальної підтримки — освіти, охорони здоров'я, доступу до ринків — не забезпечує виходу з бідності як такого. Перелічені проблеми — це не аргументи проти мікрокредитування, а чітке окреслення умов, за яких воно справді працює ефективно.

В Україні питання мікрокредитування набуло особливої гостроти в умовах повномасштабної війни. Традиційні банки, зіткнувшись із зростанням ризиків, суттєво ужорсточили вимоги до позичальників, фактично відрізавши малий бізнес від кредитного ринку. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» стала одним із найпомітніших інструментів відповіді на цей виклик: вона дозволяє підприємцям отримати кредит на відновлення або розвиток бізнесу за субсидованими ставками. Паралельно МФО та кредитні спілки заповнили нішу, обслуговуючи тих, хто не підпадає під умови державних програм: самозайнятих, внутрішньо переміщених осіб, мікропідприємців без офіційної реєстрації — саме ті групи, що найбільше потребують гнучкого фінансового доступу і найменше його мають.

Підсумовуючи, зазначимо, що мікрокредитування є дієвим інструментом соціально-економічного розвитку, який сприяє скороченню бідності, підвищенню фінансової інклюзії та стимулюванню підприємницької активності. Проте його ефективність залежить від якості регуляторного середовища, рівня фінансової освіченості населення та поєднання кредитних програм із системою соціальної підтримки. У контексті України, де відновлення економіки після руйнувань вимагає масштабного залучення малого підприємництва, потенціал мікрофінансування є надзвичайно важливим — і поки що недооціненим. Лише комплексний підхід дозволяє перетворити мікрокредит із тимчасового рятівного кола на повноцінний механізм сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Юнус М. Банкір для бідних: мікрокредитування і боротьба зі світовою бідністю. Київ: Видавництво «Основи», 2008. 312 с.
2. Мордух Дж. Обіцянка мікрофінансування. *Journal of Economic Literature*. 1999. Vol. 37, № 4. С. 1569–1614. DOI: 10.1257/jel.37.4.1569
3. Фінансова інклюзія як драйвер економічного зростання: що потрібно робити державі, бізнесу та громаді. Офіційний сайт Національного банку України. 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-yak-drayver-ekonomichnogo-zrostannya-scho-potribno-robiti-derjavi-biznesu-ta-gromadi>

Дигай К. О.,
Здобувачка 22 групи ФФБС
Науковий керівник: Деркач Ю. Б.,
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

НЕОБАНКИ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЇ ЯК КОНКУРЕНТИ ТРАДИЦІЙНИХ БАНКІВ НА РИНКУ УКРАЇНИ

Цифровізація є одним з ключових напрямків розвитку фінансової системи у сучасному світі. Спочатку традиційні банки були єдиною можливістю отримання різноманітних фінансових послуг та продуктів для клієнтів. Проте з часом їхня стабільність зменшується, а на противагу з'являються необанки і фінтех-компанії. Фінтех-компанії — це установи, що надають вузькоспеціалізовані інноваційні технології. Необанки — банки, що працюють на основі ліцензії існуючого банку, пропонуючи стандартні банківські послуги повністю онлайн.

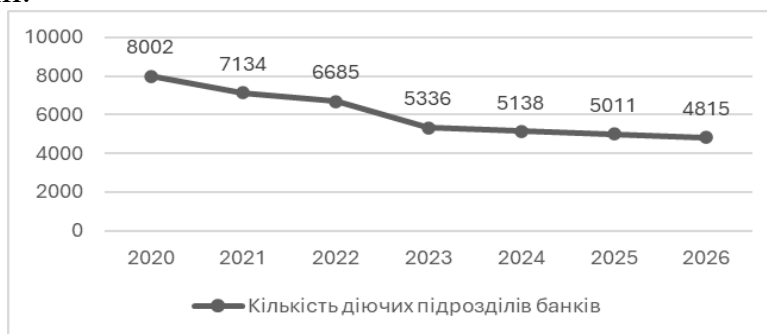

Рис. 1. Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України 2020–2026 рр., станом на початок року

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [5]

В останні роки інтерес до фінтеху зріс на ринку України, що призвело до трансформації фінансового сектору. Основними напрямками їх інновацій є цифрові платежі, блокчейн та криптовалюти, онлайн-кредитування, штучний інтелект і аналітика даних [2]. Переважно ці компанії обирають роздрібні клієнти та малий бізнес насамперед через простоту, швидкість та вартість послуг. Це призвело до зміни кількості підрозділів банків у 2020–2026 рр., яку можна спостерігати на рис. 1.

Дані на рис. 1 показують скорочення фізичних відділень, що є загрозою традиційним банкам. Вибір фізичними особами необанку визначається зрозумілими перевагами. По-перше, це можливість управління операціями з зручного часу чи місця. Також це швидкість обслуговування, звільнення від черг, легкий доступ до моніторингу банківського рахунку [1, 3].

Зі зростанням кількості необанків зростає конкуренція на фінансовому ринку. Попри це традиційні банки мають низку переваг, які цифрові установи поки не можуть надати своїм клієнтам. Насамперед це стосується іпотечного і корпоративного кредитування, операцій з великими сумами готівки, спеціальних рахунків для держзакупівель, недоступних або обмежених у цифрових банках.

Десятиліття довіри також забезпечують міцну основу для підтримки традиційних банківських установ, особливо серед корпоративних клієнтів або людей похилого віку. Водночас для ефективної діяльності банки впроваджують інноваційні фінансові технології задля збереження клієнтської бази [4]. Відбувається трансформація класичних відділень у високотехнологічні простори та розвивається мобільні застосунки. Банки успішно адаптують досвід необанків, застосовуючи чат-боти, віддалену верифікацію, ШІ-скоринг тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що традиційні банки, необанки та фінтех-компанії є повноцінними конкурентами на ринку України. Однак кожен з них демонструє свій рівень адаптації до цифровізації. Необанки довели, що банківський сервіс може бути повністю цифровим, доступним і без відділень. Фінтех-компанії знайшли своє призначення у наданні цифрових послуг роздрібним клієнтам. Традиційні банки відповіли активним впровадженням фінтех-продуктів, зберігаючи свій широкий спектр послуг.

Список використаних джерел:

1. Букреева Д., Бородіна А., Фастова П. Необанкінг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-1> (дата звернення: 04.04.2026).
2. В'язовий С. Fintech в Україні: шлях до інноваційного майбутнього безготівкових розрахунків. Економіка та суспільство. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-36> (дата звернення: 04.04.2026).
3. Вакун О. В., Вінтоняк А. М., Заяць М. Я. Особливості розвитку необанків як складової цифрової економіки. Економіка, управління та адміністрування. 2025. № 1(111). С. 103–108. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-103-108](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-103-108) (дата звернення: 04.04.2026).
4. Кретов Д. Ю. Вплив необанків та фінтех-компаній на діяльність традиційних банків. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2025. № 1(115). DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-1-10> (дата звернення: 04.04.2026).
5. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 04.04.2026).

Жарська А. І.,

Здобувачка 13 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Юлія Борисівна,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану Національний банк України відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності держави. Повномасштабна війна спричинила значні економічні втрати, посилення інфляції, нестабільність валютного ринку та зростання ризиків для банківської системи. У таких умовах НБУ змушений оперативно реагувати на кризові виклики шляхом реалізації

ефективної монетарної політики, спрямованої на стримування інфляції, підтримку стабільності банківської системи та захист національної валюти.

Для досягнення цих цілей Національний банк використовує прямі та непрямі методи грошово-кредитного регулювання. Прямі методи є адміністративними інструментами впливу на банківську систему та дозволяють оперативно реагувати на кризові ситуації. До них належать обмеження обсягів кредитування, регулювання ліквідності банків та спрямування фінансових ресурсів у пріоритетні галузі економіки.

Одним із прикладів застосування таких методів стало оновлення державної програми «Доступні кредити 5–7–9%» у 2024 році. Було зменшено максимальний обсяг фінансування оборотного капіталу до 5 млн грн, що дозволило зосередити державну підтримку переважно на інвестиційних проєктах та стратегічно важливих сферах економіки, зокрема оборонному секторі та агропромисловому комплексі.

На початку повномасштабної війни НБУ також був змушений фінансувати державний бюджет шляхом купівлі облігацій внутрішньої державної позики. У 2022 році обсяг таких операцій перевищив 400 млрд грн. Хоча цей крок був необхідним у кризових умовах, він створював ризики посилення інфляції та збільшення грошової маси в економіці.

Для стримування інфляційного тиску Національний банк активно використовував облікову ставку як основний інструмент монетарної політики. У 2022 році її було підвищено до 25%, що сприяло стабілізації валютного ринку та зниженню інфляційних ризиків. У 2025 році НБУ продовжив застосовувати процентну політику для контролю інфляції, встановивши облікову ставку на рівні 15,5%.

Важливим інструментом монетарного регулювання залишаються також норми обов'язкового резервування. Посилення резервних вимог у 2024 році було спрямоване на скорочення надлишкової ліквідності банків та стимулювання довгострокових заощаджень населення. Крім того, це сприяло зменшенню спекулятивного попиту на іноземну валюту.

Пріоритетом монетарної політики НБУ є забезпечення цінової стабільності. У 2015–2021 роках Національний банк реалізовував політику інфляційного таргетування з плаваючим валютним курсом.

Однак після початку повномасштабної війни НБУ тимчасово перейшов до режиму фіксованого валютного курсу для стабілізації фінансової системи. Згодом було запроваджено режим гнучкого інфляційного таргетування, який поєднує інструменти процентної та валютної політики для досягнення цільового рівня інфляції у 5%.

Отже, в умовах воєнного стану монетарна політика Національного банку України є важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності держави. Поєднання адміністративних і ринкових методів регулювання дозволяє НБУ ефективно реагувати на кризові виклики, підтримувати стабільність банківської системи, стримувати інфляцію та створювати передумови для післявоєнного відновлення економіки України.

Список використаних джерел:

1. Реалізація грошово-кредитної політики в умовах воєнного стану. URL: <https://reposit.nupr.edu.ua/media/32999>
2. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary>
3. Інфляція залишиться помірною, а економіка далі відновлюватиметься — Інфляційний звіт НБУ. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-zalishitsya-pomirnoyu-a-ekonomika-idali-vidnovlyuvativatimetsya--inflyatsiyniy-zvit-nbu>

Желун А. С.,
Здобувач 23ф групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Юлія Борисівна,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

**КІБЕРЗАГРОЗИ ТА ЦИФРОВА БЕЗПЕКА БАНКІВ В УМОВАХ
ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ**

Сучасний банківський сектор України функціонує в умовах безпрецедентного тиску з боку кіберзагроз, зумовленого повномасштабним вторгненням Росії та активізацією гібридної війни. Цифрова трансформація, що стрімко охопила банківську систему протягом 2020–2025 років, суттєво розширила поверхню атаки для зловмисників, перетворивши кібербезпеку на стратегічний пріоритет фінансового сектору.

За даними Національного банку України та CERT-UA, у 2024–2025 роках кількість кібератак на фінансові установи зростає більш ніж на 40% порівняно з довоєнним рівнем. Основними векторами атак залишаються: DDoS-атаки на критичну інфраструктуру банків, фішингові кампанії проти клієнтів і співробітників, шкідливе програмне забезпечення типу ransomware, а також атаки на ланцюги постачання програмного забезпечення.

Специфіка гібридної війни полягає у поєднанні кінетичних і кібернетичних операцій. Зруйнована фізична інфраструктура ускладнює відновлення цифрових систем, тоді як кібератаки посилюють дезорганізацію в умовах воєнного стану. Серед найбільш резонансних інцидентів — атаки на системи міжбанківських розрахунків, спроби компрометації платіжної системи СЕП НБУ та масштабні DDoS-кампанії проти провідних державних банків України.

Відповіддю банківського сектору стала комплексна модернізація систем кіберзахисту. НБУ запровадив оновлені вимоги до кіберстійкості банків відповідно до Постанови № 198 (2023), що зобов'язує установи впроваджувати: системи виявлення та реагування на інциденти (SIEM/SOC), регулярне тестування на проникнення (penetration testing), шифрування даних за стандартами ISO/IEC 27001, а також плани безперервності бізнесу з урахуванням кіберризиків.

Важливим напрямом є гармонізація українського законодавства з вимогами ЄС у сфері кіберзахисту фінансового сектору. Зокрема, Регламент DORA (Digital Operational Resilience Act), що набрав чинності в ЄС у 2025 році, передбачає жорсткі вимоги до операційної стійкості цифрових систем фінансових установ. В умовах євроінтеграції українські банки змушені адаптувати свої практики кібербезпеки до цих стандартів, що, попри витрати, сприяє підвищенню їхньої загальної стійкості.

Окремої уваги заслуговує проблема людського фактору. За оцінками фахівців, понад 70% успішних кібератак реалізується через соціальну інженерію або помилки персоналу. В умовах воєнного часу, коли значна частина банківських співробітників перебуває у вимушеному переміщенні або працює дистанційно, ризики компрометації облікових даних суттєво зростають. Тому банки активно інвестують у програми підвищення кіберграмотності та впроваджують принцип нульової довіри (Zero Trust Architecture).

Перспективним напрямом протидії кіберзагрозам є застосування штучного інтелекту та машинного навчання для виявлення аномалій у режимі реального часу. Провідні вітчизняні банки — ПриватБанк, Ощадбанк, monobank — вже інтегрують AI-платформи для моніторингу транзакцій та ідентифікації підозрілої активності, що скорочує час реагування на інциденти з годин до хвилин [1, с. 45].

Таким чином, кіберзагрози в умовах гібридної війни становлять системний ризик для банківського сектору України. Ефективна протидія потребує координації між банками, НБУ та державними органами кібербезпеки; гармонізації з європейськими стандартами (DORA, NIS2); інвестицій у технологічну модернізацію та людський капітал; а також розвитку культури кібергігієни на всіх рівнях організації. Досвід України у відбитті кібератак набуває глобального значення та формує нові стандарти для фінансової безпеки в умовах сучасних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Звіт НБУ про стан кібербезпеки банківської системи України у 2024 році. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 10.06.2026).
2. CERT-UA. Аналітичний звіт про кіберінциденти у фінансовому секторі 2024–2025. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Київ, 2025. 68 с.
3. Постанова Правління НБУ № 198 «Про затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України» від 28.09.2023.
4. Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on digital operational resilience for the financial sector (DORA). Official Journal of the European Union. 2022.
5. Корнієнко Т. О., Безкровна Л. В. Кіберзахист банківської системи в умовах воєнного часу. Фінанси України. 2025. № 3. С. 55–67.

Жеріт К. О.,
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: Деркач Ю. Б.,
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ НА ВАЛЮТНУ СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах повномасштабної війни міжнародна фінансова допомога стала ключовим джерелом підтримки економіки України та важливим фактором забезпечення валютної стабільності. Обмеженість внутрішніх ресурсів і зростання бюджетного дефіциту зумовили критичну залежність держави від зовнішнього фінансування, що безпосередньо впливає на стан валютного ринку та стабільність національної валюти.

Обсяги міжнародної допомоги мають безпосередній вплив на стан валютного ринку. Так, у 2023 році Україна отримала близько 42,9 млрд дол. США, а у 2024 році — близько 42 млрд дол. США зовнішнього фінансування, що стало ключовим джерелом валютних надходжень в економіку [1]. Саме ці кошти забезпечили значне поповнення міжнародних резервів: їх обсяг зріс до 40,5 млрд дол. у 2023 році та до 43,8 млрд дол. станом на початок 2025 року [2, 3].

Зростання резервів відбувалося переважно завдяки надходженням від міжнародних партнерів, які перевищували витрати на валютні інтервенції та обслуговування боргу (рис.1).

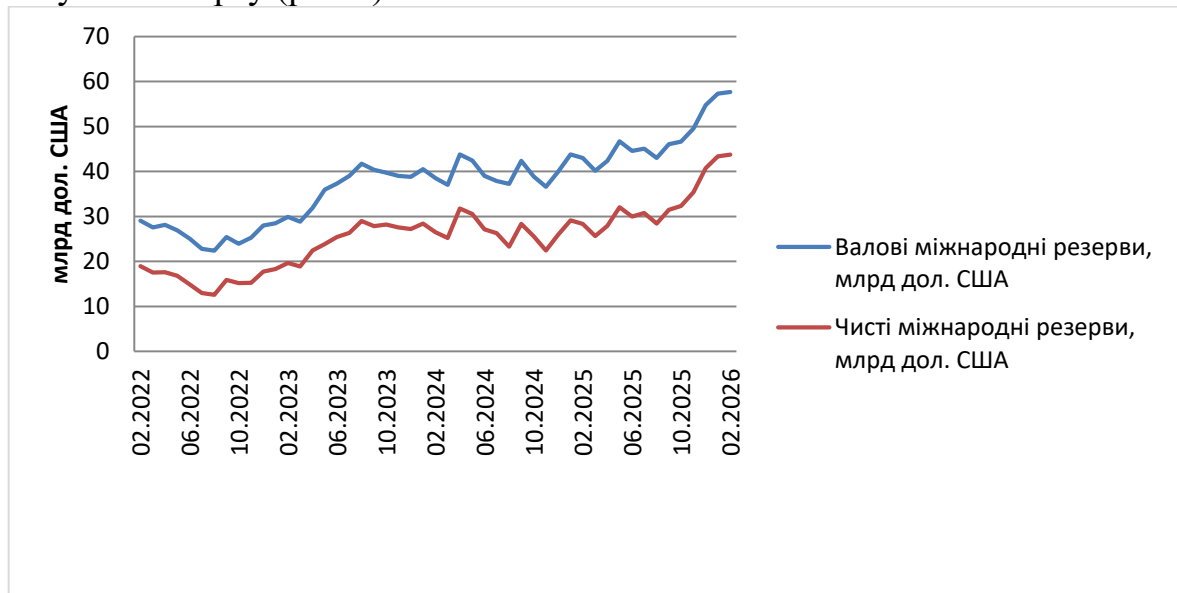

Рис.1. Динаміка міжнародних резервів України у 2022-2026 рр.
Джерело: складено автором з використанням матеріалів [1-3]

Підтримка валютних резервів на рівні понад 40 млрд дол. США дала змогу Національному банку України активно здійснювати валютні інтервенції та згладжувати курсові коливання. Зокрема, у 2024 році обсяг резервів коливався в межах 36–43 млрд дол., що забезпечувало достатній рівень зовнішньої стійкості

та контроль над валютним ринком. Таким чином, міжнародна допомога фактично стала основним джерелом формування валютної пропозиції в умовах скорочення експорту та інвестицій.

Крім того, міжнародна фінансова допомога дозволила фінансувати значний дефіцит бюджету без надмірної грошової емісії. За оцінками, у період війни дефіцит бюджету перевищував 20% ВВП, і його покриття за рахунок зовнішніх ресурсів зменшило інфляційний тиск та стабілізувало валютний курс. Це мало критичне значення, оскільки інфляція та девальваційні очікування є ключовими факторами нестабільності національної валюти.

Крім того, міжнародна фінансова допомога дозволила фінансувати значний дефіцит бюджету без надмірної грошової емісії. За оцінками, у період війни дефіцит бюджету перевищував 20% ВВП, і його покриття за рахунок зовнішніх ресурсів зменшило інфляційний тиск та стабілізувало валютний курс. Завдяки цьому Національний банк України зміг утримуватися від масштабного монетарного фінансування бюджетних видатків. Це мало критичне значення, оскільки інфляція та девальваційні очікування є ключовими факторами нестабільності національної валюти.

Водночас залежність від міжнародної допомоги формує і певні ризики для валютної стабільності. Неритмічність надходжень може призводити до зниження міжнародних резервів і посилення девальваційного тиску. За оцінками НБУ, скорочення обсягів зовнішнього фінансування безпосередньо веде до зменшення резервів і ослаблення зовнішньої стійкості економіки [1]. Крім того, зростання зовнішнього боргу створює додаткове навантаження на валютний ринок у майбутньому через необхідність обслуговування зобов'язань.

Отже, міжнародна фінансова допомога є ключовим інструментом забезпечення валютної стабільності України, оскільки вона формує валютні резерви, компенсує дефіцит платіжного балансу та дозволяє уникнути інфляційного фінансування бюджету. Водночас довгострокова стабільність валютного ринку потребує зменшення залежності від зовнішніх ресурсів та відновлення внутрішніх джерел економічного зростання.

Список використаних джерел

1. НБУ покращив прогноз щодо обсягів міжнародної допомоги Україні. РБК-Україна. 2024. URL: <https://www.rbc.ua> (дата звернення: 28.03.2026).
2. Міжнародні резерви України зросли упродовж 2023 року на 42% та перевищили 40,5 млрд дол. США. Національний банк України. 2024. (дата звернення: 28.03.2026).
3. Міжнародні резерви України зросли упродовж 2024 року на 8% — до 43,8 млрд дол. США. Національний банк України. 2025. (дата звернення: 28.03.2026).
4. Фінансова допомога ЄС Україні. European Commission. 2025. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-financial-support-ukraine_uk (дата звернення: 28.03.2026).

Завадський В. В.,

Здобувач 53 групи ФФБС

Науковий керівник: **Завадська Д. В.,**

Доктор економічних наук, професор кафедри банківської справи

ІНТЕГРАЦІЯ ESG-ПІДХОДІВ І ЦИФРОВОЇ ЗВІТНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Управління ESG-ризиками у банках доцільно розглядати не як автономний комплаєнс-блок, а як складову комплексного ризик-менеджменту, оскільки ці ризики реалізуються як через власну діяльність фінансової установи, так і опосередковано через контрагентів, активи та кредитний портфель. Саме тому вони матеріалізуються через уже відомі для банку категорії ризиків — кредитний, ринковий, операційний, репутаційний, а також ризики ліквідності та фондування [1, с. 3, 16; 4, с. 2–4]. Для банківської системи України це вже не теоретичне припущення, а підтверджена практика. За даними Національного банку України, майже три чверті великих банків зазначають фактичний вплив кліматичних ризиків, тоді як дві третини банків у 2025 році повідомляють про вплив ESG-ризиків загалом, і за відсутності належного реагування такі ризики можуть набувати системного характеру [1, с. 6; 2, с. 44–45].

Ключовим є не створення паралельного контуру управління ESG, а інтеграція відповідних підходів у чинну архітектуру управління ризиками. Національний банк України очікує від банків розроблення стратегічних документів щодо управління ESG-ризиками, їх включення до трьох ліній захисту, формування внутрішньої управлінської звітності, оцінювання суттєвості ризиків, запровадження системи раннього попередження, використання уніфікованих опитувальників клієнтів, а також поступової передачі релевантних даних регулятору [1, с. 13–15]. Аналогічно, Європейський банківський орган вимагає регулярного оцінювання суттєвості ESG-ризиків, їх урахування в межах ризик-апетиту банку, стратегії розвитку, системи внутрішнього контролю, процесу внутрішньої оцінки достатності капіталу, а також у планах переходу з горизонтом не менше десяти років; при цьому застосовується принцип пропорційності залежно від масштабу та складності діяльності установи [4, с. 2, 4, 27–31, 39–41]. Отже, інституційна інтеграція ESG-ризиків відображає трансформацію підходів до банківського нагляду, орієнтовану на попередження накопичення системних вразливостей, а не лише реагування на їх наслідки [3, с. 8].

Найвразливішим елементом цього переходу залишаються дані та підходи до їх розкриття. За оцінками Національного банку України, в Україні лише близько десяти банків готують звіти зі сталого розвитку на добровільній основі та без уніфікованого формату, збирання ESG-даних від клієнтів має фрагментарний характер, а результати ESG-оцінювання рідко враховуються при формуванні процентних ставок, визначенні параметрів ризику чи оцінюванні застави [2, с. 44–45]. Водночас у Європейському Союзі формується протилежна

регуляторна практика. Європейський орган з цінних паперів та ринків (ESMA) передбачає підготовку звітності зі сталого розвитку в електронному форматі з використанням розмітки iXBRL у межах єдиного європейського формату електронної звітності (ESEF), що забезпечує придатність даних до автоматизованого оброблення, порівняння та повторного використання [5, с. 6–7, 39–40]. За таких умов цифрову ESG-звітність у банківському секторі доцільно розглядати як інфраструктуру якісних даних для управління ризиками, оскільки вона сприяє зменшенню інформаційної асиметрії, підвищенню перевірюваності показників, створює можливості для їх валідації та забезпечує перехід регулятора до автоматизованого аналізу ризикових профілів замість ручного опрацювання декларативної інформації [1, с. 14–15].

Емпіричні дослідження підтверджують, що цифровізація змінює механізм взаємозв'язку між ESG-показниками та фінансовою стабільністю. Буаттур А., Калай М. та Хелалі К. на матеріалі європейських банків обґрунтовують нелінійний характер цього зв'язку в умовах цифрової трансформації, згідно з яким вищі ESG-оцінки асоціюються зі зниженням ризику банкрутства, тоді як банки з низькими ESG-профілями не здатні нівелювати підвищену вразливість, зумовлену інвестиціями в технологічну інфраструктуру [6, с. 1–2, 4, 14]. Альруд Ш., досліджуючи банківський сектор Йорданії, доводить, що цифрова трансформація статистично значуще підсилює вплив розкриття інформації зі сталого розвитку на якість фінансової звітності, при цьому пояснювальна здатність моделі зростає з $R^2 = 0,54$ до $R^2 = 0,68$ [7, с. 389–390, 404, 410–411]. Вітчизняні дослідження також підтверджують, що ESG-підходи мають бути інтегровані у систему комплексного управління ризиками банків та у внутрішню управлінську звітність щодо сталого фінансування, оскільки за відсутності такої інтеграції їхній вплив на фінансову стабільність залишається декларативним [8, с. 102–106].

Інтеграція ESG-підходів і цифрової звітності посилює фінансову стабільність банківської системи через формування якісної інформаційної основи управління ризиками, що забезпечує їх ідентифікацію, оцінювання та моніторинг на системному рівні. Для України пріоритетним є не лише впровадження кількісних ESG-метрик і стандартизованих форматів розкриття інформації, а й їх інституційне закріплення у процедурах наглядного перегляду та оцінки (SREP), процесах внутрішньої оцінки достатності капіталу та ліквідності (ICAAP; ILAAP) і системі макропруденційного моніторингу [1, с. 13–15; 3, с. 8; 4, с. 2, 31, 41].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Біла книга з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі. Київ, 2025. 18 с.
2. National Bank of Ukraine. Financial Stability Report. June 2025. Kyiv, 2025. 48 p.
3. National Bank of Ukraine. Sustainable Finance Development Policy. September 2024. Kyiv, 2024. 9 p.

4. European Banking Authority. Final Guidelines on the Management of ESG Risks. Paris, 2025. 151 p.
5. European Securities and Markets Authority. Consultation Paper on ESEF RTS: Marking Up Rules for Sustainability Reports and Financial Notes and EEAP RTS Amendments. Paris, 2024. 116 p.
6. Bouattour A., Kalai M., Helali K. The Non-linear Relationship between ESG Performance and Bank Stability in the Digital Era: New Evidence from a Regime-Switching Approach. Humanities and Social Sciences Communications. 2024. Vol. 11. Article 1445.
7. Alroud S. F. Digital Transformation as a Moderator: A Study of the Impacts of Sustainability Reporting Disclosure on Financial Reporting Quality in the Jordanian Banking Sector. Economics — Innovative and Economics Research Journal. 2025. Vol. 13, No. 2. P. 389–413.
8. Шульга Н., Омеленчук В. ESG-ризика банків. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2024. № 2. С. 101–119.

Каган Н. В.,
Здобувачка 12ф групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ГРИВНІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку фінансових технологій та цифровізації економіки особливого значення набуває впровадження цифрових форм національної валюти. Одним із таких інноваційних інструментів є е-гривня, яка розробляється Національним банком України. Вона являє собою цифрову форму національної валюти, що є законним платіжним засобом та функціонує на основі електронних технологій. Водночас е-гривню не слід ототожнювати з криптовалютами, оскільки вона створюється та контролюється центральним банком [1].

Запровадження цифрової гривні має потенціал для підвищення ефективності функціонування платіжної системи України. Однією з ключових переваг є зростання рівня прозорості фінансових операцій, що сприятиме зменшенню частки тіньової економіки та підвищенню ефективності державного контролю. Крім того, використання е-гривні дозволить забезпечити пришвидшення здійснення платежів, зниження транзакційних витрат та підвищення доступності фінансових послуг для населення [2].

Перспективним напрямом розвитку цифрової валюти є впровадження так званих програмованих або «розумних грошей». Даний механізм передбачає можливість встановлення умов використання коштів, що дозволяє, наприклад, цільове спрямування державної соціальної допомоги або автоматизацію розрахунків у комерційній діяльності. Це, у свою чергу, підвищує рівень

контролю за використанням коштів та знижує ризики нецільових витрат. Важливим аспектом впровадження е-гривні є її роль у забезпеченні фінансової інклюзії, тобто доступності фінансових послуг для всіх верств населення. Завдяки можливості проводити розрахунки через прості мобільні додатки, е-гривня стане зручним інструментом для щоденних платежів навіть без необхідності відкриття класичного банківського рахунку [3].

Особливу увагу варто приділити можливості інтеграції української цифрової валюти з міжнародними платіжними системами. Створення єдиної інфраструктури з цифровими валютами інших країн дозволить значно спростити та здешевити перекази коштів за кордон. Це відкриває нові можливості для українського бізнесу на міжнародному ринку та допомагає залучати іноземні інвестиції у вітчизняні технології. Крім того, на відміну від криптовалют, е-гривня є екологічно безпечною, оскільки її функціонування не потребує величезних витрат електроенергії [4].

Водночас впровадження е-гривні супроводжується низкою викликів. Насамперед це питання кібербезпеки та захисту фінансових даних користувачів, що потребує створення надійної технологічної інфраструктури. Крім того, важливим є забезпечення безперебійного функціонування системи навіть в умовах технічних збоїв або відсутності доступу до мережі Інтернет. Окрему увагу слід приділити рівню фінансової та цифрової грамотності населення, оскільки успішність впровадження нової форми валюти значною мірою залежить від її прийняття користувачами [1].

Отже, цифрова гривня є важливим елементом трансформації національної фінансової системи та її адаптації до сучасних цифрових умов. Її впровадження може сприяти підвищенню ефективності платіжної інфраструктури, розвитку фінансових технологій та посиленню інтеграції України у світовий фінансовий простір. Успішна реалізація даного проєкту залежить від технічної надійності системи, рівня регуляторного забезпечення та готовності суспільства до цифрових змін.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що важливим завданням у процесі впровадження е-гривні є формування комплексної нормативно-правової та інституційної бази, що забезпечить її стабільне функціонування. Необхідно враховувати міжнародні стандарти фінансового моніторингу, вимоги до захисту прав споживачів та механізми протидії кіберзагрозам. Узгодженість правових норм із глобальними практиками дозволить інтегрувати українську цифрову валюту у світову фінансову систему, водночас зберігаючи національну специфіку та пріоритети економічної безпеки [4].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Офіційний сайт. Е-гривня: результати пілотного проєкту та подальші кроки. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Гурбич О. Цифрова валюта як майбутнє платіжних систем. Економіка та суспільство. 2023. №48.

3. Макаренко І. В. Технологія блокчейн у банківській діяльності. Вісник економічної науки України. 2024. №1.

4. Кисільчук Ю. М. Цифрові валюти центральних банків: глобальний досвід та перспективи для України. Фінанси України. 2023. №7. С. 45–58.

Катраман К. Д.,
Здобувачка 23 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЛАТІЖНОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Цифровізація фінансового сектору є одним із ключових напрямів розвитку економіки України в умовах євроінтеграції та воєнного стану. За даними Національного банку України, у 2025 році частка безготівкових операцій із платіжними картками за кількістю зросла до 95,5%, а за сумою — до 65,4%. Загальний обсяг карткових транзакцій становив 9 512,3 млн операцій на суму 7 157,2 млрд грн — зростання на 10% порівняно з 2024 роком [1].

Основними чинниками цифрової трансформації платіжного ринку України є: домінування безконтактних платежів — у 2025 р. лише 2% операцій у торговельній мережі здійснювалися з фізичним зчитуванням картки, решта — через NFC або смартфони; стрімке зростання токенизованих карток — їх кількість сягнула 17,8 млн шт. (кожна третя активна картка); цифровізація державних виплат і соціальних трансфертів через платформу Дія; підготовка до євроінтеграції — у квітні 2025 р. Кабмін схвалив законопроект про приєднання України до SEPA, у грудні 2025 р. подано оновлений законопроект № 14327 до Верховної Ради [1, 3].

Підсумовуючи викладений матеріал, можна стверджувати, що цифрова трансформація платіжного ринку України, попри деструктивні чинники воєнного стану, продемонструвала унікальний рівень адаптивності та набула незворотного характеру.

Для переходу від кількісного зростання транзакцій до якісного технологічного лідерства державна фінансова політика має фокусуватися на трьох стратегічних пріоритетах:

1) регуляторна синхронізація — невідкладне ухвалення законопроекту № 14327 та адаптація вітчизняного законодавства до вимог SEPA;

2) технологічна суверенність — запуск пілоту е-гривні та впровадження Open Banking;

3) захист та грамотність — превентивні системи безпеки на основі ШІ та програми підвищення цифрової фінансової грамотності.

Порівняльний аналіз ключових викликів і можливостей цифрової трансформації платіжного ринку України наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Виклики та можливості цифрової трансформації платіжного ринку України

Виклики	Можливості
Зростання кіберзагроз: CERT-UA у 2025 р. опрацювала 5 927 інцидентів — на 37% більше, ніж у 2024 р.; кількість фішингових атак подвоїлася [2]	Е-гривня: у 2025 р. НБУ готує пілотний проєкт цифрової валюти центрального банку (CBDC) як третьої форми грошей поряд із готівкою та безготівковими коштами [4]
Цифрова нерівність: обмежений доступ літніх людей і мешканців сільської місцевості до дистанційних фінансових послуг	Приєднання до SEPA: законопроект дозволить здійснювати стандартизовані платежі в євро між Україною та 42 країнами Європи [3]
Відставання нормативно-правової бази у сфері регулювання криптоактивів, платформних розрахунків та open banking	Open banking та PSD2: відкритий доступ банків до фінансових даних клієнтів через API створює основу для нових фінтех-продуктів
Залежність від іноземних платіжних систем та ризик їх обмеження в умовах воєнного стану	Застосування штучного інтелекту для виявлення шахрайства, персоналізації послуг та підвищення ефективності фінансового моніторингу

Джерело: складено автором

Проведений аналіз структури викликів і можливостей свідчить про те, що платіжний ринок України перебуває у точці критичного транзиту. Масштабування кіберзлочинності (майже 6 тис. інцидентів за рік) та подвоєння фішингових атак вимагають від регулятора не просто точкового реагування, а створення національної екосистеми кіберкінетичного захисту фінансових транзакцій.

Таким чином, цифрова трансформація платіжного ринку України набуває незворотного характеру: попри воєнний стан, безготівкові розрахунки у 2025 році охопили 95,5% усіх карткових операцій. Водночас стрімке зростання кіберзагроз і незавершеність регуляторної бази свідчать про необхідність комплексних заходів: вдосконалення законодавства у сфері цифрових фінансів, зміцнення кіберзахисту інфраструктури та підвищення фінансової грамотності населення [1].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Статистика використання платіжних карток за 2025 рік. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2025).
2. Держспецзв'язку України. CERT-UA: підсумки роботи у 2025 році — 5927 кіберінцидентів. URL: <https://cip.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2025).
3. Кабінет Міністрів України. Законопроект № 14327 про приєднання України до SEPA. URL: <https://kmu.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2025).
4. Національний банк України. Е-гривня: підготовка пілотного проєкту цифрової валюти. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2025).

Клименко Я. О.,

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: Гончар К. О.,

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

ДЕМОНЕТИЗАЦІЯ ЗОЛОТА: ПРИЧИНИ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Демонетизація золота є одним із ключових процесів трансформації світової валютно-фінансової системи ХХ століття, який означав поступову втрату золотом функції безпосередньої основи грошового обігу, міри вартості та міжнародного платіжного засобу. Якщо в епоху класичного золотого стандарту валюти провідних держав мали чітко визначений золотий вміст, а сам метал виконував роль загального еквівалента, то після Другої світової війни його монетарне значення почало звужуватися.

Головною причиною демонетизації золота стала невідповідність між обмеженою фізичною пропозицією дорогоцінного металу та стрімким зростанням масштабів світової економіки, міжнародної торгівлі й кредиту. Після 1945 року світове господарство розширювалося значно швидше, ніж запаси монетарного золота. Це означало, що золото вже не могло забезпечити достатню ліквідність для обслуговування дедалі більших міжнародних розрахунків. Саме тому у 1969 році МВФ створив спеціальні права запозичення (SDR) як новий резервний актив, покликаний доповнити міжнародні резерви держав-членів і зменшити залежність системи від золота та долара. Це показує, що демонетизація золота була не випадковим політичним рішенням, а об'єктивною відповіддю на потреби зростаючої світової економіки [2].

У 1950–1960-х роках Сполучені Штати фінансували значні зовнішні витрати, що сприяло накопиченню доларової маси за кордоном. Водночас американський золотий запас поступово скорочувався. За оцінками дослідників Федерального резерву, США в середньому втрачали 382 млн дол. золотих резервів щороку в 1949–1958 рр., а зобов'язання перед іноземними власниками доларів зростали ще швидше. Це породило так звану «дилему Тріффіна»: щоб забезпечувати світ ліквідністю, США мусили експортувати долари, але надмірна кількість доларів підривала довіру до їх обміну на золото за фіксованою ціною. У результаті офіційний золотий паритет перестав відповідати реальному співвідношенню сил у світовій економіці [1, с. 40].

Фіксована ціна золота на рівні 35 дол. за унцію дедалі менше відповідала ринковим очікуванням, а іноземні центральні банки почали активніше пред'являти долари до обміну на золото. 15 серпня 1971 року президент Річард Ніксон оголосив про припинення конвертації долара в золото для іноземних офіційних утримувачів. Це рішення, відоме як «Nixon shock», стало початком фактичного демонтажу золото-доларового стандарту. Саме після 1971 року міжнародна система остаточно перейшла до режиму валют, вартість яких визначається макроекономічною політикою, попитом і довірою до емітента.

У другій половині XX століття гроші дедалі більше ставали кредитними та фіатними, тобто такими, що існують завдяки державному визнанню та довірі до центрального банку. Отже, демонетизація золота відображала не лише валютну кризу 1970-х років, а й ширший перехід від товарної природи грошей до інституційної [2].

Друга поправка до Статуту МВФ, що набула чинності 1 квітня 1978 року, закріпила принципи нової валютної системи: скасування офіційної ціни золота, відмову від золотих паритетів валют і розширення ролі SDR. Таким чином, демонетизація золота була не лише економічним, а й правовим процесом міжнародного масштабу [2].

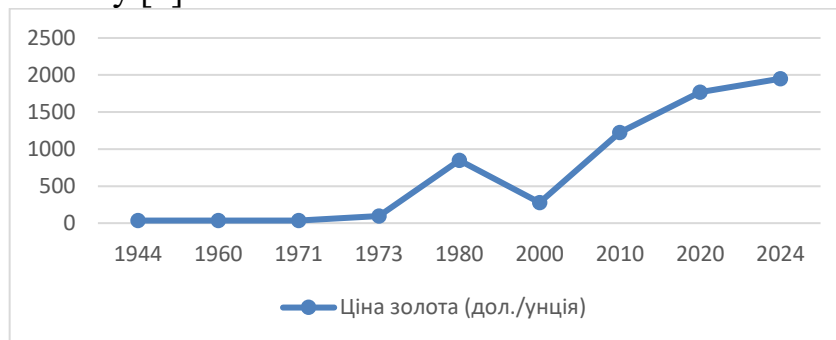

Рис. 1. Динаміка офіційної ціни золота

Джерело: Побудовано автором за даними [3]

Серед економічних наслідків демонетизації золота насамперед слід виділити перехід до плаваючих валютних курсів. Якщо за золотого стандарту коливання валют були обмежені рамками паритету, то після 1971–1973 рр. курси почали визначатися ринком. Це дало державам більшу свободу в проведенні монетарної політики, однак спричинило зростання валютної нестабільності. Відтепер міжнародні розрахунки стали більш чутливими до змін процентних ставок, інфляції, геополітичних ризиків і руху капіталу.

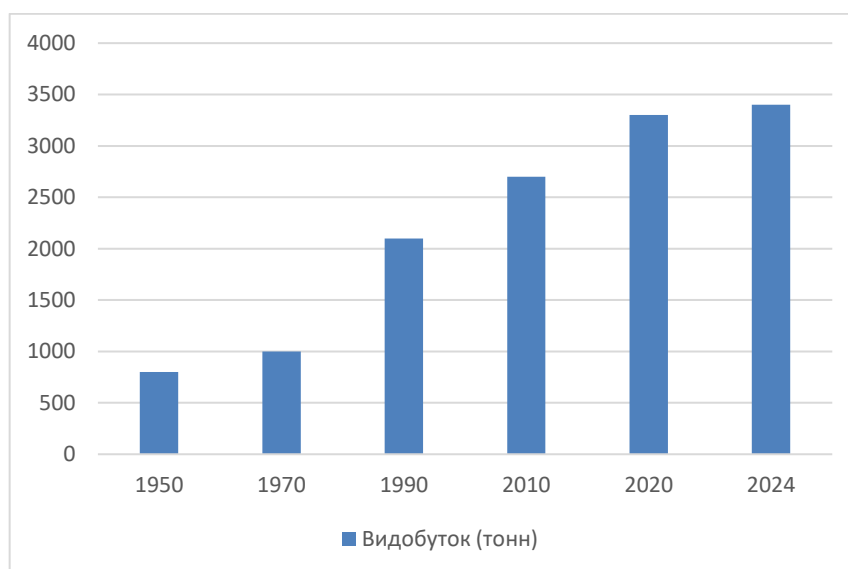

Рис. 2. Світовий видобуток золота

Джерело: Побудовано автором за даними [3]

Суттєвим наслідком стала також зміна ринкової ціни золота та його функцій. Після втрати офіційного монетарного статусу золото трансформувалося з офіційної основи грошей у резервний і інвестиційний актив. За даними МВФ та досліджень ринку золота, у січні 1980 року ціна короткочасно сягала близько 850 дол. за унцію [4].

Отже, причини демонетизації золота охоплюють структурне зростання світової економіки, кризи Бреттон-Вудської системи, дисбаланс між золотими резервами США та глобальною доларовою ліквідністю, а також еволюцію самих грошей у бік фіатної форми. Її наслідками стали перехід до плаваючих валютних курсів, зміцнення ролі центральних банків, підвищення фінансової волатильності та перетворення золота з грошового металу на резервно-інвестиційний актив.

Список використаних джерел:

1. Тарасевич Н.В. Причини та наслідки демонетизації золота. ББК 65.9 (4Укр) 26. 2022. С. 40.
2. Gold history and role of gold in the international monetary system. URL: <https://www.gold.org/history-gold>
3. Special Drawing Rights (SDR). International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/about/factsheets/sheets/2023/special-drawing-rights-sdr>
4. Gold in the IMF. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/about/factsheets/sheets/2022/gold-in-the-imf>

Кліманова Ю.С.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар К. О.,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ПРОБЛЕМИ СТАБІЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження стабільності комерційних банків України обумовлена безпрецедентними викликами, з якими стикнулася національна фінансова система в період воєнного стану. Стабільність банківської установи є складною категорією, що відображає її спроможність безперебійно здійснювати розрахунки, зберігати кошти вкладників та кредитувати економіку навіть у періоди значних шоків. Сьогодні стабільність банківського сектору виступає не лише економічним показником, а й запорукою соціального спокою та фінансового суверенітету держави. Однією з найгостріших проблем функціонування вітчизняних банків є критичне зростання кредитних ризиків. Повномасштабна війна спричинила руйнування активів багатьох позичальників, розрив логістичних ланцюгів та втрату ринків збуту. Як наслідок, спостерігається суттєве збільшення частки непрацюючих кредитів (NPL).

Важливим чинником впливу є високий рівень інфляції, що призводить до поступового знецінення капіталу банківських установ. У таких умовах комерційні банки змушені шукати надійні інструменти для збереження ліквідності, серед яких пріоритетне місце посідають депозитні сертифікати Національного банку України. Саме активна роль НБУ у підтримці стабільності через механізми рефінансування та постійний моніторинг системних ризиків дозволила банківській системі вистояти в перші, найважчі місяці повномасштабного вторгнення. Формування резервів під ці кредити тисне на капітал банків, зменшуючи їхній ресурсний потенціал. Це вимагає від банківських установ проведення глибокої реструктуризації портфелів та розробки нових підходів до оцінки платоспроможності клієнтів. Не менш важливою проблемою є управління ліквідністю. В умовах невизначеності поведінки вкладників може бути непередбачуваною, що створює ризик раптового відтоку коштів. Хоча НБУ запровадив ефективні механізми підтримки ліквідності, комерційні банки змушені утримувати значну частку високоліквідних активів (депозитних сертифікатів, ОВДП), що дещо обмежує їхню роль у реальному секторі економіки.

Для моніторингу достатності капіталу використовується норматив *H2*, розрахунок якого є обов'язковим для кожного банку:

$$H2 = \frac{RK}{Ar} \times 100\% \quad (1)$$

де *RK* – регулятивний капітал банку, *Ar* – активи, зважені на ступінь ризику.

Вагомим фактором впливу є процентний ризик. Різкі зміни облікової ставки Національного банку України безпосередньо впливають на маржинальність банківського бізнесу. Комерційні банки змушені оперативно коригувати ставки за депозитами та кредитами, щоб зберегти чисту процентну маржу та не допустити збитковості. Крім того, значна концентрація державних цінних паперів у активах банків створює специфічний ризик залежності від стабільності державних фінансів.

Окрему увагу слід приділити операційним ризикам, зокрема загрозам кібербезпеці та фізичному знищенню інфраструктури (відділень, серверних центрів). Забезпечення безперервності бізнес-процесів вимагає від банків значних інвестицій у хмарні технології, енергонезалежність та системи захисту даних. Цифровізація, з одного боку, підвищує ефективність, а з іншого – робить банки вразливими до високотехнологічних атак з боку країни-агресора. Шляхи зміцнення стабільності комерційних банків повинні включати: впровадження інноваційних систем ризик-менеджменту, стрес-тестування за різними сценаріями розвитку подій, активну роботу з повернення або списання токсичних активів, а також диверсифікацію джерел доходів (збільшення частки комісійних доходів над процентними).

Сучасна стабільність банку вже не обмежується лише фінансовими показниками; вона критично залежить від стійкості ІТ-інфраструктури до

постійних кібератак. Забезпечення безперебійної роботи мобільних застосунків та дистанційних каналів обслуговування є життєво необхідним для збереження довіри вкладників. Наявність ефективних систем резервного копіювання та енергонезалежність сервісів дозволяють клієнтам безперешкодно користуватися банківськими послугами навіть в умовах тривалих блекаутів, що є ключовим елементом операційної надійності в сучасних реаліях. Отже, стабільність комерційних банків України в сучасних умовах є динамічним процесом, що потребує постійного нагляду з боку регулятора та адаптивності з боку керівництва банків. Тільки через прозору капіталізацію, ефективне управління ризиками та підтримку довіри клієнтів банківська система зможе стати драйвером післявоєнного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 22.05.2024).
2. Звіт про фінансову стабільність : червень 2024 р. / Національний банк України. URL: bank.gov.ua (дата звернення: 22.05.2024).
3. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа стабільності грошово-кредитної системи. Економіка та суспільство. 2022. № 39. DOI: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstreams/dca401b8-c5ac-4a92-a5ab-f26876fe650a/downloaddoi.org>.
4. Лаптев С. М. Проблеми та перспективи забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. Вчені записки Університету «КРОК». 2023. № 2 (70). С. 42–51.
5. Основні показники діяльності банків України на 01.01.2024 р. / Національний банк України. URL: bank.gov.ua (дата звернення: 22.05.2024).

Конашева Д.С.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар К. О.,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ УКРАЇНИ: ВІД КУНИ ДО Е-ГРИВНІ

Що таке гроші в історії? Кожен українець відповість, що це символ національної ідентичності. Від появи перших златних і срібників, українці прагнули до свободи та самостійності. Саме через це наша гривня постійно еволюціонує і зараз ми можемо розглядати цю хронологію розвитку.

На початку своєї історії на території України найпопулярнішою грошовою вартістю були мисливські трофеї (шкурки звірів). Звідти пішли перші назви грошових одиниць: більші номінали звалися “кунами”(від куниць), а дрібні – “виверицями (від білки).

Перші металеві гроші на території України викарбували греки на узбережжі Чорного моря. У найбільшій колонії (Ольвії) з'явилися перші бронзові монети у формі дельфіна (2,5 – 3г).

Римські срібні денарії і дирхами Арабського Халіфату місцеві жителі також стали називати куною. Для дрібних розрахунків дирхамами, їх розрізали на частини: половинка – різана, а дрібніші уламки – вивериця. Арабський мандрівник Ібл Фадлан зазначав, що один ряд намиста у жінки означав наявність у чоловіка 10 000 дирхамів.

В кінці X ст. Володимир Великий викарбував перші власні монети – златники і срібники. Це стало утвердженням появи нової християнської держави. Згодом через вичерпання запасів срібла, на Русі настав “безмонетний період” і тоді і виникла гривня – великий срібний шестикутний злиток (наразі він є гербом НБУ). Назва походить від шийної прикраси.

У XIV-XVII ст. українці користувалися “празькими гроші” та великими срібними “талерами”. Коли в обігу Речі Посполитої з'явилася неповноцінна монета з номіналом в три гроші (“трояк”), але українці дали їй власну назву – “шаг”.

У складі Російської імперії українські землі перешли на “рублі” та “копійки”. Попри це, рублі в народі називали “карбованцями”, а копійки – “шагами”. Водночас на землях західної України, австро-угорська крона стала першою в світі валютою, на якій номінал був продубльований українською мовою.

У 1918 р. Директорія ввела власні банкноти – карбованці. Дизайн розробив Георгій Нарбут. “Шаги” випускали у вигляді поштових марок через брак металу. Під час Другої світової війни, УПА створила підпільну форму грошової системи – “бофони”. Було створено заради дії розписок за пожертви як грошима на підконтрольних територіях аж до 1954 року.

У кінці 80-х Україна запровадила “Картку споживача”. Це були відрізані купони, які відрізали касири звичайними ножицям для того, щоб захистити країну від тотального дефіциту. З відновленням незалежності, українці користувалися купонами у вигляді банкнот. З початком неконтрольованої гіперінфляції, найменшою купюрою у 1996 році стала тисяча, а курс доллара був 180 000 карбованців. Ескіз гривні був створений ще у 1991 році, а у серпні 1996 провели грошову реформу: 1000 карбованців стали 1 гривнею. Через радянську звичку розмінну монети залишили “копійкою” замість “шага”. Проте у вересні 2024 року Нацбанк ініціював повернення монети “шага”.

У вересні 2021 року Нацбанк запровадив проєкт “Е-гривня”. Е-гривня – це електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Нацбанк. Ключове призначення е-гривні, на думку регулятора, – ефективно виконувати всі функції грошей, доповнюючи готівку та безготівкову форму гривні [2].

Список використаних джерел:

1. Історія грошей України: від римських денаріїв до шагів. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=0Xdj6C0rlzs>.
2. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

Кравченко К. В.

Здобувачка 13 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**

К.е.н, доцент кафедри банківської справи

ЗОЛОТИЙ СТАНДАРТ: МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПРИЧИНИ ЙОГО КРАХУ

Золотий стандарт – це грошова система, в якій роль загального еквівалента виконувало золото, а гроші одиниці мали закріплення золотий вміст. Її суть полягала у можливості вільного обміну паперових грошей на певну кількість золота. У XIX – на початку XX ст. золотий стандарт став основою міжнародної валютної системи, забезпечуючи стабільність курсів і сприяючи розвитку міжнародної торгівлі [1].

Класична форма золотого стандарту існувала приблизно з 1870-х до 1914 року. У цей історичний період центральні банки здійснювали обов'язковий обмін банкнот на золото за фіксованим паритетом, що забезпечувало прямий зв'язок грошової маси з обсягом золотих резервів та формувало стабільність валютної системи. Основою стабільності було чітке співвідношення між кількістю грошей в обігу та запасами золота, щоб обмежувало надмірну емісію. Валютні курси при цьому визначалися через золоті паритети – співвідношення золотого вмісту грошових одиниць різних країн [2].

Механізм забезпечення стабільності золотого стандарту ґрунтувався на кількох ключових принципах. По-перше, фіксований обмінний курс: кожна країна-учасниця встановлювала паритет своєї валюти до золота, що автоматично фіксувало і курси між валютами. Наприклад, один долар містив 1,5 г золота, а британський фунт – 7,3 г, то курс становив 1 фунт = 4,866 долара [3, с. 56].

По-друге, автоматичне регулювання через “правило Г'юма” (price-species-flow mechanism): при дефіциті платіжного балансу країна втрачала золото – ціни знижувались – експорт ставав конкурентнішим – рівновага відновлювалась.

По-третє, довіра та стабільність цін завдяки жорсткій прив'язці до золота рівень інфляції залишався низьким у довгостроковій перспективі. Дослідження показують, що середньорічна інфляція у країнах золотого стандарту в 1870-1913 рр. становила менше 1% [3].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика монетарних систем

Характеристика	Золотий стандарт	Фіатна система
Гнучкість монетарної політики	Низька	Висока
Стабільність цін	Висока (довгострокова)	Залежить від ЦБ
Реакції на кризи	Обмежена	Гнучка

Джерело: складено авторкою за матеріалами [2,3]

Незважаючи на переваги, золотий стандарт мав суттєві структурні владі, що зумовили його крах. По-перше, відсутність монетарної гнучкості: в умовах економічних шоків держави не могли збільшити грошову масу для

стимулювання зростання чи боротьби з безробіттям. Це особливо болісно проявилось під час Великої депресії 1929-1933 рр.. По-друге, перша світова війна підірвала золотий стандарт: для фінансування воєнних витрат країни призупинили конвертованість валют у золото, вдавшись до емісії. Після 1918 р. відновити систему у первісному вигляді вже не вдалось [4].

По-третє, асиметрія корегування: механізм Г'юма теоретично діяв симетрично, проте на практиці “золоті” країни-кредитори (насамперед Велика Британія і США) не завжди стерилізували приплив золота, порушуючи рівновагу. Нарешті, Бреттон-Вудська конференція 1944 р. формально змінила класичний золотий стандарт золотовалютним (доларовим) стандартом, а у 1971 р. президент Р. Ніксон скасував прив'язку долара до золота, що поклало остаточну крапку в існуванні системи [4].

Отже, золотий стандарт був ефективним інструментом забезпечення цінової стабільності та міжнародної координації в епоху відносно стабільних економічних умов. Проте його жорсткість виявилась несумісною з реаліями ХХ ст. – масштабними війнами, економічними кризами та зростаючими соціальними вимогами до держави. Досвід золотого стандарту залишається цінним досвідом про баланс між стабільністю та гнучкістю монетарної політики.

Список використаних джерел:

1. Studentam.net.ua. Види грошових систем та їх еволюція. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/5078/132/> (дата звернення 23.04.2026).
2. ДС редакція. Золотий стандарт. Навіщо його використовували і чому скасували. URL: <https://surl.li/ebkdfv> (дата звернення 23.04.2026).
3. Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г. Банківські операції. URL: <http://dcmaup.com.ua/assets/files/bankivski-operacii.pdf> (дата звернення 23.04.2026).
4. Патики Н.І. Міжнародні валютно-кредитні відносини. URL: <https://surl.li/efnzsg> (дата звернення 23.04.2026).

Кулікова І.О.

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

СУТНІСТЬ КІЛЬКІСНОЇ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Кількісна теорія грошей є однією з найбільш фундаментальних і водночас дискусійних концепцій у сучасній фінансовій науці. Її сутність полягає в доведенні того, що рівень цін на товари та послуги перебуває у прямій функціональній залежності від кількості грошових засобів, що знаходяться в обігу. Згідно з цією концепцією, гроші розглядаються переважно як технічний

інструмент обміну, що не має внутрішньої вартості, а лише відображає купівельну спроможність через баланс із товарною масою. Якщо кількість грошей зростає без відповідного збільшення реального обсягу виробництва, це неминуче призводить до інфляційних процесів і знецінення національної валюти.

Основними причинами виникнення цієї теорії стали масштабні історичні та економічні процеси. Першим вагомим чинником була «революція цін» у XVI столітті, спровокована відкриттям Америки та масовим припливом дешевого золота й срібла до європейських держав. Величезна кількість дорогоцінних металів призвела до стрімкого зростання цін, що змусило мислителів того часу вперше усвідомити: багатство країни залежить не від кількості металу в скарбниці, а від його співвідношення з обсягом товарів на ринку.

Другою передумовою стала необхідність наукового спростування доктрини меркантилізму. На відміну від меркантилістів, які закликали до накопичення золота будь-якою ціною, прихильники кількісної теорії довели, що надлишок грошової маси лише підвищує вартість життя та знижує конкурентоспроможність вітчизняних товарів на міжнародному рівні. Третім чинником став перехід від повноцінних золотих монет до паперових грошей (фіатних), які не мають власної субстанціональної вартості. Це вимагало створення чітких математичних моделей для контролю за емісією, щоб уникнути хаотичного знецінення заощаджень громадян та дестабілізації державних фінансів. У сучасних умовах постулати кількісної теорії трансформувалися в монетаризм. Основним інструментом стабілізації фінансово-економічної системи України в умовах воєнного стану залишається жорсткий контроль за грошовими агрегатами. Розуміння кількісних закономірностей дозволяє Національному банку України ефективно використовувати інструменти таргетування інфляції, забезпечуючи макроекономічну стійкість та довіру до національної валюти. Таким чином, дослідження сутності грошових теорій залишається критично важливим для формування стратегій післявоєнного відновлення економіки.

Узагальнюючи, кількісна теорія грошей постає як одна з ключових концепцій монетарної науки, що визначає прямий зв'язок між грошовою масою та рівнем цін. Її історичний розвиток — від «революції цін» XVI століття до сучасного монетаризму — демонструє еволюцію підходів до регулювання грошового обігу та боротьби з інфляційними викликами. Вона стала теоретичною основою для формування сучасних інструментів макроекономічної політики, зокрема таргетування інфляції та контролю за грошовими агрегатами.

Для України в умовах воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення кількісна теорія має особливе значення як методологічна база для забезпечення фінансової стабільності. Жорсткий контроль за грошовою пропозицією, поєднаний із використанням інструментів монетарної політики, дозволяє Національному банку ефективно стримувати інфляційні процеси, підтримувати довіру до національної валюти та створювати передумови для сталого економічного розвитку. Таким чином, дослідження та практичне

застосування кількісних закономірностей є стратегічним чинником у формуванні довгострокової фінансової архітектури держави

Список використаних джерел:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит: Підручник. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
2. Мішкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. Пер. з англ. Київ: Основи, 1998. 963 с.
3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Кульчицька П.Ф.

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К. е. н., доцент кафедри банківської справи

**ЗОЛОТО ТА СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ:
ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ**

Трансформація глобальної фінансової системи та посилення геополітичної нестабільності актуалізують пошук інструментів збереження капіталу. Незважаючи на стрімкий розвиток цифрових активів, золото залишається фундаментальним захисним активом («safe-haven asset»), що забезпечує стабільність інвестиційного портфеля в умовах високої інфляції та волатильності валютних ринків. У сучасних умовах інвестиції в золото вийшли за межі фізичного володіння злитками. Для українського інвестора та банківського сектору ключовим стає вибір між традиційними та похідними фінансовими інструментами, кожен з яких має специфічний профіль ризику.

Основні напрями інвестування в золото та їх особливості:

1. Фізичне золото (злитки та монети). Це найбільш консервативний інструмент, що забезпечує повне володіння активом. Проте основними ризиками тут є значний спред (різниця між ціною купівлі та продажу) у комерційних банках, витрати на зберігання та низька ліквідність у порівнянні з біржовими інструментами.
2. «Паперове золото» (банківські метали на рахунках). Безготівкове золото дозволяє уникнути витрат на логістику та зберігання. Головний ризик полягає у кредитній надійності банку-утримувача, оскільки такі рахунки зазвичай не покриваються Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що вимагає ретельного макропруденційного аналізу фінансової установи.
3. Біржові інструменти (Gold ETFs та ф'ючерси). Використання Exchange Traded Funds (ETF) дозволяє інвесторам відстежувати ціну золота з мінімальними комісіями. Це забезпечує високу ліквідність та можливість використання

математичних моделей (зокрема, теорії ймовірностей та методів математичної статистики) для прогнозування цінової динаміки та диверсифікації портфеля.

Ризики та виклики сучасного ринку:

Альтернативні витрати: На відміну від депозитів чи облігацій, золото не генерує процентний дохід (cash flow), тому його прибутковість залежить виключно від зростання курсової вартості.

Валютний ризик: Оскільки світові ціни на золото номіновані в доларах США, для українських інвесторів додається ризик коливань валютного курсу гривні.

Конкуренція з криптоактивами: Частина інвестиційного попиту перетікає в біткоїн («цифрове золото»), що створює нову динаміку ринку та потребує адаптації монетарного регулювання.

Золото залишається критично важливим елементом фінансової архітектури. Для максимізації ефективності інвестицій в умовах цифровізації, інвесторам варто поєднувати фізичні активи з біржовими інструментами. Водночас для Національного банку України пріоритетом має залишатися вдосконалення нормативної бази для операцій з банківськими металами, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості домогосподарств та держави в цілому [1].

Трансформація глобальної фінансової системи та геополітична нестабільність актуалізують потребу у надійних інструментах збереження капіталу. Незважаючи на стрімкий розвиток цифрових активів, золото зберігає статус фундаментального «safe-haven asset», що забезпечує стабільність інвестиційного портфеля в умовах інфляційного тиску та валютної волатильності. Сучасні форми інвестування — від фізичного володіння злитками до використання біржових інструментів — створюють різні профілі ризику, які потребують ретельного аналізу з боку інвесторів та банківського сектору. Для українських учасників ринку ключовим завданням є оптимальне поєднання традиційних і похідних фінансових інструментів, що дозволяє мінімізувати ризики та підвищити ефективність інвестицій. Водночас удосконалення нормативної бази операцій із банківськими металами має залишатися пріоритетом для Національного банку України.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>. (<https://zakon.rada.gov.ua/>).
2. Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України: Постанова Правління НБУ від 02.01.2019 № 8. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_02012019_1.
3. Що таке золота інвестиція: інвестування у фізичне та цифрове золото від 16.07.2025 URL: <https://ideabank.ua/uk/experts/shcho-take-zolota-investytsiya-investuvannya-u-fizychne-ta-tsychne-zoloto>.

Кутьєва К. О.

Здобувач 12 групи ФФБС

Науковий керівник: Сергєєва О. С.,

К. е. н., доцент кафедри банківської справи

ІНФЛЯЦІЙНІ РИЗИКИ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

У сучасних умовах цифровізації економіки цифрові валюти стають важливим фактором змін у грошовому обігу та економічній політиці. Станом на початок 2026 рік їх використання швидко зростає, що створює нові виклики для стабільності цін і фінансової системи загалом.

Цифрові валюти — це електронні гроші, які можуть бути як незалежними від держави (криптовалюти), так і випускатися центральними банками (CBDC). За сучасними оцінками, понад 130 країн (більше 95–98% світового ВВП) уже вивчають або впроваджують CBDC [1]. Це свідчить про глобальний характер змін у грошовій системі.

Одним із головних інфляційних ризиків є вплив цифрових валют на можливості держави контролювати економіку. За даними Національного банку України, вплив облікової ставки на інфляцію проявляється з затримкою 9–18 місяців [2]. Проте активне використання криптовалют може частково зменшувати ефективність цього механізму, оскільки частина фінансових операцій виходить з-під контролю держави.

Якщо розглядати криптовалюту, яка є незалежною від держави, то слід визначити про її високу нестабільність. Наприклад, у 2020–2024 роках курс Bitcoin змінювався більш ніж на 60–80% за рік [3]. Такі різкі коливання можуть впливати на поведінку інвесторів і споживачів, формуючи очікування зростання цін або фінансової нестабільності.

Ще один ризик — витіснення національної валюти цифровими активами (валютна субституція). За даними МВФ, це може ускладнювати проведення грошово-кредитної політики, оскільки центральний банк втрачає частину контролю над грошовою масою [4]. У довгостроковій перспективі це може посилювати інфляційні процеси.

Крім того, цифрові валюти сприяють прискоренню обігу грошей. Завдяки швидким і дешевим транзакціям гроші швидше переходять від одного користувача до іншого, що може збільшувати попит і тиснути на ціни. Це особливо відчутно в умовах нестабільної економіки.

Водночас цифрові валюти центральних банків можуть мати позитивний вплив. За оцінками БМР, CBDC дозволяють підвищити прозорість фінансових операцій, зменшити тіньову економіку та покращити контроль за грошовими потоками [5]. Це, навпаки, може допомагати стримувати інфляцію. Варто також зазначити, що цифрові валюти змінюють поведінку економічних агентів. Люди отримують швидший доступ до фінансових ресурсів, що може стимулювати споживання. З одного боку, це підтримує економічне зростання, а з іншого — створює додатковий інфляційний тиск.

Українські наукові дослідження підтверджують, що розвиток цифрових валют потребує чіткого державного регулювання. Без належного контролю їх поширення може створювати ризики для фінансової стабільності та посилювати інфляційні процеси [6]. У цьому контексті важливо враховувати й міжнародний досвід. Більшість країн поєднують розвиток цифрових валют із реформами у сфері фінансового моніторингу, кібербезпеки та захисту прав споживачів. Для України актуальним є створення комплексної стратегії, яка б узгоджувала впровадження цифрової гривні з європейськими стандартами (SEPA, PSD2, MiCA). Це дозволить не лише мінімізувати інфляційні ризики, але й забезпечити інтеграцію у глобальний фінансовий простір, підвищити довіру інвесторів та розширити можливості для агробізнесу й малого підприємництва. Таким чином, цифрові валюти слід розглядати як інструмент модернізації фінансової системи, що потребує збалансованого регулювання та стратегічного бачення.

Отже, цифрові валюти мають подвійний вплив на економіку. Вони можуть як підсилювати інфляцію через нестабільність і втрату контролю над грошовим обігом, так і сприяти її стримуванню за умови ефективного регулювання. Тому ключовим завданням держави є створення збалансованої політики щодо їх використання.

Список використаних джерел:

1. Atlantic Council. *Central Bank Digital Currency Tracker*, стан на 2025–2026 pp. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>
2. Національний банк України. *Як облікова ставка впливає на інфляцію*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/keyrate-inflat>
3. S&P Global. *Bitcoin Volatility Trends*, 2024. URL: <https://www.spglobal.com>
4. IMF. *Macro-Financial Impacts of Foreign Digital Money*, 2023. URL: <https://surli.cc/ieecir>
5. BIS. *Central bank digital currencies: foundational principles*, 2020. URL: <https://www.bis.org>
6. Журнал «Економіка». *Цифрові валюти та їх вплив на фінансову систему*, 2023. URL: <https://www.econa.org.ua>

Ліннік Д. С.

Здобувач 13 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О.С**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЕВОЛЮЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Національна валюта є не лише грошовою одиницею, а й однією з ключових ознак суверенітету держави. Для України питання запровадження власної

валюти постало одразу після проголошення незалежності 24 серпня 1991 року. Водночас шлях до введення гривні був складним і багатоступеневим [1].

Ще у 1990 році, до офіційного проголошення незалежності, в обіг були введені відривні купони, які використовувалися паралельно з радянськими рублями. Їхнє призначення полягало у стримуванні відтоку товарів за межі України, а також у частковому забезпеченні внутрішніх розрахунків.

У 1992 році було надруковано перші банкноти гривні номіналом від 1 до 20 гривень у Канаді, а 50 та 100 гривень — у Великій Британії[2,3]. Проте через гіперінфляцію, яка у 1993 році досягла рівня понад 10 000%, введення гривні було відкладено. Як тимчасовий захід в обіг були випущені купоно-карбованці. Спочатку їхні номінали становили до 100 карбованців, однак стрімке зростання інфляції змусило збільшувати номінали: у 1993 році — до 100 000, у 1994 році — до 500 000, а найбільшою банкнотою став купоно-карбованець номіналом 1 000 000, випущений у 1995 році.

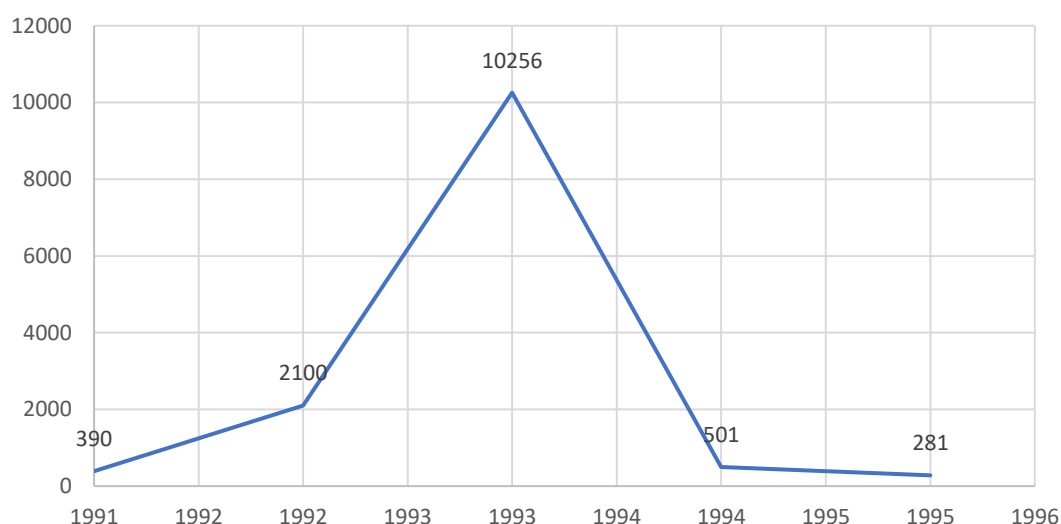

Рис. 1. Індекс інфляції за період існування українських карбованців
Джерело: складено автором за матеріалами [5]

25 серпня 1996 року, після стабілізації економіки, було проведено грошову реформу, про введення гривні як національної валюти України, з курсом у 100000 карбованців за 1 гривню, та 1,76 гривні за долар. Така величезна різниця у купівельній спроможності була досягнута шляхом емісії цінних паперів та попереднім встановленням контролю над друком валюти. Було надруковано банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 та 100 гривень.

25 серпня 1996 року, після стабілізації макроекономічної ситуації, в Україні було проведено грошову реформу, результатом якої стало запровадження гривні як національної валюти. Обмінний курс було встановлено на рівні 100 000 карбованців за 1 гривню, а співвідношення до долара США становило 1,76 гривні за долар. Така конверсія стала можливою завдяки попередньому контролю за емісією та друком валюти, а також використанню інструментів державного регулювання, зокрема емісії цінних паперів. У рамках реформи було введено банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 та 100 гривень [4].

Початковий період функціонування гривні характеризувався відносною стабільністю, яка зберігалася до фінансової кризи 1998 року, спричиненої дефолтом у Росії. Внаслідок цього гривня знецінилася у 2,2 раза. Наступним серйозним випробуванням стала глобальна фінансова криза 2008 року, що виникла через проблеми у банківській системі США та поширилася на світову економіку. У 2014–2015 роках новий удар по національній валюті завдала війна та окупація промислових регіонів України, що суттєво послабило економічний потенціал держави. Сучасним викликом для гривні стала криза, спричинена повномасштабним вторгненням Росії, руйнуванням інфраструктури та значними економічними втратами.

Отже, попри всі економічні потрясіння, гривня зберегла статус національної валюти України. Вона виступає не лише інструментом грошового обігу, а й символом державної незалежності, елементом національної ідентичності та важливим чинником історико-культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Валерія Гресь. Гривні, копійки, купони - історія українських грошей. URL: <https://surl.li/qvynql> (дата звернення 20.04.2026).
2. Дмитро Казіміров. Купони та гривні: як Україна і Чернігів виходили з рубльової зони. URL: <https://surl.li/mxttpn> (дата звернення 20.04.2026).
3. Станіслав Цалик. Блог історика. 1991 рік: власні гроші Української РСР. URL: <https://surl.li/mmmfrl> (дата зернення 20.04.2026).
4. Сергій Лавренюк. Як ми перестали бути мільйонерами. URL: <https://www.golos.com.ua/article/123644> (дата зернення 20.04.2026).
5. Індеси інфляції. Зведена таблиця індексів за період 1991-2026рр. URL: <https://surl.li/gzavgf> (дата зернення 20.04.2026).

Луценко А.О.

Здобувачка 22 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К. е. н., доцент кафедри банківської справи

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОБМЕЖЕННЯ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Банківське кредитування в Україні в умовах воєнного стану зазнало значних змін, що проявляються одночасно через обмеження та нові можливості у фінансовій сфері. Це пов'язано з нестабільністю в економіці та необхідністю адаптації банківської системи до кризових умов.

До основних обмежень належать підвищені кредитні ризики, спричинені економічною нестабільністю, погіршенням фінансового стану населення та бізнесу, а також фізичними втратами активів унаслідок бойових дій. У таких умовах банки змушені посилювати вимоги до клієнтів і зменшувати кількість

кредитів, надаючи перевагу фінансово стійким позичальникам. Крім того, під час воєнного стану відсотки за кредитами продовжують нараховуватися, що створює додаткове фінансове навантаження на клієнтів, хоча окремі штрафні санкції можуть бути пом'якшені або тимчасово скасовані.

У той же час воєнний стан призвів до появи нових можливостей у сфері кредитування. Банки активно адаптують кредитні продукти, змінюють умови боргів, впроваджують гнучкі графіки платежів та розширюють цифрові сервіси обслуговування клієнтів, що робить фінансові послуги доступнішими. Активно розвиваються державні та партнерські програми підтримки. Такі заходи допомагають підтримувати економічну активність навіть у складних умовах війни [4]. Незважаючи на воєнний стан, банківська система показує певну стійкість: кредитний портфель зростає, а частка непрацюючих кредитів поступово знижується. Це свідчить про здатність фінансового сектору адаптуватися до кризових умов [5].

Таким чином, банківське кредитування в умовах воєнного стану має дві сторони: з одного боку-зростання ризиків і обмежень, а з іншого-активну адаптацію банків та впровадження нових методів підтримки економіки. У цілому це створює умови для подальшого відновлення та розвитку фінансового ринку України в післявоєнний період [6].

Список використаних джерел:

1. Коваленко В. В., Іваненко О. С. Банківське кредитування бізнесу в Україні в умовах воєнного стану // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка.* – 2023. – № 30.
2. Петренко І. М., Сидоренко Л. А. Банківське кредитування в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення // *Економічний вісник ЧДТУ.* – 2022. – № 4.
3. Мельник Т. В., Гончарук Н. П. Активізація ринку банківського кредитування в Україні в умовах воєнного стану // *Економіка та суспільство.* – 2023. – № 48.
4. Шевченко О. В. Особливості банківського кредитування в умовах війни // *Економіка та суспільство.* – 2022. – № 40.
5. Бондаренко С. І. Сучасний стан банківського кредитування в Україні // *Вісник Хмельницького національного університету.* – 2023. – № 2.
6. Кравченко Л. Д. Банківське кредитування в Україні: проблеми та передумови відновлення // *Економічний вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* – 2023. – № 1.
7. Савчук М. О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки // *Наукові записки ЗУНУ.* – 2022.
8. Романюк І. П. Шляхи вдосконалення кредитної політики НБУ в умовах воєнного стану // *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* – 2023. – № 9.

Матушак В.О

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МЕХАНІЗМ БАЛАНСУВАННЯ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ НА ГРОШОВОМУ РИНКУ

В умовах воєнного стану та посткризового відновлення фінансово-економічної системи України питання збалансованості грошового ринку набуває стратегічного значення. Стабільність національної валюти та ефективність перерозподілу фінансових ресурсів безпосередньо залежать від злагодженості механізмів взаємодії між основними суб'єктами ринку [1].

Грошовий ринок є специфічною сферою, де об'єктом купівлі-продажу виступає грошова форма капіталу. Механізм його балансування базується на динамічній взаємодії попиту, пропозиції та ціни грошей (процентної ставки) [2].

Попит на гроші (M^d) визначається сумою коштів, яку економічні суб'єкти бажають тримати у ліквідній формі. Він залежить від обсягу ВВП та швидкості обігу грошей. Пропозиція грошей (M^s), у свою чергу, формується банківською системою на чолі з Національним банком України. Рівновага досягається, коли $M^d = M^s$. Процес балансування здійснюється через такі інструменти: облікова ставка (регулюючи вартість грошей, НБУ впливає на інвестиційну активність та рівень заощаджень); операції на відкритому ринку (купівля-продаж цінних паперів дозволяє оперативно коригувати обсяг грошової маси в обігу); нормативи обов'язкового резервування (зміна цих нормативів впливає на здатність комерційних банків створювати кредитні гроші) [3].

Особливістю сучасного стану ринку в Україні є значний профіцит ліквідності, що вимагає від регулятора активного використання депозитних сертифікатів для стерилізації надлишкової грошової маси. Це дозволяє утримувати інфляцію в прогнозованих межах та забезпечувати стабільність фінансової системи. Важливу роль відіграє також валютний ринок, оскільки в умовах відкритої економіки баланс на грошовому ринку тісно пов'язаний із платіжним балансом та валютним курсом. Будь-які дисбаланси призводять до коливань купівельної спроможності грошей, що потребує негайного втручання монетарної влади. Таким чином, механізм балансування попиту і пропозиції на грошовому ринку є складною системою економічних відносин, яка потребує постійного моніторингу та адаптації до внутрішніх і зовнішніх викликів. Тільки за умови ефективного поєднання ринкового саморегулювання та державного управління можливо забезпечити сталий розвиток фінансового сектору України.

Список використаних джерел:

1. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 674-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.04.2026).
2. Гроші та кредит: підручник / за ред. М.І. Савлука. К.: КНЕУ, 2011. 589 с.
3. Статистичні дані Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.

Мацуляк В.О.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар К. О.,**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

СУЧАСНІ КРЕДИТНІ ГРОШІ: ПРИРОДА ВИНИКНЕННЯ ТА МЕХАНІЗМ ЕМІСІЇ

Еволюція форм вартості та грошових систем призвела до повної демонетизації золота та утвердження панування кредитних грошей. На відміну від класичних уявлень, де гроші сприймаються як екзогенна величина, що задається державою, сучасна монетарна теорія розглядає їх як ендегенний продукт розвитку кредитних відносин. Розуміння природи їх виникнення, яка ґрунтується не на внутрішній вартості металу чи адміністративному наказі, а на боргових зобов'язаннях банківської системи, є фундаментальним для аналізу монетарної політики, інфляційних процесів та забезпечення фінансової стабільності. Метою роботи є теоретичне обґрунтування сутності сучасних кредитних грошей та всебічна характеристика механізму їх емісії в умовах дворівневої банківської системи.

Природа виникнення кредитних грошей історично та логічно пов'язана з функцією грошей як засобу платежу. На відміну від товарних грошей (золото, срібло) або паперових грошей (казначейські білети), які емітуються державним казначейством для покриття бюджетного дефіциту та мають, як правило, безповоротний характер, кредитні гроші виникають виключно із кредитних операцій. Класична формула кредитної емісії «Гроші – Товар – Гроші штрих» відображає рух вартості на поворотній та платній основі. В сучасних умовах гроші є не просто знаком вартості, а специфічним фінансовим активом — зобов'язанням банківської установи перед власником поточного чи депозитного рахунку. Еволюція форм від класичних комерційних векселів та розмінних банкнот до безготівкових електронних записів на серверах не змінила кредитної суті грошей: вони завжди забезпечені активами банку-емітента (переважно кредитним портфелем та цінними паперами). Сучасний центральний банк, виконуючи роль емісійного центру, також діє на кредитних засадах, адже випуск готівки в обіг відбувається переважно через рефінансування комерційних банків або купівлю іноземної валюти (що є формою кредитування зовнішнього сектору) [1, с. 47-48].

Механізм емісії сучасних кредитних грошей функціонує на двох чітко визначених рівнях. Перший рівень — це емісія грошової бази (готівки в обігу та банківських резервів) центральним банком. Центральний банк створює первинну ліквідність, яка слугує фундаментом для функціонування всієї платіжної системи. Другий рівень — це мультиплікативне створення безготівкових грошей комерційними банками в процесі кредитування реального сектору економіки та домашніх господарств. Цей механізм кількісно описується за допомогою грошового мультиплікатора, який показує залежність обсягу

широкої грошової маси (агрегат М3) від грошової бази, норми обов'язкового резервування та поведінки економічних агентів. Взаємозв'язок цих параметрів формалізується наступним чином:

$$M3 = m \times MB \quad (1)$$

де М3 – обсяг грошової маси (широкі гроші);

т – коефіцієнт грошового мультиплікатора;

МВ – грошова база (готівка + резерви).

У свою чергу, деталізований коефіцієнт грошового мультиплікатора, який враховує витік готівки з банківської системи, розраховується за формулою:

$$m = \frac{1+c}{c+r} \quad (2)$$

де r – норма обов'язкового резервування, встановлена центральним банком;

c – коефіцієнт депонування готівки (відношення готівки в обігу до обсягу депозитів).

Як видно з формули (2), здатність банківської системи до створення кредитних грошей обмежується не лише регулятивними вимогами центрального банку (r), але й уподобаннями економічних агентів, які надають перевагу готівковим заощадженням (c). Чим менше значення r та c, тим більший потенціал мультиплікативного розширення грошової пропозиції.

У сучасному цифровому світі частка готівки (c) має стійку тенденцію до зниження, що підвищує потенціал кредитної мультиплікації та водночас посилює ризики надмірної боргової експансії, яка може призвести до розгортання фінансових криз [2, с. 115].

Емісія безготівкових грошей відбувається не шляхом фізичного друку, а шляхом простого бухгалтерського запису при видачі кредиту, що наочно демонструє баланс банку (табл. 1).

Таблиця 1

Баланс комерційного банку при первинній кредитній емісії

АКТИВИ	ПАСИВИ
Кредит виданий (+1000)	Депозит клієнта (поточний рахунок) (+1000)
Баланс	Баланс

Джерело: складено автором

Цей простий обліковий запис підтверджує фундаментальний принцип сучасної монетарної економіки: кредит передує депозиту. Саме комерційний банк, оцінюючи кредитоспроможність позичальника та перспективи реалізації інвестиційного проекту, створює нову купівельну спроможність, спираючись на очікуваний майбутній дохід позичальника. Це доводить ендегенну (внутрішню) природу сучасних грошей, обсяг яких визначається попитом на кредит з боку

реального сектору економіки та домогосподарств, а не фіксованою пропозицією золотого запасу чи директивним планом центрального банку [3, с. 79]. Центральний банк впливає на цей процес опосередковано, регулюючи вартість запозичень через ключову процентну ставку та норми резервування, тим самим або стимулюючи кредитну активність, або стримуючи інфляційний тиск.

Таким чином, сучасні кредитні гроші є складним фінансовим інструментом, природа якого обумовлена рухом позичкового капіталу та функцією грошей як засобу платежу. Механізм їх емісії має чітку дворівневу структуру: від створення первинної грошової бази центральним банком до мультиплікативного розширення грошової маси комерційними банками. Ефективне регулювання цього механізму в умовах глобальної фінансової нестабільності вимагає від центрального банку врахування не лише суто кількісних параметрів (норма резервування, рівень ліквідності), але й якісних характеристик кредитного процесу, зокрема рівня якості банківських активів.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. С. Теорія грошей : навч.-метод. посібник. Київ : Основи, 2020. 213 с.
2. Mishkin F. S. The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. 13th ed. London : Pearson, 2021. 718 p.
3. Савлук М. І., Мороз А. М. Гроші та кредит : підручник. 7-ме вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2019. 504 с.

Мелещень М.М.

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

РОЛЬ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ КРАЇНИ

Роль золотовалютних резервів (ЗВР) у сучасних економічних реаліях є визначальною. Вони виступають ключовим інструментом забезпечення фінансової стабільності не лише для країн із низьким рівнем розвитку, але й для всіх держав світу. Україна не є винятком: з огляду на внутрішні та зовнішні виклики, золотовалютні резерви мають критичне значення для підтримання макроекономічної рівноваги.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що золотовалютні резерви безпосередньо впливають на формування економічної стабільності держави, визначають її здатність протистояти кризовим явищам та забезпечувати довіру до національної валюти.

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Золотовалютні резерви — це зовнішні активи, що перебувають під контролем центрального банку або уряду та використовуються для підтримки стабільності національної економіки. До їх складу входять: монетарне золото, іноземна валюта (зокрема долар США, євро), резервна позиція в Міжнародному валютному фонді, а також спеціальні права запозичення (SDR). До основних функцій, які виконують відносять: 1) підтримка стабільності національної валюти; 2) фінансування дефіциту платіжного балансу; 3) забезпечення довіри інвесторів; 4) покриття зовнішніх боргових зобов'язань.

Формування ЗВР в Україні протягом повномасштабної війни представлено на рис.1.

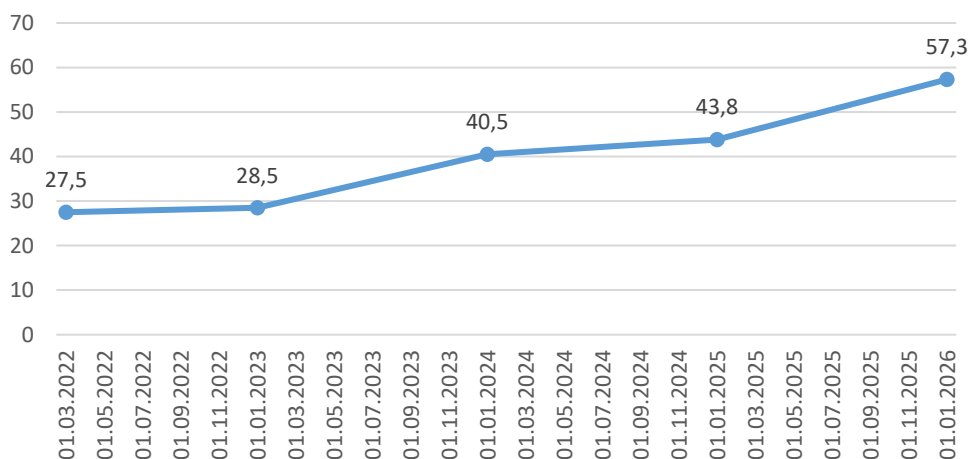

Рис.1 Міжнародні резерви України, 2022(березень) – 2026 (березень) рр.
Джерело: складено авторкою за матеріалами [2]

Аналіз динаміки ЗВР України засвідчує їхнє стале зростання упродовж останніх років. Якщо у 2022 році обсяг резервів становив 27,5 млрд дол. США, то станом на 1 січня 2025 року вони зросли до 43,8 млрд дол., а вже 1 жовтня 2025 року — до 46,5 млрд дол. Подальше нарощування резервів відбулося 1 листопада 2025 року, коли їхній рівень досяг 49,5 млрд дол. США. На початок 2026 року ЗВР України становили 57,3 млрд дол. США, значна частина резервів сформована за рахунок зовнішньої фінансової підтримки, але це свідчить про ефективність антикризової політики та послідовне зміцнення фінансової стійкості держави в умовах повномасштабної війни.

У 2022–2023 роках Національний банк України здійснював активні інтервенції на валютному ринку, продаючи іноземну валюту з резервів з метою стримування різкої девальвації гривні. В умовах війни, коли імпорт значно перевищував експорт, ЗВР використовувалися для покриття цього дисбалансу.

Поступове зростання ЗВР у 2023–2024 роках стало важливим сигналом фінансової стабільності для міжнародних партнерів та підтвердженням ефективності антикризової політики.

До факторів впливу на формування ЗВР слід віднести:

- 1) Стан платіжного балансу;
- 2) Обсяги експорту та імпорту;

3) Приплив іноземних інвестицій;

4) Валютна політика держави.

Отже, високий рівень ЗВР підвищує фінансову стійкість країни, зменшує ризики валютних криз та сприяє макроекономічній стабільності. Саме завдяки достатньому рівню резервів Україна змогла уникнути валютної паніки на початку повномасштабної війни, забезпечити стабільні імпортні поставки критично важливих товарів (паливо, ліки) та підтримати курс національної валюти.

Таким чином ЗВР відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави. Вони є інструментом регулювання валютного ринку, виконання міжнародних зобов'язань та підтримки довіри до фінансової системи. Зростання резервів за рахунок експорту та інвестицій є позитивним сигналом для економіки, тоді як їх формування на основі боргових ресурсів може створювати ризики у майбутньому. Отже, ефективне управління ЗВР є необхідною умовою макроекономічної стійкості України. ЗВР є не лише індикатором фінансової стійкості, але й важливим інструментом інтеграції України у світову економічну систему

Список використаних джерел:

1. BusinessViews. Що таке золотовалютні резерви та скільки їх залишилось в Україні. URL: <https://businessviews.com.ua/ua/economy/id/zolotovaljutni-rezervi-2000/>

2. Структура міжнародних резервів у розрізі інструментів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/tools-structure>

Мельник К. С.

Здобувачка 21 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

БЕЗГОТІВКОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Цифрова трансформація платіжного ринку України є ключовою тенденцією розвитку економіки в умовах воєнного стану, євроінтеграції та зростання фінансових технологій. Актуальність зумовлена необхідністю забезпечення безперервності фінансових операцій та адаптації до європейських стандартів. Метою роботи є аналіз тенденцій цифровізації, виявлення викликів та оцінка перспектив розвитку платіжного ринку України.

Станом на 2025 рік в Україні сформувався стійкий тренд переходу до безготівкової економіки. Частка безготівкових операцій за кількістю перевищила 95%, кількість активних платіжних карток сягнула 65,4 млн, а 55% карток оснащені технологією NFC [6]. Згідно з даними НБУ, безготівкові операції за

сумою зросли на 11,2% за рік, а кількість POS-терміналів збільшилася на 12,5% (до 558 тис.). Водночас мережа банкоматів скоротилася на 1,2% внаслідок оптимізації та зміни платіжної поведінки [5; 6].

Серед ключових можливостей цифрової трансформації – масове впровадження мобільних та безконтактних платежів. За даними TAS LINK, екваринговий оборот зріс на 33%. В структурі транзакцій електронна комерція займає 52%, зростає використання цифрових гаманців: Apple Pay – 34% (+4%), Google Pay – 12% (+1%) [4]. Важливим кроком стало впровадження open banking з 1 серпня 2025 року, що гармонізує законодавство з європейськими стандартами PSD2 та стимулює конкуренцію [2]. Позитивний вплив на платіжну поведінку має біометрична автентифікація, яка використовується для підвищення безпеки онлайн-платежів. За даними дослідження Visa, 90% українців готові купувати онлайн частіше за наявності біометрії, а 81% бояться вводити дані картки на неперевіраних сайтах [3]. Таким чином, біометрія зменшує ризики шахрайства та підвищує довіру до цифрових каналів.

Незважаючи на значні досягнення, цифрова трансформація платіжного ринку супроводжується низкою серйозних викликів. Основним з них є зростання кіберзагроз. За даними НБУ, втрати від шахрайства з платіжними картками становлять близько 1,1 млрд грн, а середня сума шахрайської операції зросла на 39%. Більшість випадків шахрайства відбувається саме в онлайн-середовищі (фішинг, соціальна інженерія, крадіжка даних карток) [1]. Другим викликом є недосконалість регуляторного середовища: валютні обмеження через війну, часта зміна нормативної бази, складність адаптації до стандартів ЄС. [7] Третім викликом виступає інфраструктурна нерівномірність – різний рівень доступу до платіжних сервісів між містами та селами, проблеми з інтернетом та електропостачанням, спричинені війною [7; 5]. Вплив війни є подвійним: з одного боку, він прискорив цифрову адаптацію (95,3% безготівкових операцій, зростання токенизованих карток до 30,6%), з іншого – спричинив руйнування інфраструктури та економічну нестабільність. [6] Таким чином, цифрова трансформація платіжного ринку України відкриває широкі можливості для розвитку фінансових технологій, підвищення ефективності розрахунків та розширення доступу до фінансових послуг. Масове впровадження безконтактних платежів, зростання e-commerce (52% транзакцій), запуск open banking за стандартами PSD2 та біометрична автентифікація є ключовими драйверами змін. Водночас подальший розвиток залежить від вирішення ключових проблем, серед яких забезпечення кібербезпеки, удосконалення регуляторного середовища та розвиток інфраструктури.[7] Перспективи пов'язані з євроінтеграцією, розвитком криптоактивів, цифрової гривні та енергонезалежної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Naboka L. The number of payment card fraud cases in Ukraine has decreased, but the amount of losses has increased – NBU / L. Naboka // Ukrainian National News (UNN). – URL: <https://lnk.ua/qVRzxB8u4> (дата звернення: 16.04.2026).

2. Open Banking Launches in Ukraine: New Opportunities for Local and International Businesses. Lexology. 2025. URL: <https://lnk.ua/qr/Nb448MB1n> (дата звернення: 16.04.2026).

3. Secure biometric payments will trigger Ukraine ecommerce boom: Visa report / Biometric Update. 2026. URL: (дата звернення: 16.04.2026).

4. TAS LINK SUMMARIZED 2025. TASLink. URL: <https://lnk.ua/qr/wUrYhNmQ> (дата звернення: 16.04.2026).

5. Кількість карткових платежів стрімко зростає, тоді як мережа банкоматів не змінюється — НБУ. MEXC Новини. 2026. URL: <https://www.mexc.com/ukUA/news/725707> (дата звернення: 16.04.2026).

6. Національний банк України. Операції з платіжними картками у 2025 році: більшість – безготівкові. URL: <https://lnk.ua/qr/IT80LYPiN> (дата звернення: 16.04.2026).

7. Тимошенко А. Українці збільшили обсяг безготівкових операцій на 10% у 2025 році. Українські Національні Новини (УНН). URL: <https://lnk.ua/qr/1NQGQqoEC> (дата звернення: 16.04.2026).

Найда В. О.,
Здобувачка 12 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ДОХОДИ ТА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Полягає у дослідженні впливу інфляції на доходи населення та рівень життя, визначенні змін у купівельній спроможності громадян в умовах зростання цін, а також аналізі основних соціально-економічних наслідків інфляційних процесів для добробуту населення.

Купівельна спроможність населення – це здатність громадян придбавати товари та послуги відповідно до наявних доходів. Вона безпосередньо залежить від рівня доходів: чим вони вищі, тим більше благ можуть дозволити собі споживачі. До основних джерел доходів належать заробітна плата, пенсії, соціальні виплати, доходи від підприємницької діяльності та заощаджень [1].

Важливу роль відіграє і структура споживчих витрат населення. Співвідношення витрат на продукти харчування, комунальні послуги, транспорт та інші потреби визначає ефективність використання доходів. Зокрема, підвищення цін на товари першої необхідності змушує населення скорочувати витрати на інші категорії товарів і послуг [1].

Інфляція – це стійке зростання загального рівня цін на товари та послуги протягом певного періоду. Вона призводить до знецінення грошей і, відповідно, зниження купівельної спроможності населення [1, 2].

Дослідження впливу інфляції на доходи населення є особливо актуальним в умовах економічних змін, що відбуваються в Україні протягом останніх років.

Зростання цін, коливання валютного курсу та зміни номінальних доходів безпосередньо впливають на реальні доходи громадян і їх здатність підтримувати звичний рівень споживання [1].

Розуміння механізму впливу інфляції на добробут населення є важливим для формування ефективної державної економічної та соціальної політики, спрямованої на підтримку населення та стабілізацію рівня життя [2].

У період пандемії спостерігалось посилення економічної нестабільності, що спричинило зростання інфляції з 5% у 2020 році до 10% у 2021 році. Незважаючи на підвищення середньої номінальної заробітної плати з 10 340,35 грн до 12 993,56 грн, темпи зростання реальної купівельної спроможності залишалися обмеженими (індекс 108–109%). Це свідчить про те, що збільшення доходів лише частково компенсувало інфляційний тиск [1].

У 2022 році внаслідок повномасштабного вторгнення інфляція різко зросла до 26,6%, що негативно вплинуло на рівень життя населення. Незважаючи на незначне зростання реальної заробітної плати (індекс 102,9%), суттєве підвищення цін призвело до фактичного зниження купівельної спроможності [1, 3].

У 2023 році інфляційні процеси дещо сповільнилися (до 5,1%), що сприяло стабілізації економічної ситуації. Купівельна спроможність населення залишилася на рівні попереднього року (індекс 100%) [1].

У 2024 році спостерігається поступове відновлення економіки. Зростання середньої номінальної заробітної плати до 17 486,6 грн та підвищення індексу реальної заробітної плати до 122,2% сприяли зростанню купівельної спроможності до 112,8%. Це свідчить про адаптацію доходів населення до нових економічних умов [1, 2].

Отже, купівельна спроможність населення залежить від співвідношення темпів зростання доходів і цін. Аналіз за 2020–2024 роки показує, що кризові явища, такі як пандемія та війна, спричиняють інфляційні стрибки, які нівелюють зростання доходів. Водночас у 2024 році спостерігається позитивна динаміка, що свідчить про поступове відновлення економіки та підвищення рівня життя населення. Для забезпечення стабільного добробуту громадян необхідне поєднання зростання доходів та ефективної державної політики стримування інфляції [1–3].

Інфляційні процеси мають багатовимірний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Вони не лише знижують реальні доходи громадян, але й формують нові моделі споживчої поведінки. Зростання цін на товари першої необхідності змушує домогосподарства переглядати структуру витрат, скорочуючи споживання товарів тривалого користування та послуг, що у свою чергу впливає на динаміку внутрішнього ринку. Таким чином, інфляція виступає чинником, який трансформує економічні пріоритети населення та визначає рівень його добробуту.

Таким чином, важливим аспектом дослідження є оцінка соціальних наслідків інфляції, зокрема її впливу на рівень бідності та соціальну нерівність. Зниження купівельної спроможності найбільше відчують малозабезпечені верстви населення, для яких витрати на продукти харчування та комунальні

послуги займають домінуючу частку бюджету. Це посилює соціальну напругу та потребує активної державної політики у сфері підтримки доходів, субсидування базових витрат та розвитку програм соціального захисту. Ефективне управління інфляційними ризиками є ключовим завданням для забезпечення стабільності рівня життя та соціальної справедливості.

Список використаних джерел:

1. Скрипник М.А, Марараш А.В, Харітеску О.В. Інфляція та її вплив на доходи населення і рівень життя населення. *Ефективна економіка*. 2024. № 11. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/8227/8359>
2. Національний банк України. Інфляційні процеси в Україні. URL: <https://bank.gov.ua>
3. Державна служба статистики України. Доходи та витрати населення. URL: <https://ukrstat.gov.ua>

Неденко В.С.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар К. О.,**

Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ПРИЧИНИ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ ІНФЛЯЦІЇ

Інфляція — це економічне явище, яке проявляється у тривалому підвищенні загального рівня цін на товари та послуги в країні, що водночас призводить до зниження купівельної спроможності грошей. Вона належить до основних макроекономічних показників, оскільки безпосередньо впливає на добробут населення, стабільність економіки та розвиток держави в цілому.

У сучасній економіці України інфляційні процеси залишаються відносно контрольованими, хоча інколи спостерігаються коливання та тимчасове прискорення зростання цін. У перспективі очікується поступове вирівнювання інфляції та її наближення до цільових показників. Це свідчить про певну ефективність державного регулювання економіки, зокрема через інструменти грошово-кредитної політики, які допомагають підтримувати фінансову стабільність [1, 2].

Причини виникнення інфляції можуть бути різними та залежать від стану економіки. Серед основних факторів можна виділити такі:

- надмірне збільшення кількості грошей в обігу порівняно з обсягами виробництва товарів і послуг, що викликає зростання цін;
- дефіцит державного бюджету, коли витрати держави перевищують доходи, а нестача коштів покривається емісією грошей;
- значні витрати на військову сферу, які підвищують загальний попит в економіці, але не завжди сприяють розвитку виробництва споживчих товарів;

- діяльність монополій, які за відсутності конкуренції можуть встановлювати завищені ціни;
- структурні проблеми економіки, зокрема дисбаланс між галузями, залежність від імпорту або недостатній розвиток виробництва;
- кризові ситуації та збройні конфлікти, які руйнують виробничі процеси, порушують постачання та створюють дефіцит товарів.

Інфляція може проявлятися в різних формах залежно від темпів зростання цін. Виділяють кілька основних типів:

- Помірна інфляція характеризується повільним підвищенням цін, зазвичай до 10% на рік. У таких умовах економічна ситуація залишається відносно стабільною, а гроші не втрачають свою вартість надто швидко. Якщо темпи зростання цін дуже низькі (приблизно до 5%), таке явище іноді називають повзучою інфляцією.

- Галопуюча інфляція виникає тоді, коли ціни зростають швидкими темпами — від 20% і більше на рік. У такій ситуації гроші швидко знецінюються, і населення намагається якнайшвидше їх витратити, уникаючи заощаджень.

- Гіперінфляція є найважчою формою інфляційного процесу. Вона характеризується надзвичайно стрімким зростанням цін, коли гроші майже повністю втрачають свою функцію. Це призводить до економічної нестабільності, різкого падіння рівня життя та порушення фінансової системи. В історії України подібна ситуація спостерігалася у 1993 році [3].

Аналіз економічних процесів показує, що інфляція є складним і багатогранним явищем, яке формується під впливом багатьох чинників одночасно. Її регулювання потребує комплексного підходу з боку держави, зокрема ефективної грошово-кредитної політики, підтримки виробництва та забезпечення стабільності національної валюти.

Отже, інфляція є як результатом накопичених економічних дисбалансів, так і вагомим фактором, що суттєво впливає на всі сфери господарського життя країни. Вона постійно змінює рівень цін, прямо впливає на заощадження, витрати населення та діяльність підприємств.

Саме тому ретельне вивчення інфляційних процесів є важливим для глибокого розуміння загального стану економіки та її стабільності.

Список використаних джерел:

1. «Інфляція: сутність, форми, чинники, причини». URL: https://studies.in.ua/econom_seminar/472-nflyacya.html
2. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-zalishatimetsya-pomirnoyu-a-ekonomika-nadali-vidnovlyuvatimetsya-u-20242026-rokah--inflyatsiyniy-zvit-nbu>
3. Освіта.UA «Інфляція: сутність, форми і причини». URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22463/

Ночвінова В.В.

Здобувачка 13 групи ФФБС

Науковий керівник: Сергєєва О. С.,

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час воєнного стану важливість злагодженої та безперебійної роботи банківської системи зростає, оскільки саме банки забезпечують платежі населення та бізнесу. Тому з початку збройної агресії росії НБУ створює три основних принципи роботи банків у надзвичайно кризових ситуаціях. По-перше, захист інтересів клієнтів, перш за все вкладників. По-друге, підтримання діяльності банків та їх ліквідності. По-третє, прозорість фінансового стану банку. [1]

Таблиця 1

Загальні балансові показники діяльності українських банків
за 2022 – 2025 рр. (млрд. грн)

Роки	2022	2023	2024	2025
Капітал	216	296	369	463
Зобов'язання банків	2136	2 646	3 047	3 537
Загальні активи	2 717	3 309	3 768	4 181
Фінансові результати	22	87	91	127

Джерело: складено авторкою за матеріалами [1,2,6,7,8,9]

Відповідно до даних, наведених у таблиці 1 можемо зазначити, що загальний обсяг активів банків зріс майже вдвічі — з 2717 млрд грн до 4181 млрд грн, що свідчить про відносно стабільний розвиток банківського сектору. Кредитна активність також характеризується позитивною динамікою. Обсяг зобов'язань банків збільшився з 2136 млрд грн до 3537 млрд грн, при цьому спостерігається зростання коштів населення та суб'єктів господарювання, що вказує на збереження довіри до банківської системи. Фінансові результати банківського сектору зросли з 22 млрд грн до 127 млрд грн, а обсяг капіталу майже подвоївся, що свідчить про адаптацію банківського сектору України до воєнних викликів та підтримання належного рівня фінансової стійкості.

Українські банки мають значний рівень ліквідності, перевищуючи норму стандартів короткострокової ліквідності LCR втричі. Завдяки стабільному напливу коштів від клієнтів, що становить майже 90% усіх зобов'язань, банки майже не потребують фінансування. Вони не ризикують та вкладаються у надійні державні папери, такі як ОВДП, що додає системі стійкості та рятує від криз [5].

Доцільно акцентувати увагу на тому, що невід'ємною складовою адаптації банківської системи до умов воєнного стану є впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, машинного навчання та технології блокчейн. Водночас спостерігається активний розвиток дистанційного

банківського обслуговування. Банківські установи інтенсивно впроваджують мобільні додатки та системи інтернет-банкінгу, які забезпечують можливість здійснення операцій з рахунками, грошових переказів і платежів, а також надають безперервний доступ до фінансових послуг без необхідності фізичного відвідування банківських відділень чи банкоматів [3].

Починаючи з 2022 року, банківські установи суттєво активізували кредитування в межах державних програм «Доступні кредити 5–7–9%» та «Оселя», що свідчить про посилення їх ролі у реалізації державної соціально-економічної політики. Реалізація зазначених програм сприяє підтримці платоспроможного попиту, стимулює розвиток малого та середнього бізнесу, а також активізує ринок іпотечного кредитування, що в сукупності виступає важливим чинником стабілізації економіки в умовах кризових викликів. Найбільш активними учасниками кредитування в межах цих програм є АТ «Ощадбанк» та АТ «ПриватБанк» [5].

Загалом, аналіз діяльності банківської системи України у період воєнного стану засвідчує її здатність до адаптації та підтримання фінансової стійкості. Зростання активів, капіталу та фінансових результатів, а також стабільний приплив коштів від населення і бізнесу свідчать про збереження довіри до банківського сектору та його ключову роль у забезпеченні безперервності грошового обігу. Високий рівень ліквідності та орієнтація на інвестиції у державні цінні папери формують основу для мінімізації ризиків та підтримки макроекономічної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Дадашова П. Фінансова оборона країни. Як працює банківська система під час війни. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104/> (Дата звернення 24.04.2026).
2. Огляд банківського сектору. Лютий 2026, URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf?v=16 (Дата звернення 24.04.2026).
3. Кретов Д.Ю, Міндова О.І. Цифровізація банківського сектору в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Сталий розвиток економіки – 2024. №2. URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/965-Текст%20статті-925-2-10-20240520.pdf>. (Дата звернення 24.04.2026).
4. Як прибутковість банків змінювалась під час війни: роль кредитування, облікової ставки та трансформації портфелів, URL: <https://banker.ua/uk/projects/banky-pid-chas-vijny-prybutok/> (Дата звернення 25.04.2026).
5. Садура О., Підгайна А. Фінансова стійкість банківської системи України в умовах війни. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. №4 URL: <https://surl.li/pyhwhc> (Дата звернення 25.04.2026).
6. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://lnk.ua/qtr/qtrABDBE> (Дата звернення 25.04.2026).

Обланов Д.С.

Здобувач 13 групи ФФБС

Науковий керівник: Сергєєва О. С.,

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

КОЕФІЦІЄНТ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ

Рівень монетизації економіки виступає ключовим індикатором фінансової глибини та здатності грошової системи забезпечувати потреби національного господарства. У сучасних умовах воєнних викликів саме ефективне регулювання монетизації визначає стабільність національної валюти, стійкість фінансового сектору та можливості економічного зростання.

Дослідження сутності та впливу коефіцієнта монетизації є важливим для формування збалансованої монетарної політики, яка здатна мінімізувати інфляційні ризики, забезпечити належний рівень ліквідності та створити передумови для інтеграції України у європейський економічний простір

Коефіцієнт монетизації економіки (рівень монетизації) – це показник, який характеризує ступень насиченості економіки країн грошовою масою задля забезпечення роботи країни та економіки. Стан монетизації в країні розраховується за формулою:

$$K_M = \frac{M_2 (M_3)}{ВВП} \quad (1)$$

де K_M – коефіцієнт монетизації;

$M_2 (M_3)$ – обсяг грошової маси (M_3 використовується для більш широкого охоплення);

ВВП – річний номінальний обсяг ВВП країни. [1].

Монетарна політика грає ключову роль у економіко-грошовій системі країн. На її основі реалізуються основні суспільно-політичні призначення:

- підтримується вартість і стабільність національної валюти
- забезпечується потреби економіки в грошовій масі шляхом випуску їх в міру зростання необхідності для держави.

На підставі цього головним чинниками ефективності монетарної політики в цілому є стабільність національної валюти на товарних і валютних ринках та забезпечення всіх суб'єктів держави необхідної грошовою масою, а також виконувати програми соціальної підтримки та вирішувати завдання розвитку господарських, промислових, та інших галузей країни [2,3].

Неефективне використання сутності коефіцієнта монетизації країни загрожує помилками в економічній роботі державних інститутів та апаратів. Зокрема це призведе до підвищення рівня інфляції, цін, зростанню або спаданню довіри до національної валюти, та скорочення реальної грошової маси

Також важливий вплив державних органів регулювання грошовими оборотами в країні, задля контролю над підвищенням, або зниженням, уровня монетизації, та процеси на макро- та мікроекономічних рівнях. Головним методом регулювання цього показника в Україні є грошова політика Національного банку [3].

Економічна суть показника монетизації показує нам факт неможливості визначення конкретного критерію його достатності, бо на нього впливають різноманітні чинники, як негативні так і позитивні [1].

Основні елементи монетарної політики впливають на рівень монетизації економіки. Так, наприклад, строкові депозити залежать від заощаджень економічних суб'єктів держави, окремі сектора економіки залежать від обсягів реальної монетизації, видані позички залежать від фінансової глибини монетизації та економіки країни [2,3].

Отже у підсумку, рівень монетизації грає важливу роль на макро- та мікро- рівнях економіки, впливає на багатьох суб'єктів держави, та визиває широкий контроль та вплив вищих законодавчих органів та установ, за випуском и обігом валютно-грошових фондів країни. Безвідповідальна позиція за спостереженням та аналізом рівня монетизації може призвести до катастрофічних наслідків для держави, такі як девальвація національної валюти.

Узагальнюючи, коефіцієнт монетизації економіки є важливим індикатором фінансової глибини та здатності грошової системи забезпечувати потреби національного господарства. Його значення визначається співвідношенням грошової маси до номінального ВВП, що дозволяє оцінити рівень насиченості економіки ліквідними ресурсами. Високий рівень монетизації свідчить про достатність фінансових інструментів для підтримки виробництва та інвестицій, тоді як низький рівень може сигналізувати про обмеженість кредитних можливостей та ризики макроекономічної нестабільності.

Водночас ефективність використання цього показника залежить від узгодженості монетарної політики та здатності державних інститутів своєчасно реагувати на внутрішні й зовнішні виклики. Недооцінка або неправильне регулювання рівня монетизації може призвести до інфляційних сплесків, девальвації національної валюти чи навіть гіперінфляційних криз, як це спостерігалось в окремих історичних випадках. Тому системний моніторинг та адаптивне управління монетизацією є ключовими умовами забезпечення фінансової стабільності та сталого економічного розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Рівень монетизації економіки. URL: <https://studfile.net/preview/9407869/page:9/> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Рівень монетизації економіки. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/5082/132/> (дата звернення: 24.04.2026).
3. Коефіцієнт монетизації економіки (рівень монетизації). URL: <https://livingfo.com/koeffitsient-monetyzatsii-ekonomiky/> (дата звернення: 27.04.2026).

Пазушкіна А.О.

Здобувачка 13 групи ФФБС

Науковий керівник: Сергєєва О. С.,

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

СПОЖИВЧИЙ КОШИК УКРАЇНИ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Споживчий кошик в Україні визначає мінімально необхідний рівень забезпечення громадян товарами й послугами, який використовується для розрахунку прожиткового мінімуму. Однак, аналіз статистичних матеріалів Vasylenko O., Полякової С. та Когатка Ю., зокрема результатів обстежень домогосподарств та структурних досліджень витрат показує значну невідповідність між нормативним кошиком і реальними споживчими потребами громадян [0, 0].

Станом на 2026 рік офіційний розмір прожиткового мінімуму становить 3206 грн, однак фактична вартість лише харчової частини споживчого кошика вже досягає близько 4500 грн, що суттєво перевищує формальні показники [0]. Це означає, що чинний споживчий кошик та методика його формування не відповідають реальним витратам населення.

Найбільшу частку у фактичній структурі витрат домогосподарств займають продукти харчування — 51,4 %, що значно перевищує орієнтири, на яких базується чинний нормативний кошик. Витрати на охорону здоров'я складають 6,4 %, транспорт — 4,4 %, одяг — 3,7 %, зв'язок — 2,5 %, комунальні послуги — 12–13 %, а у зимовий період — до 18–20 % [4]. Це вказує на те, що сучасна структура витрат суттєво відхиляється від нормативної моделі початку 2000-х років, яка досі лежить в основі офіційних стандартів.

Формування споживчого кошика є багатофакторним процесом, який визначається комплексом економічних, соціально-демографічних, регіональних, культурних і технологічних чинників. Аналіз джерел [0, 0] доводить, що кожна група факторів має вагомий вплив на реальну структуру споживання та рівень відповідності нормативного кошика сучасним умовам.

Інфляція, девальвація та нерівномірне зростання цін на окремі групи товарів варто виділити як чинники, які істотно змінюють реальну вартість «мінімального набору». Дані Державної служби статистики України свідчать, що в періоди економічних криз зростають витрати на харчування та базові послуги, тоді як частка витрат на довготривалі товари зменшується. Зокрема, під час кризи, спричиненої COVID-19 у 2020 році частка витрат на харчування зросла, наближаючись до 55% у загальній структурі [0]. Це можна пояснити зниженням доходів і зростанням невизначеності, через що люди надають перевагу задоволенню базових потреб повною мірою. Середній показник у 51,4%, що люди виділяють на харчування у 2026 році показує, що повномасштабне вторгнення в Україну теж зумовило кризу, через яку люди переорієнтовують свої довгострокові потреби на користь базових. Це означає, що споживчий кошик

має регулярно переглядатися з урахуванням макроекономічних змін, проте на практиці цього не відбувається [4].

Структура споживання в Україні суттєво відрізняється залежно від типу домогосподарства. Важливо зазначити, що через наявність дітей у сім'ї на кожну особу припадає менша кількість грошей. Наприклад, у сім'ях з однією дитиною витрачали 12 539 грн на особу в місяць, з двома дітьми — 10 593 грн, а в багатодітних — лише 7214 грн, що майже вдвічі менше від середнього по країні значення. Через потребу у забезпеченні більшої кількості людей у домогосподарстві, діти не добирають важливі для розвитку компоненти з м'яса, риби та інших продуктів.

Таким чином, рівень споживання окремих продуктів харчування виявився нижчим за попередні показники: м'яса та м'ясопродуктів — на 0,6 кг на одну особу, риби та рибопродуктів — на 0,3 кг, молока та молочних продуктів — на 0,6 кг, овочів — на 0,7 кг, фруктів та ягід — на 0,4 кг. Навіть споживання картоплі скоротилося на 1,1 кг. Для окремих соціальних груп домогосподарств, зокрема літніх людей, характерним є зростання частки витрат на медичні послуги та лікарські засоби — до 7–10 %, що перевищує середній рівень по країні (близько 5–7 %) [4].

Існують відчутні відмінності між міськими та сільськими домогосподарствами. У містах частка витрат на транспорт становить приблизно 6–7 %, тоді як у сільській місцевості вона нижча, проте зростають витрати на паливо та утримання житла. Витрати на житлово-комунальні послуги залишаються однією з найбільших статей і можуть досягати 15–20 % бюджету, особливо в опалювальний період.

Цифровізація побуту зумовлює стабільні витрати на зв'язок та інтернет на рівні близько 2–3 % бюджету. Водночас у чинному споживчому кошику ці витрати враховані обмежено, бо нормативний кошик 2000-х не враховує використання людьми смартфонів та інтернету [0].

Отже, можна зробити висновок, що чинна методика формування споживчого кошика базується переважно на індексації, а не на повному перегляді структури споживання. Зміни у структурі споживання, зокрема поява нових послуг і трансформація харчових звичок, свідчать про необхідність його перегляду відповідно до актуальних потреб домогосподарств. Але недостатня гнучкість державної політики призводить до розриву між реальними витратами і встановленими соціальними гарантіями.

Список використаних джерел:

1. Vasylenko O. Outdated methodology and new prices – why the consumer basket in Ukraine needs to change and what it should be like. Ukrainian National News (UNN). URL: <https://unn.ua/en/news/outdated-methodology-and-new-prices-why-the-consumer-basket-in-ukraine-needs-to-change-and-what-it-should-be-like> (дата звернення: 25.04.2026).

2. Державна служба статистики України. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2020 році : статистичний збірник. Київ, 2021.

3. Економічна правда. Ціна життя в Україні. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/weeklycharts/cina-zhittya-v-ukraini-808444/> (дата звернення: 25.04.2026).

4. Полякова С., Когатько Ю. Витрати домогосподарств України: типологія та структурні відмінності. Демографія та соціальна економіка. 2025. № 3 (61). С. 41–59.

Перпері К. Г.

Здобувачка 13 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ В УКРАЇНІ

Цифрова трансформація фінансового сектору України зумовлює необхідність впровадження платіжних систем нового покоління, здатних забезпечити швидкість, зручність та прозорість розрахунків. Відповідно до Закону України «Про платіжні послуги», Національний банк України (НБУ) отримав повноваження щодо регулювання інстант-переказів та запровадження електронної форми національної валюти – е-гривні. Метою дослідження є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку платіжних систем нового покоління в Україні з урахуванням євроінтеграційних процесів.

Ключовим напрямком модернізації платіжної інфраструктури стало впровадження інстант-кредитних переказів (Instant Payments). Згідно з даними НБУ, такий переказ – це платіжна операція, яка виконується миттєво після прийняття платіжного доручення в будь-який час доби, а отримувач може використовувати кошти одразу після завершення транзакції, що відбувається протягом 10 секунд [1]. У листопаді 2024 року набули чинності зміни до Закону України «Про платіжні послуги», якими імплементовано Регламент ЄС 2024/886, що встановлює вимоги до інстант-кредитних переказів у євро. З грудня 2024 року в Україні запущено нову версію Системи електронних платежів (СЕП) 4.1, що забезпечує інстант-перекази на основі міжнародного стандарту ISO 20022 та за схемами Єдиної зони платежів у євро (SEPA), що сприятиме подальшій інтеграції до платіжного ринку ЄС [1]. Наразі до ініціативи НБУ «Миттєві перекази» вже приєдналися провідні банки України, зокрема ПриватБанк, UKRSIBBANK, Credit Agricole та Піреус Банк, які надають послуги переказів до 100 тис. грн через мобільні застосунки [2; 3].

Паралельно НБУ здійснює підготовку до пілотного впровадження е-гривні – цифрової форми національної валюти. Як зазначає Голова НБУ Андрій Пишний, наразі триває пошук технологічного партнера для запуску пілотного проекту, при цьому особлива увага приділяється розвитку цифрового євро з огляду на євроінтеграційний курс України [4]. Відповідно до офіційної позиції НБУ, е-гривня доповнюватиме готівкову та безготівкову форми гривні та виконуватиме всі функції грошей [5]. Серед ключових варіантів використання е-

гривні НБУ розглядає: роздрібні безготівкові платежі з можливістю «програмованих» цільових виплат; обіг віртуальних активів; транскордонні платежі [5]. Аналітичні дослідження підтверджують готовність України до впровадження цифрової валюти: частка безготівкових операцій у загальному обсязі платежів за 2024 рік зросла до 94,5% за кількістю та 64,81% за обсягом [6].

Отже, впровадження інстант-переказів та е-гривні сприятиме посиленню конкуренції між платіжними системами, зниженню транзакційних витрат, підвищенню прозорості розрахунків та подальшій цифровізації економіки України. Водночас подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінювання впливу новітніх платіжних інструментів на фінансову стабільність та монетарну політику держави.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Instant Payments. URL: <https://bank.gov.ua/en/payments/ips> (дата звернення: 30.04.2026).
2. ПриватБанк. Instant Payments. URL: <https://www.privatbank.ua/en/business/bezhhotivkovi-platezhi> (дата звернення: 30.04.2026).
3. UKRSIBBANK. The initiative of the National Bank of Ukraine «Instant Transfers» has been launched. URL: <https://ukrsibbank.com/en/news-post/myttievi-perekazy/> (дата звернення: 30.04.2026).
4. RBC-Ukraine. Ukraine to test digital currency, National Bank governor reveals e-hryvnia plans. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/ukraine-to-test-digital-currency-national-1754556144.html> (дата звернення: 30.04.2026).
5. Національний банк України. E-hryvnia. URL: <https://bank.gov.ua/en/payments/e-hryvnia> (дата звернення: 30.04.2026).
6. Lavruk V., Havryliuk V., Burlakov O. et al. Prospects for the implementation of the digital currency of the National Bank of Ukraine in the context of global digitalisation // Економіка розвитку. 2025. Т. 24, № 2. С. 41-53.

Петросян Е.А

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРИВНІ: ВІД ПРИКРАСИ ДО ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ

Становлення національної валюти є невід'ємною частиною суверенітету будь-якої держави. Для України гривня — це не лише грошова одиниця, а й символ економічної незалежності, шлях до якої тривав століттями: від лічильної одиниці часів Київської Русі до сучасної високотехнологічної

банкноти. Дослідження еволюції гривні дозволяє зрозуміти стійкість фінансової системи країни в періоди історичних викликів. [2]

Гривня як історичний феномен — це категорія, що пройшла три основні етапи трансформації: (Рис.1)

1. Давньоруський період: використання срібних злитків (гривен) як основного засобу накопичення та платежу.

2. Період УНР (1917–1921 рр.): перша спроба запровадження гривні як національної валюти в умовах боротьби за незалежність.

3. Сучасний етап (з 1996 року): проведення грошової реформи, що заклала фундамент сучасної банківської системи[2]

Рис. 1. Еволюція української гривні

Рис. 1. Еволюція гривні

Аналізуючи статистичні дані щодо стабільності національної валюти, можна виділити ряд чинників, що впливали на її купівельну спроможність протягом останніх десятиліть:

- зовнішньоекономічні шоки: залежність курсу від світових цін на експортну сировину;
- рівень інфляції: зумовлений як економічними циклами, так і необхідністю фінансування дефіциту бюджету в критичні періоди;
- довіра населення: схильність громадян до заощаджень в іноземній валюті через історичну пам'ять про девальваційні процеси[1]

Аналізуючи динаміку споживчих цін можна стверджувати, що за останнє десятиліття українська гривня пройшла через три унікальні «інфляційні хвилі», кожна з яких мала специфічну природу:

- Етап девальваційного шоку (2014-2015 рр.): Інфляція досягла пікового значення (понад 43% у 2015 році).

Головним чинником стало стрімке знецінення валюти через початок військової агресії та втрату значної частини промислового потенціалу Сходу. У цей період відбувся перехід до режиму інфляційного таргетування, де головною метою НБУ стало не утримання «фіксуємого курсу», а контроль над цінами[3]

Період відносної стабілізації (2016-2021 рр.): Завдяки жорсткій монетарній політиці інфляцію вдалося приборкати до однозначних показників. Цікавим є

феномен 2019 року, коли зміцнення гривні призвело до рекордно низької інфляції (4,1%), що продемонструвало ефективність ринкових механізмів[4]

- Етап воєнної економіки (з 2022 р.):

Повномасштабне вторгнення спричинило новий стрибок цін. Проте, на відміну від 2015 року, інфляція була «імпортованою» (через зростання вартості логістики та палива) і контрольованою. Впровадження фіксації курсу на початку війни та подальший перехід до «керованої гнучкості» дозволили уникнути гіперінфляції, зберігши купівельну спроможність громадян[4]

Інфляційні процеси в Україні протягом 2014–2024 років мали хвилеподібний характер і безпосередньо відображали стан економіки держави в різні періоди. Найбільш критичним був початковий етап, пов'язаний із кризовими та воєнними подіями, що спричинили різке зростання цін і девальвацію гривні. Надалі, завдяки монетарній політиці та реформам фінансової системи, вдалося досягти відносної стабілізації та зниження інфляції. Однак новий виток економічних потрясінь у 2022 році знову посилив інфляційний тиск, хоча він залишався контрольованим.

Таким чином, інфляційні хвилі гривні демонструють її чутливість до зовнішніх і внутрішніх факторів, але водночас і здатність фінансової системи України адаптуватися та зберігати базову стабільність навіть у кризових умовах[1]

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2026).
2. Дмитрієнко М.Ф. Історія української гривні. Київ: Наукова думка, 2005. 352 с.
3. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 674-XIV.
4. Сліпушко О.М. Гроші Київської Русі: від куни до гривні. Економічний часопис. 2015. № 3-4. С. 12–15.

Петкова К.М.

Здобувачка 42 групи ФФБС

Науковий керівник: **Няньчук Н. Ю.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Сучасний банк розглядає внутрішній контроль як інтегровану систему, що пронизує всі рівні управління. Перехід вітчизняного банківського сектору на Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) докорінно змінив парадигму внутрішнього контролю: фокус змістився з простої перевірки первинних

документів на оцінку ризиків та професійне судження. Тепер контроль гарантує не лише точність обліку, а й реальну відповідність бізнес-моделі банку вимогам безпеки.

За методологією Національного банку України, відповідальність за організацію контролю несе керівництво, а бухгалтерія забезпечує єдині підходи до обліку [1].

Ключовою особливістю системи є її етапність: превентивний контроль (KYC, перевірка лімітів), поточний (автоматизована верифікація) та подальший (ретроспективний аналіз та інвентаризація).

Відповідно до Закону № 2164 та Постанови КМУ № 419, банки перейшли на подання звітності за таксономією UA МСФЗ XBRL у єдиному електронному форматі. Це створило технологічну базу для автоматизації контрольних точок, проте одночасно висунуло нові вимоги до якості внутрішніх даних. Ключовою зміною став перехід від моделі «понесених збитків» до моделі «очікуваних кредитних збитків» (ECL), що вимагає безперервного моніторингу активів за трьома стадіями знецінення [1]. Для наочного відображення глибини цих перетворень у таблиці 1 наведено порівняльну характеристику традиційного та сучасного ризик-орієнтованого підходів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей внутрішнього контролю банку до та після впровадження МСФЗ

Параметр порівняння	Традиційна модель (до МСФЗ)	Ризик-орієнтована модель (МСФЗ)
Домінуюча парадигма	Фіксація фактів	Управління ризиками
Вектор спрямованості	Аналіз минулих подій	Прогноз очікуваних збитків
Методологічна основа	Жорстка регламентація та нормативи	Професійне судження та моделювання
Об'єкт контролю	Первинна документація та активи	Цифрові алгоритми, ліквідність та капітал
Інструментарій	Ручна верифікація та перевірки	Безперервний моніторинг з використанням автоматизовані банківські системи

Джерело: складено автором на основі [2]

Однак практична реалізація таких підходів у вітчизняних реаліях стикається з низкою критичних проблем:

1. Проблема суб'єктивізму та професійного судження. МСФЗ передбачають значну частку оціночних значень. Відсутність жорстких алгоритмів контролю за формуванням таких суджень створює ризики маніпулювання звітністю для приховування реального рівня проблемних активів;

2. Формалізм контрольних процедур, адже часто контроль сприймається персоналом як бюрократичне навантаження. Це призводить до автоматизованого підписання документів, що в умовах складних методик МСФЗ є критично небезпечним, оскільки помилка в алгоритмі може призвести до системного викривлення даних;

3. Конфлікт між швидкістю та безпекою, у цифровій економіці банки прагнуть до миттєвих розрахунків. Це змушує спрощувати превентивні фільтри контролю, що створює вікна для складних фрод-схем, які важко ідентифікувати традиційними методами;

4. Технологічний розрив. Швидка цифровізація та використання штучного інтелекту випереджають розвиток методів внутрішнього аудиту. Традиційні контрольні процедури часто виявляються безсилими перед маніпуляціями всередині «закритих» алгоритмів автоматизованих банківських систем.

Фундаментальним інструментом мінімізації цих ризиків залишається жорстке розмежування повноважень та інтеграція контролю в ІТ-ландшафт банку. Використання електронних підписів та незмінних протоколів дій користувача дозволяє створити доказову базу операцій [3].

Важливою складовою є закріплення цих процедур в обліковій політиці. У контексті МСФЗ вона стає не просто описом проводок, а детальною «дорожньою картою» контрольних точок, що унеможливорює свавільне трактування стандартів.

Таким чином, внутрішній контроль трансформується у динамічну систему захисту, який забезпечує стійкість банку перед внутрішніми та зовнішніми загрозами в умовах глобальної невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. 2026. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Нагорна Ю. Огляд МСФЗ 9. Департаменту бухгалтерського обліку НБУ. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MSFZ_9_Review_pr_2022-09-06.pdf?v=5 (дата звернення: 24.04.2026).
3. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах» № 88 від 02.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text> (дата звернення: 27.04.2026).

Пилипчук В.М.

Здобувач 22 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ КОНСОЛІДАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ

Консолідація банківського сектору України є одним із ключових процесів забезпечення фінансової стабільності в умовах воєнного стану та євроінтеграції. Вона передбачає укрупнення банків через злиття, поглинання, реорганізацію або

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

виведення з ринку неплатоспроможних установ з метою підвищення капіталізації, ефективності та конкурентоспроможності банківських установ [3].

За період 2021–2025 рр. кількість діючих банків в Україні зменшилася з 74 до 61. Процес консолідації продовжувався навіть під час повномасштабного вторгнення, що свідчить про стійкість регуляторної політики Національного банку України [1; 2].

Таблиця 1

Динаміка кількості банків в Україні (2021–2025 рр.)

Період (станом на 01.01.)	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	у т. ч. зі 100 % іноземним капіталом	Зміна за період, шт.
01.01.2021	74	33	23	–
01.01.2022	71	33	23	–3
01.01.2023	67	30	22	–4
01.01.2024	63	27	19	–4
01.01.2025	61	26	19	–2

Джерело: складено автором на основі [1; 2]

Сучасні особливості консолідації в Україні полягають у переважанні регуляторно-примусової моделі. Національний банк України продовжує політику очищення ринку від слабких гравців. Класичні угоди злиття та поглинання (M&A) залишаються обмеженими, натомість домінує виведення неплатоспроможних банків [2].

Водночас спостерігається зростання концентрації ринку: найбільші банки контролюють понад 90 % активів, що свідчить про посилення ролі системно важливих установ [2].

Серед ключових трендів розвитку банківського сектору України у 2021–2025 рр. є:

1. Посилення регуляторних вимог (впровадження буферів капіталу, коефіцієнта левериджу та гармонізація з Basel III);
2. Цифрова трансформація та скорочення мережі фізичних відділень при одночасному зростанні онлайн-банкінгу та open banking;
3. Висока прибутковість сектору попри воєнні ризики;
4. Підготовка до приватизації окремих державних банків та зменшення державної частки у секторі.

Позитивними наслідками консолідації є підвищення стійкості банківської системи, зниження частки проблемних кредитів (NPL) та відновлення кредитування реального сектору. Водночас існують ризики зниження конкуренції та доступності банківських послуг у регіонах [3].

Таким чином, консолідація банківського сектору України у 2021–2025 рр. є об'єктивним процесом, що поєднує регуляторне очищення, цифровізацію та підготовку до європейських стандартів. Сучасні тренди свідчать про формування більш капіталізованої, стійкої та технологічної банківської системи, готової до післявоєнного відновлення економіки України.

Список використаних джерел:

1. Кількість банків в Україні (2008–2026) / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Огляд банківського сектору. Лютий 2025 року / Національний банк України. URL: <https://lnk.ua/qr/UbBMIFnu0> (дата звернення: 24.04.2026).
3. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 27.04.2026).
4. Основні показники діяльності банків / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (дата звернення: 29.04.2026).

Поркуян М.О.

Здобувачка 21Ф групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ДЕПОЗИТІВ: АДАПТАЦІЯ ТА НОВІ ТРЕНДИ

На тлі вторгнення росії у 2014 році та розгортання Повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році з банківського ринку країни було виведено значну кількість фінансових установ. Загалом чисельність банків скоротилася зі 180 до 60 станом на початок поточного року. Такі зміни стали результатом очищення банківської системи, спрямованого на підвищення її стійкості та надійності [1].

Військові дії суттєво вплинули на функціонування фінансової системи та поведінку населення у сфері заощаджень. В умовах підвищеної економічної невизначеності громадяни прагнуть зберегти власні фінансові ресурси, що призводить до змін у структурі заощаджень та підходах до розміщення коштів. Водночас, незважаючи на складні економічні та соціальні умови, банківська система України демонструє достатній рівень стійкості. Більшість банків продовжують стабільну діяльність, а рівень їх ліквідності та капіталізації підтримується на безпечному рівні завдяки заходам, які реалізує Національний банк України, а також завдяки підтримці уряду та міжнародних фінансових організацій [2].

Ключовим джерелом формування ресурсної бази банків є депозитний портфель. Однією з основних функцій банківських установ є залучення коштів юридичних і фізичних осіб у вигляді депозитів, подальше розміщення цих ресурсів від власного імені та за власний рахунок, а також відкриття й обслуговування банківських рахунків клієнтів. Важливе місце у виконанні цих функцій займають депозитні операції, які забезпечують формування стабільної фінансової бази банківської діяльності. Основними характеристиками

формування депозитного портфеля є термін розміщення вкладу, рівень відсоткової ставки, умови повернення коштів, рівень ризику та механізми захисту депозитів [3].

Станом на кінець 2024 року обсяг вкладів становив 1 381,9 млн грн, а за перше півріччя 2025 року зріс до 1 463,8 млн грн. Приріст у розмірі 81,9 млн грн (+5,93%) підтверджує стабільність довіри до депозитів банків України.[4]

Таблиця 1

Структура депозитного портфеля

Показник	Грудень 2024,%	Червень 2025,%	Зміна, в.п.
Строкові депозити	34,5	34,3	-0,2
На вимогу	65,5	65,7	+0,2
Гривневі депозити	64,9	65,2	+0,3
Валютні депозити	35,1	34,8	-0,3

Джерело: складено авторкою на основі [4]

Аналізуючи динаміку депозитних портфелю можна зазначити, що попри традиційний інтерес до валютних заощаджень, гривневі депозити залишалися найбільш популярними. Їх привабливість підтримували як набагато привабливіші ставки, так і відносна стабільність курсу гривні на тлі регулярного надходження міжнародної фінансової допомоги. Водночас депозити у доларах і євро здебільшого розглядалися вкладниками як інструмент диверсифікації ризиків, а не як основний спосіб збереження коштів. Переважання депозитів на вимогу показує схильність вкладників зберігати кошти у більш ліквідній формі.

Важливим чинником збереження довіри населення до банківської системи під час воєнного стану є діяльність Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. У період дії воєнного стану держава гарантує повне відшкодування коштів вкладників у банках — учасниках Фонду, що сприяє підвищенню фінансової стабільності та підтримує довіру населення до банківських установ [2].

Вклади українців зросли до 1,651 трлн грн станом на 1 березня 2026 року, що більше на 38,1 млрд грн або +2,4% ніж на початку лютого (1,613 трлн) - дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

У річній динаміці також спостерігається зростання: на 259,9 млрд грн або +18,7%. Тобто, якщо на початку березня 2025 року громадяни зберігали на рахунках 1,391 трлн грн, то на початку березня 2026 року цей показник досяг 1,651 трлн грн. Наразі українці тримають 65,6% депозитів в національній валюті, а 34,4% - в доларах, євро та інших валютах. На початку березня на гривневих рахунках знаходився 1,083 трлн грн (рік тому - 897,6 млрд), а в інвалюті - 568 млрд грн (493,5 млрд).

Збільшення присутності коштів фізичних осіб-підприємців у депозитній структурі підтверджує, що система гарантування вкладів працює не лише для населення, а й для малого бізнесу. Для ФОП це означає передбачуваність, захист коштів і можливість планувати діяльність, не виводячи ресурси з банківської системи. Отже, воєнний стан суттєво вплинув на структуру та динаміку депозитного портфеля населення України. Незважаючи на високий рівень економічної невизначеності, банківська система змогла зберегти стабільність,

що підтверджується зростанням загального обсягу депозитів та збереженням довіри вкладників до банківських установ. Важливу роль у підтриманні довіри вкладників відіграють заходи держави та діяльність Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, які забезпечують захист депозитів і сприяють стабільності банківської системи навіть у складних умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Кількість банків в Україні (2008-2026). Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Депозити під час війни: чому українцям важливо заощаджувати саме в банках. Landlord: веб-сайт. URL: <https://lnk.ua/qr/ZwXwqb2St> (дата звернення: 24.04.2026).
3. Р.М. Опальчук, Б.П. Невгад. Формування депозитного портфелю банку з використанням клієнт-орієнтованого підходу. 2024. С. 5.
4. Як змінювалися депозитні ставки у першому півріччі 2025 року? Agroprosperis bank: веб-сайт. URL: <https://lnk.ua/qr/SNJiqBQi8> (дата звернення: 27.04.2026).

Постольська Д. П.
Здобувачка 21Ф групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Юлія Борисівна**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЗАСТОСУВАННЯ ШІ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ: ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ

Штучний інтелект у банківській сфері являє собою сукупність технологій, що дозволяють комп'ютерним системам аналізувати великі обсяги даних, навчатися на їх основі та приймати рішення або формувати рекомендації без постійної участі людини. Його використання охоплює автоматизацію обслуговування клієнтів, аналіз фінансових операцій, виявлення шахрайства, оцінку кредитоспроможності та персоналізацію банківських продуктів.

За результатами досліджень, близько 80% банків уже впроваджують або планують впровадження технологій штучного інтелекту. Очікується, що застосування ШІ може підвищити продуктивність банківського сектору приблизно на 5%, а також забезпечити скорочення сукупних витрат до 300 млрд доларів США [4, 9]. Це свідчить про стратегічну роль ШІ у підвищенні ефективності банківської діяльності.

Одним із ключових інструментів є чат-боти – це програмні системи на основі штучного інтелекту, які імітують спілкування з користувачем у текстовому форматі. Вони функціонують у мобільних додатках, на вебсайтах банків або в месенджерах та дозволяють клієнтам отримувати відповіді без

участі оператора. Основні функції чат-ботів включають перевірку балансу та історії операцій, здійснення платежів і переказів, консультації щодо банківських продуктів, блокування карток і вирішення типових проблем.

У сучасних банках чат-боти здатні обробляти до 70–80% запитів клієнтів, що суттєво знижує навантаження на контакт-центри. За статистикою, близько 60% користувачів застосовують чат-боти для технічної підтримки, понад 53% – для отримання інформації про рахунки, а 29% – для здійснення платежів. Водночас близько 40% клієнтів ще не використовували чат-боти, але готові це зробити за умови зрозумілого та зручного інтерфейсу [7]. Обсяг світового ринку чат-ботів станом на 2024 рік оцінювався приблизно у 3,37 млрд доларів США, і прогнозується його зростання із середньорічним темпом (CAGR) близько 37,6% до 2032 року[5].

Голосові асистенти – це ШІ-технології, що дозволяють взаємодіяти з банківськими сервісами голосовими командами. Вони працюють на основі розпізнавання мовлення та NLP і дають змогу перевіряти баланс, здійснювати платежі й перекази, отримувати інформацію про транзакції та користуватися банківськими консультаціями.

Ринок голосових асистентів демонструє стрімке зростання: його обсяг може збільшитися з 3,83 млрд доларів США у 2023 році до 54,83 млрд доларів США у 2033 році, із середньорічним темпом зростання близько 30,5%. За іншими оцінками, він може перевищити 30 млрд доларів вже до 2030 року[8]. Водночас використання голосових технологій супроводжується певними обмеженнями, зокрема ризиками безпеки даних, можливими помилками розпізнавання мовлення та обмеженою ефективністю у складних запитах.

Важливим напрямом розвитку банківських послуг є персоналізація, яка передбачає адаптацію продуктів до індивідуальних потреб клієнта. На основі аналізу великих даних ШІ враховує витрати, транзакції та фінансову поведінку користувача, що дозволяє формувати рекомендації, підбирати кредитні й депозитні продукти, пропонувати знижки та оцінювати кредитоспроможність.

Технологічною основою зазначених рішень є машинне навчання (Machine Learning), обробка природної мови (NLP), розпізнавання мовлення та технології великих даних (Big Data). Саме їх поєднання забезпечує ефективне функціонування чат-ботів і голосових асистентів, а також реалізацію персоналізованих сервісів.

Використання штучного інтелекту має переваги як для банків, так і для клієнтів: воно знижує витрати, автоматизує процеси та підвищує ефективність, а також забезпечує швидке, зручне й персоналізоване обслуговування 24/7.

Водночас існують ризики, зокрема кіберзагрози, витік даних і помилки алгоритмів, а також виклики – складність інтеграції технологій і необхідність дотримання нормативних вимог.

Світові банки активно впроваджують технології штучного інтелекту. Зокрема, Bank of America використовує асистента Erica, який обробив понад 2 млрд запитів і надає клієнтам фінансові рекомендації[4]. Royal Bank of Canada застосовує платформу Nomi для аналізу витрат і формування персоналізованих порад. Банки Capital One та ING впроваджують чат-боти й голосові сервіси для

автоматизації обслуговування, причому окремі рішення обробляють понад 4 млн запитів і забезпечують значну автоматизацію фінансових операцій[6].

В Україні також спостерігається активне впровадження штучного інтелекту: близько 64% фінансових установ уже використовують ШІ-рішення[2]. Банки застосовують різні підходи: Monobank і Sense Bank використовують гібридні моделі, що поєднують ШІ та роботу операторів; ПриватБанк застосовує переважно автоматизовані чат-боти; Ощадбанк і ПУМБ використовують менюорієнтовані системи[2].

У сфері голосових технологій розвиток є більш обмеженим: зокрема, система «Софія» в Ощадбанку дозволяє автоматизувати до 70% звернень клієнтів, тоді як інші банки лише частково використовують голосову біометрію[3].

Отже, штучний інтелект є важливим фактором розвитку банківської системи, що забезпечує автоматизацію процесів і підвищення якості обслуговування. Чат-боти, голосові асистенти та персоналізація спрощують взаємодію з клієнтами та роблять послуги більш ефективними. Водночас існують ризики, пов'язані з безпекою даних і впровадженням технологій. Перспективним є розвиток гібридних моделей, що поєднують штучний інтелект і роботу людини.

Список використаних джерел:

1. Беркаль М. Живі люди замість ШІ. Наскільки успішно сьогодні працюють чат-боти провідних українських банків – Delo.ua. *Останні новини України та світу онлайн* – delo.ua. URL: <https://lnk.ua/qr/tlwETYTEw> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Використання штучного інтелекту учасниками ринку фінансових послуг України. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/artificial-intelligence> (дата звернення: 22.04.2026).
3. Відсьогодні голосовий помічник Софія зробить обслуговування в контакт-центрі Ощадбанку більш комфортним. *Ощадбанк*. URL: <https://lnk.ua/qr/eckiEhqJl> (дата звернення: 22.04.2026).
4. Пузирьова П., Ірناзаров Д. Особливості інтеграції штучного інтелекту у банківську систему України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. №. 1(77). Р. 66–79. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-66-79> (дата звернення: 22.04.2026).
5. Banking Chatbot Adoption Statistics 2026: See Who's Winning Big. *SQ Magazine*. URL: <https://sqmagazine.co.uk/banking-chatbot-adoption-statistics/>
6. Eno, your Capital One assistant | Capital One. *Capital One*. URL: <https://www.capitalone.com/digital/tools/eno/> (дата звернення: 22.04.2026).
7. From frustration to delight: Designing the next generation of AI-powered banking chatbots. *Deloitte Insights*. URL: <https://lnk.ua/qr/dav6kiB2d> (дата звернення: 22.04.2026).

8. Global Voice Assistant Market Size, Share, Forecast to 2033. *Spherical Insights*. URL: <https://www.sphericalinsights.com/reports/voice-assistant-market> (дата звернення: 22.04.2026).
9. Khadakkar, PhD P. The Evolution of Hyper-Personalisation in Finance: An Enterprise Architect's Perspective on AI-Driven Transformation. *LinkedIn: Log In or Sign Up*. URL: <https://lnk.ua/qvbsfQpqq7> (дата звернення: 22.04.2026).
10. Williams R. US Bank enables voice transactions via Alexa skill. *Marketing Dive*. URL: <https://lnk.ua/qvVRPcWOQW6> (дата звернення: 22.04.2026).

Проценко Є.А.

Здобувачка 33 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ТІНЬОВИЙ ВАЛЮТНИЙ РИНОК В УКРАЇНІ: МАСШТАБИ, ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ

Тіньовий валютний ринок в Україні є суттєвим сегментом економічних відносин, який функціонує паралельно до офіційної фінансової системи. За оцінками, частка тіньової економіки може становити від 25% до 40% ВВП [1]. Це свідчить про значні обсяги готівкових валютних операцій, що здійснюються поза банківською системою — через неформальні обмінні канали або безпосередньо між фізичними особами.. Такі операції призводять до недоотримання державним бюджетом значних фінансових ресурсів, зокрема через ухилення від оподаткування, використання неофіційних схем розрахунків та виведення капіталу за межі країни [2].

Однією з ключових причин поширення тіньового валютного ринку є наявність адміністративних обмежень на валютні операції, включаючи ліміти на купівлю іноземної валюти, обмеження на міжнародні перекази та вимоги фінансового моніторингу. За таких умов економічні агенти прагнуть мінімізувати транзакційні витрати та уникнути регуляторних бар'єрів, звертаючись до неформальних каналів обміну валюти [3]. Додатковими чинниками є високий рівень інфляційних очікувань, девальваційні ризики та недостатній рівень довіри до банківської системи, що історично підсилювався кризами, зокрема під час фінансових потрясінь 2008–2009 та 2014–2015 років.

Вагомим сегментом тіньового обігу валюти є сфера послуг, зокрема туризм та міжнародні пасажирські перевезення. У цих сферах готівкова іноземна валюта часто використовується як основний засіб розрахунків, що частково зумовлено прагненням суб'єктів господарювання спростити фінансові операції, знизити податкове навантаження та уникнути валютного контролю при розрахунках з іноземними партнерами [4]. Крім того, значна частина витрат українських громадян за кордоном здійснюється саме готівкою, що формує стабільний попит на іноземну валюту поза офіційними каналами.

Ще одним важливим чинником є поширення практик так званого «сірого імпорту». У межах таких схем товари ввозяться з частковим або повним уникненням митного оформлення, а розрахунки з іноземними постачальниками нерідко здійснюються з використанням готівкової валюти поза офіційним контролем. Це не лише зменшує податкові надходження, але й створює нерівні конкурентні умови для легального бізнесу [5]. У результаті формується стійкий взаємозв'язок між тіньовою зовнішньоекономічною діяльністю та нелегальним валютним обігом.

Додатковим фактором є розвиток цифрових альтернативних каналів обігу вартості, зокрема використання криптовалют та неформальних платіжних систем, які можуть застосовуватися для обходу валютних обмежень і збереження анонімності операцій. Хоча їхня частка поки що залишається обмеженою, вони поступово інтегруються у тіньові фінансові практики.

Вирішення проблеми тіньового валютного ринку потребує комплексного підходу. Надмірне посилення адміністративного контролю, як правило, має обмежений ефект і може сприяти подальшій тінізації операцій. Натомість доцільним є поступове пом'якшення валютних обмежень, розвиток безготівкових розрахунків та підвищення гнучкості курсоутворення, що дозволить наблизити офіційний курс до ринкового рівня [6]. Важливими інструментами також є цифровізація фінансових послуг, підвищення прозорості податкової системи, зниження регуляторного навантаження на бізнес та посилення відповідальності за нелегальні фінансові операції.

Ключовим довгостроковим фактором залишається відновлення довіри до державних інституцій та фінансової системи. Лише за умов стабільної макроекономічної політики, передбачуваного регуляторного середовища та ефективного захисту прав власності можливе поступове скорочення масштабів тіньового валютного ринку та повернення валютних ресурсів до офіційного економічного обігу.

Список використаних джерел:

1. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні : аналітична запитка / Міністерство економіки України. 2024. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Звіт про фінансову стабільність / Національний банк України. 2025. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Чому розквітає чорний ринок валюти та як це зупинити. *Економічна правда*. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua> (дата звернення: 31.03.2026).
4. Тіньовий сектор послуг в умовах воєнного стану : аналіз та перспективи / Центр економічної стратегії. 2024. URL: <https://ces.org.ua> (дата звернення: 31.03.2026).
5. Протидія схемам сірого імпорту та валютним порушенням : звіт / Державна митна служба України. 2025. URL: <https://customs.gov.ua> (дата звернення: 31.03.2026).

6. Ukraine: Selected Issues and Economic Challenges : IMF Country Report / International Monetary Fund. 2024. URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 31.03.2026).

Руда Ю.О.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна**

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТУ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Після завершення війни Україна постане перед масштабним завданням — відбудовою країни у всіх сферах життя. Руйнування, завдані агресором, торкнулися не лише матеріальної інфраструктури, а й економічної стабільності, соціальної сфери, політичних інститутів та довкілля. Найбільш гостро постане економічна проблема. Підприємства, які були зруйновані або евакуйовані, потребуватимуть модернізації чи повного відновлення. Пошкодженні дороги, зруйновані лікарні, заводи, школи і цей список можна продовжувати довго. Держава зіштовхнеться з потребою створення нових робочих місць, відновлення ланцюгів постачання, підтримки малого та середнього бізнесу. В першу чергу влада буде відновлювати всі критичні структури, тому що фінансові ресурси спрямовуються на потреби армії і коштів на все не вистачає. На жаль, власних ресурсів для повноцінної відбудови буде недостатньо, тому на допомогу прийде інвестиційне кредитування, яке буде дуже актуальне в післявоєнний час.

Інвестиційний кредит — це вид строкового кредиту. Він може називатись інакше, але важливим є те, що це кредит не для фінансування обігового капіталу, а для придбання основних засобів (приміщення, обладнання, частки бізнесу). Він надається одноразовим траншем зазвичай на термін більше одного року. Важливо розуміти, що банки в більшості випадків не кредитують 100% вартості інвестиції, натомість очікують вкладення частини вартості власником. Як правило, такий внесок становить від 30% від загальної суми інвестиційного проєкту, але може бути і 50%.[1] У відновленні нашої країни будуть зацікавлені також іноземні компанії, які також будуть зацікавлені в інвестиційному кредитуванні. Також українське населення буде зацікавлене в кредитуванні. Якщо розглядати юридичних осіб це відновлення власних підприємств. Для фізичних осіб буде актуальним кредитування на нерухомість, а також буде необхідність в іпотеках, тому що зараз через не стабільність більшість населення відкладають цю покупку на закінчення війни. З приходом стабільності в Україну повернуться люди з закордону з заробленими коштами, які будуть інвестувати, це буде теж позитивно впливати на розвиток економіки.

Також важливо зазначити, що інвестиційне кредитування є довгостроковим, а значить низько ліквідне, з цього можемо зробити висновок,

що банківський сектор не впорається самостійно з таким навантаженням і потребуватиме допомоги від держави у вигляді державних допомог та аналогічних програм «Доступні кредити 5-7-9%», яка функціонує зараз. Державну програму «Доступні кредити 5-7-9%» створили за ініціативою Президента України та Кабміну, щоб підтримати розвиток малого бізнесу. ФОП або юридична особа, що є учасником програми «Доступні кредити 5-7-9%», може отримати позику до 250 млн грн на строк до 3 або до 5 років, залежно від цілей фінансування. Крім того, ставки 7 та 9% можна зменшити, створюючи нові робочі місця. Так, за кожного найнятого працівника бізнес отримує знижку 0,5% річних. Пільговий державний кредит «5-7-9» для бізнесу дають з певною метою. Це може бути: придбання та/або модернізація основних засобів суб'єктом підприємництва, зокрема придбання транспортних засобів комерційного та виробничого призначення; придбання нежитлової нерухомості та/або земельних ділянок; здійснення будівництва, реконструкції, ремонту в нежитлових приміщеннях; впровадження заходів з енергоефективності для ОСББ та ЖБК[2].

Отже, кредитування відіграватиме ключову роль у післявоєнному відновленні економіки України, забезпечуючи фінансові ресурси для реконструкції інфраструктури та розвитку бізнесу. Інвестиційні кредити сприятимуть модернізації підприємств, створенню нових робочих місць і відновленню економічної активності. Водночас ефективність цього процесу значною мірою залежатиме від державної підтримки та доступності пільгових програм фінансування.

Список використаних джерел

1. Що таке інвестиційний кредит. Дія.Бізнес. URL: https://business.diia.gov.ua/finance/handbook/scho_take_investiciyniy_kredit (дата звернення: 15.04.2026).
2. Доступні кредити 5–7–9%. ПриватБанк. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 17.04.2026).

Сиротенко Є. О.

Здобувачка 22 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

БАНКІВСЬКІ КРИЗИ ХХІ СТОЛІТТЯ: ГЛОБАЛЬНИЙ ДОСВІД

У ХХІ столітті банківські кризи стали одним із найруйнівніших явищ для сучасної світової економіки. Це пов'язано з високим ступенем залежності фінансової системи держави в епоху глобалізації. Найбільша банківська криза сталася в період з 2008 по 2009 рік і проявилася у вигляді світової фінансово-банківської кризи, спричиненої спочатку іпотечною кризою у Сполучених Штатах Америки, яка призвела до загальної кризи фінансових установ у всьому світі. Можна сказати, що іпотечна криза в США послужила спусковим гачком,

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

запустивши лавину подій та привівши до банкрутства банків та кредитних організацій не лише в США, а й в інших частинах світу. Банківська криза виникає в результаті впливу певних нових факторів, поява яких не є передбачуваною. Проблеми, що виникають у банківській системі, створюють умови для розуміння необхідності допомоги з боку уряду, створення програми реструктуризації та механізмів проведення таких заходів. Реструктуризація банків передбачає вжиття заходів, які змінять склад ресурсів банку. [1, с.221].

Таблиця 1

Основні банківські кризи ХХІ століття

Криза	Роки	Причина	Масштаб наслідків
Глобальна фінансова криза	2008-2009	Іпотечна криза subprime у США, крах Lehman Brothers	Втрата 57 трлн дол. світового багатства, рецесія у більшості розвинених країн
Системна криза в Україні (Валютно-кредитна)	2008-2009	Екзогенний шок + надмірна доларизація кредитів	Втрата близько 50% банківського сектору, девальвація гривні на 80%
Європейський борговий криза	2010-2012	Криза суверенного боргу Греції, Ірландії, Португалії, Іспанії, Італії	Загроза розпаду єврозони, банкрутства банків у Периферійних країнах
Криза очищення банківського сектору (Україна)	2014-2016	Військова агресія РФ, внутрішні дисбаланси, кредитування пов'язаних осіб та виведення коштів власниками.	Зменшення кількості банків з 180 до 96, втрата 15–20% ВВП. Націоналізація найбільшого банку («ПриватБанк») та масштабна державна докапіталізація.
Банківська криза США та Європи (SVB, Credit Suisse)	2023	Різке підвищення відсоткових ставок центробанками, що знецінило портфелі облігацій банків; паніка у соцмережах.	Перша в історії «втеча вкладників», спричинена соцмережами (Silicon Valley Bank). Вимушене поглинання Credit Suisse банком UBS під тиском регуляторів.
Воєнна трансформація	2022-2024	Повномасштабне вторгнення РФ, руйнування активів позичальників.	Банки стабільні, але заробляють на держпаперах, а не на кредитуванні економіки.

Джерело: складено авторкою

Внаслідок кризи 2008 року відбулося різке скорочення пропозиції кредитування, серія банкрутств серед банків, перехід від прибутковості до збиткової фінансової моделі та переважання спекулятивної діяльності у фінансах над інвестиційними операціями. Глобальні фінансово-банківські кризи можна розглядати як глибокі порушення у світовій фінансовій системі, спричинені актуалізацією системних ризиків на національному фінансовому ринку однієї або кількох країн. Безпосередні причини банківських криз включають нездатність повернути борги, зниження вартості інвестицій, втрати від довгострокових угод та масове зняття депозитів. [2, с.157]

Перелік банківських криз, що виникли після кризи 2008 року, також включає кризу єврозони 2010–2012 років, під час якої боргові проблеми Греції, Ірландії, Португалії, Іспанії та Італії були настільки серйозними, що поставили

під загрозу існування Європейського валютного союзу. У 2023 році спалахнула нова хвиля банківських криз, банкрутство Silicon Valley Bank, Signature Bank та First Republic Bank у США продемонструвало, що проблеми з фінансовою нестабільністю та регуляторними прогалинами зберігаються.[6, с.46]

Таким чином, світовий досвід подолання банківських криз у XXI столітті свідчить про розробку заходів проти криз. Гнучкі інструменти стимулювання, реагування інституцій центральних банків, антикризові програми країн G20, а також адаптація глобальних ланцюгів поставок стали важливими у XXI столітті. Політика квантового пом'якшення, зниження процентних ставок до рекордно низьких рівнів та забезпечення ліквідності банківській системі стали частиною дій центральних банків. Скоординовані міжнародні зусилля G20 створили можливості для організації узгоджених фіскальних стимулів на суму трильйони доларів. [5, с.161]

З іншого боку, було виявлено деякі виклики для сучасної банківської справи. Зростаючий протекціонізм, фрагментація фінансів та поляризована політика стають новими джерелами ризику для стабільності банківської системи. Характерні риси банківських криз можна спостерігати у фінансово-банківському секторі, міжнародних платежах, регулюванні іноземної валюти, грошовому обігу, фінансах державного сектору та роботі національних фінансових установ.

Список використаних джерел

1. Ткаченко О. М., Бондаренко Н. П., Шевчук В. В. Генезис системної банківської кризи в умовах глобалізації. Вісник економіки промисловості. 2018. Вип. 1. С. 78–92.
2. Яценко О. М., Бойко В. В., Коваль О. П. Світові фінансові кризи: генезис, причини та вплив на економіку. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 40. DOI: 10.30282/2524-1937-2024-40-5 (дата звернення: 30.03.2026).
3. Гриценко О. О., Романенко В. І., Шевченко О. М. Глобальна фінансова криза та її вплив на діяльність підприємств. Економіка і управління. 2010. № 1. С. 12–25.
4. Король, М., Петрусь, Д., & Лапа, І. (2023). Дослідження впливу глобальних криз на світову економіку. Сталій розвиток економіки, (2(47), 97–104. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-14> (дата звернення: 30.03.2026).
5. Мандра, В., & Мандра, Н. (2025). Дві епохи потрясінь: велика депресія 1930-х проти глобальної кризи ххі століття. Підприємництво та інновації, (36), 158–163. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/36.25> (дата звернення: 30.03.2026).
6. Нікітюк М. В. Банківські кризи в контексті системи фінансової безпеки : магістерська робота : 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок / наук. керівник О. А. Івашко. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2025. 78 с.
7. Педь І. В., Лисенков Ю. М., Ящук С. П. Світові фінансово-банківські кризи: особливості та причини виникнення. Ефективна економіка. 2012. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 30.03.2026).

Соборова Д.О.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: Гончар Катерина Олександрівна

Доктор філософії (PhD) з фінансів, банківської справи та страхування,

викладач кафедри банківської справи

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ШЛЯХ ГРОШЕЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Еволюційний шлях грошей на території України є тривалим історико-економічним процесом, у межах якого змінювалися не лише форми грошей, а й самі принципи організації обігу, накопичення та платежу. На українських землях розвиток грошей відбувався під впливом внутрішніх господарських потреб, міжнародної торгівлі, державотворчих процесів і зміни політичних режимів.

Найдавніший етап пов'язаний із домонетними формами грошей, коли функції загального еквівалента виконували предмети, що мали сталу цінність у побуті й обміні. Для ранніх господарських систем на українських землях характерним був натуральний обмін, за якого роль своєрідних «протогрошей» виконували худоба, хутро, металеві вироби, сіль та інші товари. Така форма обігу відповідала ранньому рівню економічної організації, коли спеціалізований ринок лише формувалася. Важливо, що в подальшому окремі домонетні еквіваленти не зникли миттєво після появи монети, а певний час співіснували з нею.

Якісно новий етап розпочався в античну добу, коли на території Північного Причорномор'я з'явилися перші монети. За даними Музею грошей НБУ, монети на території сучасної України виникли майже одночасно з початком карбування перших монет у Малій Азії; власне монетне виробництво налагодили грецькі поліси Ольвія, Керкінітіда, Тіра, Херсонес, Істрія, Пантікапей, а пізніше Боспорське царство. Це має принципове значення, оскільки йдеться не просто про проникнення чужоземної валюти, а про функціонування локальних монетних центрів на українських землях. Антична монета стала важливим засобом інтеграції місцевого господарства у ширші чорноморські та середземноморські торговельні зв'язки. Саме на цьому етапі гроші остаточно закріплюються як універсальний засіб обігу, міра вартості та інструмент політичного престижу, адже карбування власної монети було також ознакою державно-політичної організації. У добу Київської Русі грошова система набула складнішого та більш структурованого характеру. В обігу перебували як іноземні монети, що надходили через міжнародну торгівлю, так і власні грошово-лічильні одиниці. Енциклопедія історії України визначає давньоруську гривну як вагову, лічильну і монетну одиницю Давньої Русі, що виникла у VIII–IX ст. Водночас у системі дрібніших одиниць важливе місце займали куна, ногата, різана, вивериця (векша); остання, за даними ЕІУ, є найдрібнішою грошово-лічильною одиницею Київської Русі й походить із періоду, коли шкурки хутрових звірів виконували функції грошей. Це показує, що грошова система Русі формувалася на межі двох моделей – товарно-хутової та металевомонетної [1, с. 10].

Особливого значення в історії українських грошей набули златники і срібляники князя Володимира Великого, які символізували політичну суб'єктність Русі та прагнення вписати її у простір християнських європейських держав. Хоча їх випуск не був масовим і не створив тривалої монетної системи у сучасному розумінні, сам факт карбування власної князівської монети мав величезне ідеологічне й державницьке значення. Після занепаду Київської Русі та в умовах політичної роздробленості грошовий обіг на українських землях став ще більш строкатим. У різні періоди тут циркулювали монети сусідніх держав і торговельних партнерів: литовські, польські, угорські, османські, кримськотатарські, московські, а згодом західноєвропейські дукати, таляри та венеціанські цехіни. Така багатовалютність була прямим наслідком прикордонного положення українських земель і їх активної участі у міжнародних торговельних зв'язках. Історично це означало, що гроші в Україні тривалий час розвивалися не лише як внутрішній інститут, а й як результат взаємодії кількох валютних систем [3, с. 114].

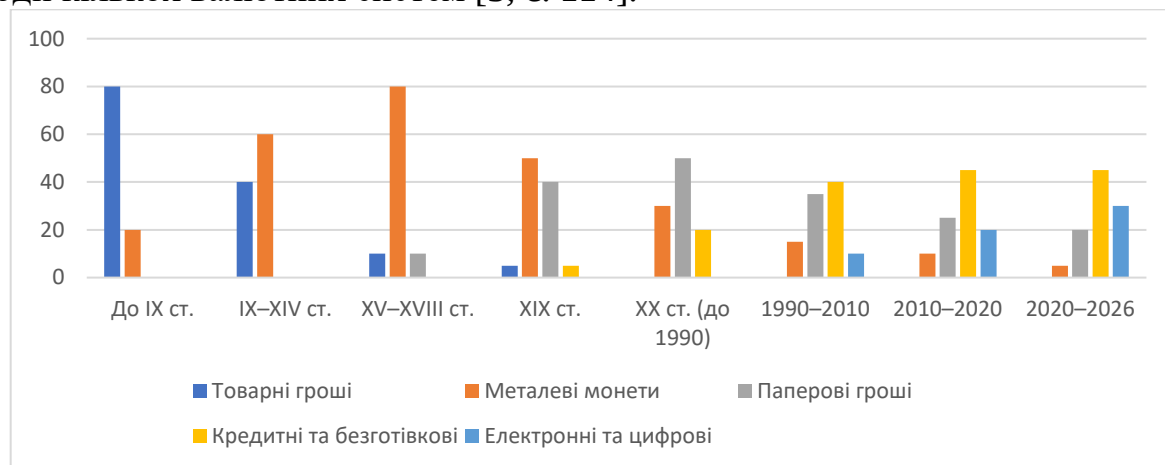

Рис. 1. Зміна грошових форм на території України
Джерело: побудовано автором за даними [4]

Надзвичайно важливим етапом став період Української революції 1917–1921 років, коли вперше у новітню добу було здійснено спробу відновлення власної національної валюти. За даними Національного банку України, 1 березня 1918 року Центральна Рада ухвалила закон про запровадження гривні як нової грошової одиниці; вона поділялася на 100 шагів і дорівнювала половині карбованця. Поряд із гривнею використовувався й карбованець, а грошові знаки УНР стали не лише платіжним інструментом, а й потужним символом державності. У Західноукраїнській Народній Республіці та ЗОУНР проблема нестачі дрібних номіналів вирішувалася через випуск місцевих грошових бонів у 1, 2, 5, 10, 25 та 50 гривень.

Разом із тим тогочасна українська валюта розвивалася в умовах війни, зміни влади, дефіциту ресурсів і зовнішнього тиску, що не дало змоги стабілізувати грошову систему на тривалий час. Більшовицька окупація Києва наприкінці січня 1918 року, як зазначає НБУ в історії центрального банку, супроводжувалася конфіскацією коштів і золота українських банків. Це свідчить, що доля грошей безпосередньо залежить від державної інституційної

спроможності та контролю над фінансовою системою. Незважаючи на короткочасність, досвід УНР і ЗУНР мав величезне значення: було закладено традицію модерної української грошової символіки, використано історичні назви «гривня» і «шаг», а фінанси почали розглядатися як стрижень незалежної держави. Після проголошення незалежності України розпочався новий, сучасний етап еволюції грошей. На початку 1990-х років грошова система країни проходила складну трансформацію: певний час паралельно перебували в обігу рублі та купонокарбованці, а з 12 листопада 1992 року єдиним засобом платежу в готівковому і безготівковому обігу став український карбованець. Цей перехідний інструмент відіграв надзвичайно важливу роль, оскільки забезпечив відокремлення України від рубльової зони та створив передумови для запровадження повноцінної національної валюти [2].

Основною віхою стала грошова реформа 2–16 вересня 1996 року, внаслідок якої національною валютою України стала гривня. Національний банк України запровадив банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 і 100 гривень. Саме з цього моменту можна говорити про завершення базового етапу формування грошового суверенітету незалежної України. Важливо, що повернення назви «гривня» мало не лише технічний, а й глибокий історико-політичний сенс: держава свідомо відновила назву, яка походить від давньоруської лічильно-вагової одиниці й уже була використана під час Української революції [4].

На сучасному етапі гроші в Україні еволюціонують далі: від готівкової форми до електронних платежів, банківських карток, дистанційних сервісів та цифрових фінансових інструментів. Однак навіть у цих новітніх умовах гривня залишається основою національної фінансової системи, символом державності та інструментом реалізації економічної політики. Пам'ятні та інвестиційні монети, нумізматична продукція НБУ, оновлення дизайну банкнот і розвиток платіжної інфраструктури свідчать, що українські гроші виконують не лише економічну, а й культурну та репрезентативну функції.

Отже, еволюційний шлях грошей на території України пройшов кілька великих стадій: від домонетних еквівалентів і античних монет, через гривну Київської Русі, багатовалютний середньовічний простір, імперські та революційні грошові системи, радянський рубльовий етап – до сучасної гривні як повноцінної національної валюти.

Список використаних джерел

1. Андреева О. Еволюція банківських систем та сучасні тенденції їх розвитку. Економіка і управління. 2025. С. 6-15.
2. Національний банк України. Історія гривні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history> (дата звернення: 17.04.2026).
3. Свічкарь В. Історична еволюція державних фінансів України: від радянської спадщини до сучасних трансформацій під час воєнного стану. modeling the development of the economic systems. 2025. С. 106-119.
4. Національний банк України. Грошова система України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah> (дата звернення: 18.04.2026).

Собченко Д.О.

Здобувачка 23 групи ФФБС

Науковий керівник: Деркач Ю. Б.,

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ: ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Зелений банкінг (Green Banking) перестав бути лише питанням корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Сьогодні це глобальний фінансовий імператив, що визначає здатність банківських установ функціонувати в умовах кліматичної невизначеності та жорстких регуляторних стандартів. У 2026 році зелений банкінг трансформувався у комплексну систему управління ризиками, капіталом та стратегічними пріоритетами, де екологічний вплив оцінюється так само серйозно, як ліквідність чи платоспроможність.

Світовий фінансовий ринок рухається до стандартизації. Таксономія ЄС стала «золотим стандартом», який визначає, що саме вважається екологічно стійкою економічною діяльністю. Банки в Європі, Північній Америці та розвинених країнах Азії зобов'язані розкривати рівень «зеленої частки» у своїх портфелях (Green Asset Ratio). Це виключає можливість ігнорування вуглецевого сліду позичальників.

Фінансування "брудних" активів — підприємств з високими викидами парникових газів або низькою енергоефективністю — сьогодні класифікується як критичний ризик. Кліматичні зміни призводять до фізичних ризиків (повені, посухи, що знищують заставне майно) та ризиків переходу (зміна законодавства робить бізнес-моделі клієнтів нерентабельними).

Україна перебуває в унікальній точці біфуркації. Війна створила катастрофічні виклики для екології та інфраструктури, проте вона також задала вектор «Build Back Better» (Відбудувати краще, ніж було).

Національний банк України у 2026 році завершує формування вимог щодо інтеграції ESG-ризиків. Ключовим дедлайном є середини 2026 року, коли банки повинні не просто задекларувати наміри, а мати внутрішні документи, призначення ESG-координаторів та налагоджені механізми оцінки клієнтів. НБУ чітко дав зрозуміти: боротьба з «грінвошингом» (коли компанії лише імітують турботу про довкілля) стане пріоритетом нагляду.

Українські банки, що системно займаються еко-кредитуванням, вже сформували портфелі проєктів у відновлюваній енергетиці та енергоефективності. Головною перешкодою залишається дефіцит даних. Банкам бракує верифікованої інформації про екологічну ефективність позичальників (особливо в секторі МСБ), що ускладнює автоматизований скоринг за «зеленими» критеріями.

Для України доступ до міжнародних інвестицій та грантових програм (ЄБРР, IFC, фонди відбудови) неможливий без дотримання ESG-стандартів. Міжнародні донори вимагають прозорості та відповідності кліматичним цілям.

Таким чином, зелений банкінг в Україні — це прямий «вхідний квиток» до дешевих закордонних ресурсів.

Цифровізація дозволяє зменшити операційний вуглецевий слід (безпаперовий банкінг), проте основна роль належить інтелектуальному аналізу даних. Застосування штучного інтелекту для моніторингу кліматичних ризиків позичальників дозволить українським банкам швидше адаптуватися до вимог ЄС.

Отже Український банківський сектор успішно проходить етап усвідомлення необхідності ESG-трансформації. Проте, перехід до повноцінного зеленого банкінгу потребуватиме: поглиблення експертизи; державно-приватного партнерства: культурних змін.

Список джерел та рекомендованої літератури

1. Національний банк України. Біла книга: Управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі України. (Офіційний аналітичний документ, 2025/2026). URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2026).
2. Міністерство економіки України. Національна стратегія енергоефективності та розвитку ВДЕ в умовах відбудови. URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2026).
3. Мамедов, С. (Асоціація українських банків). ESG як умова співпраці з міжнародними інвесторами. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2026/03/06/169461822/> (дата звернення: 22.04.2026).
4. Економічна правда. ESG-ризики в банківському нагляді: імплементація вимог НБУ. URL: <https://www.epravda.com.ua/finances/> (дата звернення: 22.04.2026).
5. Dixie Group. Джерела зеленого фінансування для енергетичного переходу України. URL: <https://dixigroup.org/> (дата звернення: 22.04.2026).
6. Journal of Finance and Economics (Ukraine). Роль банків у фінансуванні сталого розвитку в умовах постконфліктної економіки. (Наукові публікації, 2024-2026).

Стоєва Д.В.

Здобувачка 21 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.,**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ: ВІД ЧАТ-БОТІВ ДО АВТОМАТИЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ РІШЕНЬ

У період воєнного стану стабільність фінансової системи України стає критичною — банки змушені швидко адаптуватися до нових викликів та

цифровізації. Впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) у банківській сфері сприяє автоматизації рутинних процесів, підвищенню якості обслуговування клієнтів та вдосконаленню управління ризиками [1]. Водночас у кризових умовах війни інструменти автоматизації стають запобіжником дестабілізації: як зазначають у Нацбанку і галузевих виданнях, технології ШІ забезпечують неперервність банківських сервісів та швидке оцінювання ризиків у турбулентному середовищі [4].

За результатами опитування НБУ (листопад 2025 р.), 64% з 208 банків та інших фінансових установ в Україні вже використовують рішення на основі ШІ/машинного навчання, з них 23% – активно впроваджують такі технології. Практично всі українські банки впровадили чат-боти для клієнтського обслуговування (табл.1).

Таблиця 1

Використання ШІ у банківській сфері України у 2025 р.

Категорія	Частка банків, %
Банки з чат-ботом	100
Банки з будь-яким ШІ-рішенням	64
Банки з активним використанням ШІ	23

Джерело: складено за даними НБУ [4].

Віртуальні асистенти на базі ШІ стали стандартом обслуговування: вони забезпечують 24/7 взаємодію з банком, відповідають на запити та навіть виконують операції. За оцінками експертів, запровадження чат-ботів у банках спрощує комунікацію та підвищує якість обслуговування клієнтів [7]. Наприклад, Ощадбанк розробив голосову помічницю «Софія», яка автоматизувала близько 75% типових звернень клієнтів і скоротила час їх обробки [5].

Багато українських банків (наприклад ПриватБанк, Sense Bank тощо) також повідомляють про успішне впровадження чат-ботів у мобільні додатки та месенджери. Чат-боти використовуються не лише для відповіді на питання, а й для здійснення платежів, моніторингу рахунків та надання фінансових рекомендацій.

В умовах воєнних дій такі цифрові помічники особливо важливі: вони підтримують роботу банку, коли фізичні відділення обмежені, і допомагають клієнтам швидко вирішувати фінансові питання онлайн. Як зауважують у НБУ, застосування ШІ спрямоване на покращення клієнтського досвіду та підвищення ефективності внутрішніх процесів банків [4].

Вдосконалення чат-ботів та переосмислення операційних моделей (зокрема перехід до концепції Enterprise AI – корпоративного ШІ) дає змогу банкам ефективніше розподіляти ресурси та зосереджуватися на стратегічних завданнях.

Штучний інтелект також активно застосовується для кредитного скорингу та управління ризиками. У світі близько 75% британських фінансових установ і

10 з 13 провідних європейських банків вже використовують ШІ для автоматизації оцінки кредитоспроможності [2]. В Україні банки також впроваджують алгоритмічний скоринг та предиктивну аналітику: вони використовують ШІ для попередньої оцінки позичальників та прискорення ухвалення рішень щодо кредитів [6].

Інтеграція методів машинного навчання та аналізу великих даних дозволяє суттєво поліпшити моделі кредитного скорингу й оцінювання надійності клієнтів. Замість традиційних моделей, що базувалися лише на фінансових показниках, сучасні системи аналізують сотні змінних: транзакційну активність, поведінкові патерни, дані мобільних додатків тощо [6].

Це дозволяє приймати рішення про кредитування за лічені хвилини, забезпечуючи більш точний контроль ризиків та підвищуючи об'єктивність оцінки позичальників. Такий підхід дозволяє банкам швидко оцінювати ймовірність неповернення позики та відсівати потенційно небезпечних позичальників на ранньому етапі, знижуючи людський фактор у прийнятті рішень, роблять оцінку об'єктивнішою та пришвидшують розгляд заявок.

Впровадження ШІ також допомагає банкам прогнозувати загальні кредитні ризики портфеля і автоматизувати звітність, що особливо важливо в умовах воєнного стану, коли фінансові показники можуть різко коливатися [4]. Наприклад, НБУ розглядає можливості використання машинного навчання для прогнозу макропоказників (інфляції, обмінного курсу тощо), що підвищує оперативність аналітики регулятора.

Через війну та активну діджиталізацію в Україні значно зросло число онлайн-шахрайств. У 2024 році понад 83% шахрайських операцій відбулися в Інтернеті, на них припало 93% загальних втрат за картками та рахунками клієнтів. Експерти відзначають, що 84% таких випадків пов'язані з «соціальною інженерією» – маніпуляцією довірою клієнта (наприклад, шахрайські дзвінки, фейкові QR-коди тощо) [3].

Новий виклик – використання злочинцями власне ШІ: зокрема, штучні голоси дозволяють переконливо імітувати рідних клієнтів або співробітників банку [2].

У відповідь українські банки масово застосовують ШІ-системи для виявлення і запобігання шахрайству (Fraud Detection). Так, Sense Bank інтегрував моделі виявлення аномалій і шахрайських патернів з внутрішніми системами. Це дозволяє в реальному часі ідентифікувати підозрілі операції, надсилати сповіщення й автоматично блокувати ризикові транзакції [2].

Отже, інтеграція штучного інтелекту у банківські технології вже стала ключовим фактором цифрової трансформації галузі. Вона забезпечує автоматизацію процесів, покращення якості обслуговування клієнтів та підвищення ефективності управління ризиками [1]. Разом з тим, широке застосування ШІ породжує виклики: необхідність регулювання алгоритмів, управління «модельними ризиками», захист даних і прозорість рішень. НБУ вже розробляє етичні рекомендації та правила відповідального використання ШІ [4].

У підсумку, ефективний розвиток банківської системи залежить від досягнення балансу між інноваціями, контролем та безпекою, а також від розвитку інфраструктури та компетенцій банківських фахівців.

Список використаних джерел

1. Данік Н. О., Торлопов А. О. Впровадження штучного інтелекту в банківську сферу: революція в обслуговуванні та безпеці // International Science Journal of Management, Economics & Finance. 2025. Т. 4, № 3. С. 52–59.
2. Драгін О. Довірити фінанси штучному інтелекту: банки впроваджують ШІ в обслуговування клієнтів // Forbes Ukraine. 2025. URL: <https://forbes.ua> (дата звернення: 05.04.2026).
3. Маслій О. А., Максименко А. П. Загрози та переваги використання інноваційних цифрових інструментів генерації мови у мобільному банкінгу // Матеріали наукової конференції. 2023. С. 87–89.
4. Національний банк України. Використання штучного інтелекту учасниками ринку фінансових послуг України. 2025. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Ощадбанк. Штучний інтелект в українському банківському секторі: можливість чи необхідність? 2024. URL: <https://www.oschadbank.ua> (дата звернення: 03.04.2026).
6. Руда О. Л. Штучний інтелект та напрями використання в банківській діяльності // Ефективна економіка. 2024. № 1. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.50> (дата звернення: 01.04.2026).
7. Шевченко П. AI-банкінг: чи втратять роботу кредитні експерти // NV. 2023. URL: <https://nv.ua> (дата звернення: 08.04.2026).

Тіторова К.І.

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЕМОНЕТИЗАЦІЇ ЗОЛОТА

Демонетизація золота є ключовим процесом трансформації світової грошової системи, що полягає у втраті золотом функцій загального еквівалента, засобу обігу та міри вартості. Даний процес має тривалий історичний характер і тісно пов'язаний із розвитком товарного виробництва, міжнародної торгівлі та фінансових інститутів.

Історично золото виконувало роль грошей завдяки своїм фізичним властивостям — подільності, довговічності та обмеженості. У XIX столітті сформувалася система золотого стандарту, за якої національні валюти мали фіксований золотий вміст, а міжнародні розрахунки здійснювалися через золото.

Класичний золотий стандарт функціонував до Першої світової війни і забезпечував відносну стабільність валютних курсів [1].

Перший етап демонетизації золота розпочався під час Першої світової війни, коли країни призупинили розмін банкнот на золото для фінансування військових витрат. У міжвоєнний період відбувалися спроби відновлення золотого стандарту, однак світова економічна криза 1929–1933 років довела його неефективність [2].

Другий етап пов'язаний із формуванням Бреттон-Вудської валютної системи у 1944 році, за якої золото зберігало обмежену роль через прив'язку долара США до золота (35 дол. за унцію), тоді як інші валюти прив'язувалися до долара. Остаточна демонетизація золота відбулася у 1971 році після рішення уряду США про припинення обміну долара на золото, що означало крах золото-девизного стандарту [3].

Серед основних причин демонетизації золота слід виділити обмеженість золотих запасів, що не відповідала потребам зростаючої світової економіки, а також необхідність проведення активної грошово-кредитної політики державами. Крім того, розвиток кредитних грошей, банківської системи та безготівкових розрахунків зменшив роль золота як засобу обігу.

Наслідки демонетизації золота проявилися у переході до системи фіатних грошей, вартість яких визначається довірою до держави та її економічної політики. Це дозволило центральним банкам використовувати інструменти монетарного регулювання, однак водночас посилило інфляційні ризики та нестабільність валютних курсів.

У сучасних умовах золото втратило функції грошей, проте зберігає значення стратегічного резервного активу та засобу захисту від інфляції і кризових явищ.

Таблиця 1

Етапи демонетизації золота

Етап	Період	Характеристики
Класичний золотий стандарт	XIX ст. – 1914 р.	Вільний обіг золота, фіксовані валютні курси
Порушення системи	1914-1930-ті рр.	Відмова від розміну банкнот на золото
Бреттон-Вудська система	1944-1971 рр.	Обмежене використання золота через долар
Повна демонетизація	з 1971 р.	Перехід до фіатних грошей

Джерело: складено авторкою на основі [1-3].

Ямайська валютна система (1976–1978 рр.) юридично завершила процес демонетизації золота, скасувавши його офіційну ціну та золоті паритети. Золото втратило функцію «світових грошей», поступившись місцем Спеціальним правам запозичення (СПЗ) та плаваючим валютним курсам. Центральні банки отримали право оперувати золотом як резервним активом за ринковими цінами [6].

Сьогодні золото є ключовим інструментом диверсифікації та «активом-сховищем» в умовах геополітичної нестабільності. За даними НБУ та світових

аналітичних порталів, у 2025–2026 рр. спостерігається стійкий тренд на збільшення частки золота в міжнародних резервах для захисту від інфляції та девальвації фіатних валют.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. С. Теорія грошей. Київ : Основи, 2001.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія. Київ : Академія, 2010.
3. Mishkin F. S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. 12th ed. Pearson, 2019.
4. Fisher I. The Purchasing Power of Money: Its Determination and Relation to Credit, Interest and Crises. New York : Macmillan, 1911.
5. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2026).
6. Ямайська валютна система. URL: <https://buklib.net/books/30652/> (дата звернення: 04.05.2026)

Ткаченко М.Р.

Здобувач 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

**ПРОПОЗИЦІЯ ГРОШЕЙ І ТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Воєнний стан суттєво ускладнює точну оцінку тіньової економіки через обмеженість статистичних даних і непридатність окремих традиційних методів, тому найбільш ефективним підходом є використання комбінованих індикаторів та економетричних моделей, які дозволяють встановити, що ключовими чинниками зростання тінізації є інфляція та корупція, між якими і рівнем тіньової економіки існує стійка пряма залежність, що дає змогу прогнозувати її динаміку навіть в умовах інформаційної невизначеності. [1]

Тіньова економіка в умовах війни набуває критичного масштабу і перетворюється на системну загрозу національній безпеці, оскільки спричиняє значні бюджетні втрати, підриває фінансову стабільність, знижує обороноздатність, посилює корупцію та деформує конкурентне середовище. Особливої гостроти ця проблема набуває через те, що воєнний стан створює додаткові канали для ухилення від оподаткування та контрабанди, а послаблення контролюючих функцій держави на тимчасово окупованих і прифронтових територіях лише посилює масштаби тінізації. Це, у свою чергу, скорочує надходження до державного бюджету. У сукупності зазначені фактори руйнують довіру до державних інституцій і потребують реалізації комплексної політики детінізації, яка має включати податкові реформи, цифровізацію управління та посилення антикорупційних заходів [2].

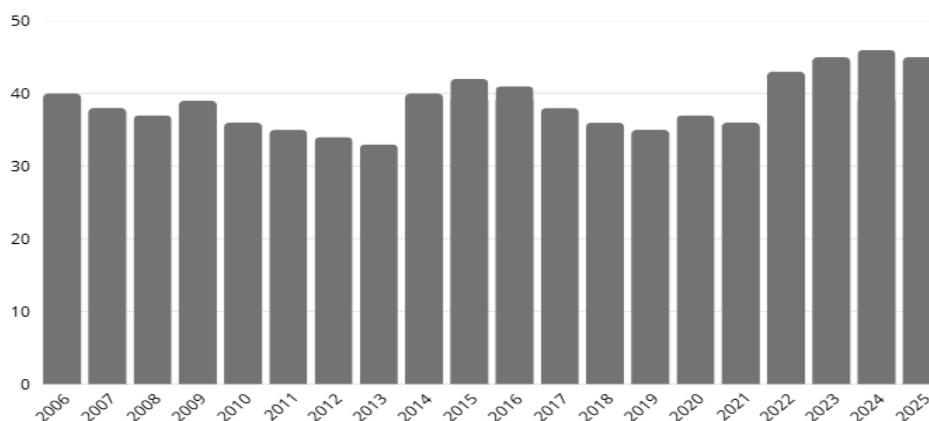

Рис.1 Рівень тінізації економіки у 2006 – 2025 рр.

Джерело: складено автором за [4]

Як видно з рис. 1 динаміка тіньової економіки України у 2006–2025 рр. демонструє хвилеподібний характер із чергуванням періодів зниження та зростання, а саме у продовж 2006–2013 рр.: спостерігається поступове зменшення рівня тінізації (з близько 40% до нижчих значень), що відображає стабілізаційні процеси та певне посилення державного контролю. У 2014–2016 рр.: різке зростання показників, зумовлене політичною та економічною кризою, воєнними подіями та девальваційними процесами. 2017–2021 рр.: відносна стабілізація та поступове зниження рівня тінізації, що свідчить про ефективність окремих реформ та цифровізаційних заходів у сфері управління. 2022–2025 рр.: стрімке зростання рівня тіньової економіки, яке досягає пікових значень. Це пояснюється наслідками повномасштабної війни, руйнуванням виробничої інфраструктури, зростанням безробіття та ослабленням інституційного контролю.

Отже, рисунок 1 підтверджує, що тіньова економіка в Україні має циклічний характер, але її різке зростання у 2022–2025 рр. перетворює проблему на системну загрозу. Це потребує комплексної політики детінізації, яка має включати податкові реформи, цифровізацію управління та посилення антикорупційних заходів.

Повномасштабна війна виступає ключовим каталізатором розширення тіньової економіки, оскільки економічна криза, руйнування виробничої інфраструктури, зростання безробіття, міграційні процеси та ослаблення державного контролю сприяють переходу значної частини економічної діяльності в неформальний сектор, активізації нелегальних операцій та ухиленню від оподаткування, що ускладнює економічну стабілізацію та потребує врахування цих процесів при формуванні політики післявоєнного відновлення.[3]

Узагальнюючи, тіньова економіка в Україні в умовах війни не лише зростає, а й стає складним системним явищем, яке формується під впливом макроекономічної нестабільності, корупції та інституційної слабкості, одночасно виступаючи як фактор економічних втрат і як загроза національній безпеці, що обумовлює необхідність комплексного підходу до її зменшення через

стабілізацію економіки, підвищення прозорості та посилення ефективності державного управління.

Список використаних джерел

1. Поплюйко, Ю.В., Мельник, М.О. (2025). Оцінка рівня тіньової економіки України в умовах воєнного стану та виявлення ключових факторів впливу. *Статистика України*, 109 (2), 17–29. URL: [https://doi.org/10.31767/su.2\(109\)2025.02.02](https://doi.org/10.31767/su.2(109)2025.02.02) (дата звернення: 04.04.2026)
2. Будник Л., Ронська О., Будник І. Вплив тіньової економіки на безпеку держави та шляхи детінізації у воєнний період. *Галицький економічний вісник*. 2025. Том 97. № 6. С. 7-16. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.06.007 (дата звернення: 01.05.2026)
3. Сахневич, Борис & Безуглова, Ірина & Федотов, Олександр. (2025). Вплив війни на масштаби тіньової економіки в Україні. *The impact of the war on the shadow economy in ukraine. Social Development: Economic and Legal Issues*. URL: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.10> (дата звернення: 04.04.2026).
4. Кудласевич О. 2026. Тіньова економіка: українські реалії. *Economic Synergy*. 1 (Mar. 2026), 196–206. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2026-1-13> (дата звернення: 24.04.2026).

Трандасір Я.В.

Здобувач 13 групи ФФБС:

Науковий керівник: **Сергєєва О.С**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Сучасна банківська система України стала зразком безпрецедентної адаптивності. Досвід вітчизняних фінансистів виявився унікальним кейсом для всього світу, адже вони продемонстрували здатність функціонувати навіть у найекстремальніших умовах повномасштабної війни. Ключовими напрямками, що забезпечили міцність цього фінансового фронту, стали швидка розбудова автономної інфраструктури та стрімкий розвиток культури безготівкових розрахунків серед населення.

Однією з найважливіших ініціатив Національного банку України у відповідь на енергетичний терор стало впровадження мережі Power Banking. Це унікальне об'єднання банківських установ у спільну мережу чергових відділень, які здатні працювати в умовах повного блекауту. Завдяки забезпеченню альтернативними джерелами живлення (генераторами) та резервними каналами зв'язку (зокрема терміналами Starlink), громадяни отримали повний спектр банківських послуг та гарантований доступ до своїх коштів.

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливою деталлю цього етапу стало запровадження так званого «національного банкоматного роумінгу». Банки домовилися про встановлення єдиних розширених лімітів та скасували додаткові комісії на зняття готівки в банкоматах для карток будь-яких інших фінансових установ. Це дозволило українцям знімати гроші там, де їм зручно, не шукаючи банкомат саме свого банку під час тривоги та відключень світла.

Попри всі безпекові виклики, платіжна інфраструктура України не просто вистояла, а й суттєво модернізувалася. Статистичні звіти НБУ чітко засвідчують безповоротний перехід суспільства до цифрової економіки [3], а саме: у 2024 році безготівкові розрахунки стали абсолютно домінуючим способом оплати. Кількість та обсяг операцій із використанням карток в рази перевищили показники зняття готівки. Українці масово оплачували товари смартфонами за допомогою NFC-технологій та активно використовували цифрові канали для підтримки волонтерських зборів. Це підтвердило високий рівень довіри до банківської системи (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка платіжної інфраструктури України

Показник	2024	2025	Динаміка
Загальна кількість емітованих платіжних карток, тис шт	132 000	148 700	Зростання
Кількість працюючих банкоматів, тис шт	15,7	15,7	Без змін
Середня сума однієї, грн операції в торговельній мережі	330	354	Зростання

Джерело: складено автором за матеріалами [2,3]

У 2025 році цифрова звичка лише зміцнилася. Переважна більшість транзакцій в Україні здійснюється безконтактно або через мобільний інтернет-банкінг. Такий підхід є не лише зручним для звичайних користувачів, а й стратегічно важливим для держави. Зменшення обігу паперових грошей суттєво знижує витрати банків на інкасацію та мінімізує фізичні ризики для їхніх працівників, особливо у прифронтових регіонах.

Таким чином, синергія між державним регулятором, який задавав правила гри, та приватним сектором, який оперативно їх впроваджував, дозволила створити надефективну модель. Сьогодні українська фінансова система є водночас фізично захищеною (завдяки мережі Power Banking) та технологічно передовою. Стабільне зростання частки безготівкових операцій протягом 2024–2025 років доводить: банківський сектор успішно трансформувався, надійно утримуючи економічний тил держави.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт проєкту об'єднаної банківської мережі «Power Banking». URL: <https://power.bank.gov.ua/> (дата звернення: 24.04.2026).

2. Безготівкові розрахунки у 2024 році суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. Національний банк України. URL: <https://lnk.ua/qr/fJTG6ItQn> (дата звернення: 24.04.2026).

3. Операції з платіжними картками у 2025 році: більшість – безготівкові. Національний банк України. URL: <https://lnk.ua/qr/wNQAqDkDo> (дата звернення: 24.04.2026).

Унтілова Ю. О.

Здобувачка 14 групи ФФБС

Науковий керівник: **Гончар Катерина Олександрівна**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладач кафедри банківської справи

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА РІВЕНЬ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У період дії воєнного стану економіка України зіткнулася з безпрецедентними викликами, що вимагають адаптації монетарної політики до умов високої невизначеності. Одним із найважливіших показників стабільності фінансової системи є рівень монетизації економіки, який відображає ступінь забезпеченості господарського обороту грошовими коштами. Актуальність теми зумовлена тим, що інфляційні процеси, спровоковані воєнними діями, дефіцитом бюджету та емісійним фінансуванням, безпосередньо впливають на реальну вартість грошової маси[1]. Це створює ризик демонетизації економіки, що може перешкоджати повоєнному відновленню та стабільному економічному зростанню. Метою дослідження є аналіз взаємозв'язку між темпами інфляції та рівнем монетизації в Україні протягом 2022–2026 років.

Рівень монетизації (відношення М2 до ВВП) є базовим індикатором забезпеченості економіки фінансовими ресурсами[2]. Традиційно він свідчить про розвиненість фінансового ринку, проте в умовах воєнного стану цей показник суттєво деформується під впливом інфляції, яка діє як прихований податок на грошові залишки. За своєю економічною природою інфляція діє як прихований податок на грошові залишки суб'єктів господарювання та населення. Стрімке зростання індексу споживчих цін (ІСЦ) призводить до знецінення національної грошової одиниці, що стимулює відтік капіталу в іноземну валюту (доларизацію) та мінімізацію залишків на гривневих рахунках[3]. Відповідно, навіть якщо держава нарощує номінальну грошову масу через емісійне фінансування дефіциту бюджету (викуп військових облігацій центральним банком), реальний рівень монетизації часто знижується. Це відбувається через те, що темпи інфляції та падіння реального ВВП випереджають зростання грошової пропозиції, звужуючи ресурсну базу для майбутнього кредитування економіки.

СЕКЦІЯ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

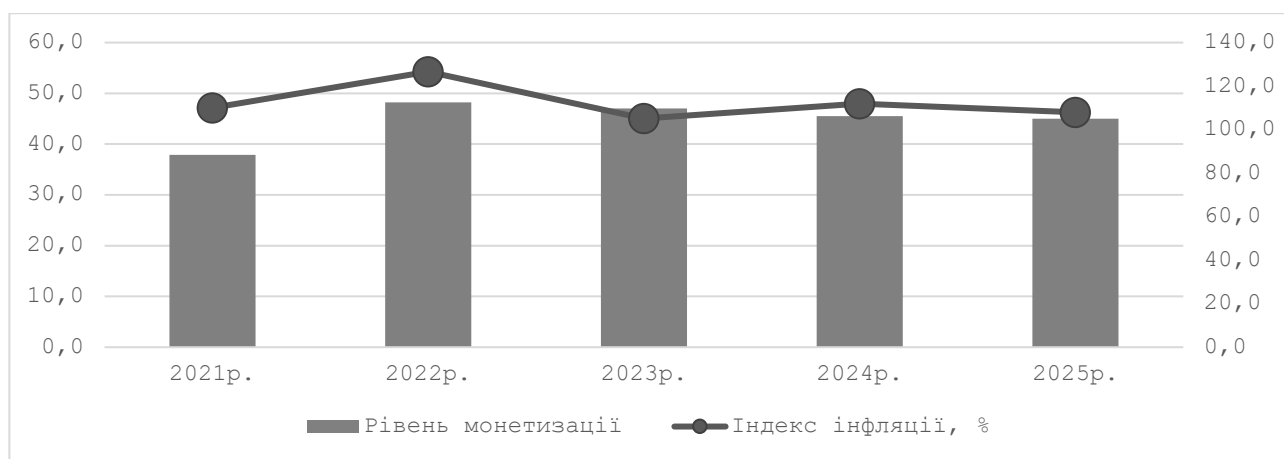

Рис. 1. Динаміка рівня монетизації та індексу інфляції в Україні (2021–2025 рр.)

Джерело: складено за даними НБУ

У довоєнний 2021 рік рівень монетизації економіки України становив 37,9%. Цей показник відповідав стану країн із перехідною економікою, але свідчив про недостатню насиченість господарського обороту грошовими ресурсами.

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році ситуація кардинально змінилася: коефіцієнт монетизації різко зріс до 48,2%. Проте такий стрибок не був ознакою зміцнення фінансової системи. Навпаки, він став результатом «шокового» поєднання двох факторів: значного номінального зростання грошової маси (через емісійне фінансування дефіциту бюджету з боку НБУ) та глибокого падіння реального ВВП. У 2023–2025 роках спостерігається тенденція до поступового зниження показника (з 47,0% до 45,0% відповідно), що вказує на поступове вимивання ліквідності під тиском інфляційних процесів.

Фактори впливу та ключові проблеми:

1. Емісійний чинник: Основним драйвером зростання грошового агрегату М2 стала необхідність покриття величезних видатків на оборону та соціальну сферу. Прямий викуп військових облігацій Національним банком призвів до надлишку гривневої ліквідності, яка не підкріплена товарною масою[4, 5].

2. Інфляційний тиск: Індекс споживчих цін, який у 2022 році досяг 126,6%, виступив механізмом «демонетизації». Висока інфляція знецінює заощадження населення та оборотні кошти підприємств, змушуючи їх переходити в іноземну валюту (доларизація), що фактично виводить кошти з національного монетарного обороту.

3. Проблема низької швидкості обігу грошей: В умовах війни гроші «застрагують» на поточних рахунках як страховий запас (ліквідна пастка) і не трансформуються в інвестиційні кредити, що стримує відновлення економіки[1].

Дослідження показало, що рівень монетизації в умовах воєнного стану набув викривленого характеру. Зростання показника до 48,2% у 2022 році не

призвело до розширення кредитування, оскільки було нівельоване інфляцією та падінням ВВП. Наявна модель монетизації є ризикованою, адже вона базується на державному споживанні, а не на розвитку реального сектору. Ключовою загрозою залишається «інфляційне вимивання» реальної вартості грошей, що може призвести до стагнації після війни.

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність. *Національний банк України*. URL: <https://lnk.ua/qr/eIIg9AOzz> (дата звернення: 14.04.2026)
2. Статистика фінансового сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 21.04.2026)
3. Індекс інфляції в Україні. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 23.04.2026)
4. Монетарна політика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about> (дата звернення: 26.04.2026)
5. НБУ здійснив викуп військових ОВДП на 70 млрд грн та наголошує на необхідності активізації ринкових боргових залучень. *Національний банк України*. URL: <https://lnk.ua/qr/2snDeXD1T> (дата звернення: 27.04.2026)

Хабічева А.В.

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ІНФЛЯЦІЙНИЙ ЦИКЛ: СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ

Інфляція є складним макроекономічним явищем, що відображає загальне зростання рівня цін в економіці та знецінення грошей. Водночас інфляційні процеси мають циклічний характер, що проявляється у періодичному посиленні та послабленні інфляційного тиску під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Саме тому доцільно розглядати інфляцію не як одноразове явище, а як інфляційний цикл, що має власну логіку розвитку та механізм формування [1,2].

Інфляційний цикл можна визначити як послідовність фаз зміни темпів інфляції в економіці, що зумовлені взаємодією сукупного попиту, сукупної пропозиції, грошово-кредитної політики та інфляційних очікувань економічних агентів. Такий цикл формується під впливом як монетарних, так і немонетарних факторів, що посилюють або стримують інфляційні процеси.

Механізм формування інфляційного циклу, на наш погляд, доцільно розглядати через такі ключові етапи:

1. Початкова фаза (зародження інфляції).

На цьому етапі відбувається зростання сукупного попиту, що може бути спричинене збільшенням грошової маси, зниженням процентних ставок або активізацією державних витрат. У результаті попит починає перевищувати пропозицію, що створює передумови для підвищення цін.

2. Фаза розгортання інфляції.

Зростання цін стає більш помітним та стійким. Підвищуються витрати виробництва (зокрема, через зростання заробітної плати, вартості ресурсів), що спричиняє так звану «інфляцію витрат». Водночас формується ефект інфляційних очікувань: економічні суб'єкти починають закладати майбутнє зростання цін у свої рішення.

3. Пікова фаза.

Інфляція досягає найвищих темпів, що негативно впливає на купівельну спроможність населення, інвестиційну активність та загальну макроекономічну стабільність. У цей період центральний банк зазвичай вдається до жорсткої монетарної політики (підвищення облікової ставки, обмеження грошової пропозиції).

4. Фаза сповільнення (дезінфляції).

Внаслідок застосування стримувальних заходів темпи інфляції поступово знижуються. Скорочується сукупний попит, стабілізуються ціни, однак це може супроводжуватися уповільненням економічного зростання [3].

5. Стабілізаційна фаза.

Інфляція повертається до помірного рівня, формується нова макроекономічна рівновага. У цей період важливу роль відіграє підтримка довіри до грошово-кредитної політики та закріплення низьких інфляційних очікувань.

Важливо зазначити, що інфляційний цикл значною мірою залежить від ефективності дій центрального банку, зокрема від своєчасності та адекватності монетарних інструментів. Крім того, суттєвий вплив мають зовнішні фактори: коливання світових цін, валютний курс, геополітичні ризики [4,5].

Отже, інфляційний цикл є результатом складної взаємодії економічних процесів і політичних рішень. Його розуміння дозволяє більш ефективно формувати грошово-кредитну політику та мінімізувати негативні наслідки інфляції для економіки. У сучасних умовах особливого значення набуває забезпечення стабільності цін як ключової передумови сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 29.04.2026).
2. Міщенко В. І. Грошово-кредитна політика : навч. посіб. Київ : Знання, 2018. 350 с.
3. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2019. 656 с.

4. Національний банк України. Інфляційний звіт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 29.04.2026).

5. Samuelson P. A., Nordhaus W. D. Economics. 19th ed. New York : McGraw-Hill, 2010. 744 p.

Шаповалова Д. А.

Здобувачка 23 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЕВОЛЮЦІЯ ДЕПОЗИТНИХ ПРОДУКТІВ БАНКІВ У ЦИФРОВУ ЕРУ

Банківська система протягом кількох десятиліть зазнала суттєвих змін у підходах до формування депозитних продуктів. Те, що починалося як проста ощадна книжка з фіксованою процентною ставкою, сьогодні перетворилося на розгалужену екосистему цифрових інструментів. Зміни у поведінці вкладників, технологічний прогрес і тиск конкуренції з боку фінансово-технологічних компаній змусили банки переосмислити свої стратегії залучення ресурсів.

Цифровізація фінансового сектору відкрила нові можливості для вкладників і водночас поставила банки перед необхідністю адаптації. Класичні строкові депозити та депозити до запитання поступово доповнюються мобільними ощадними рахунками, автоматичними інструментами накопичення та продуктами з гнучкими умовами. Дослідження цього процесу дає змогу зрозуміти, як змінюється роль депозиту в сучасній банківській практиці [3, с. 155].

У дослідженні використовуються методи порівняльного аналізу, систематизації наукових джерел і узагальнення практичного досвіду банківського сектору. Теоретичну базу становлять праці з питань еволюції депозитних операцій, цифрової трансформації фінансового сектору та регулювання банківської діяльності. Емпіричну основу формують відкриті дані банківських установ і матеріали регуляторних органів.

Еволюцію депозитних продуктів можна умовно поділити на кілька етапів. На початковому етапі банки пропонували переважно два продукти: строковий вклад із чітко визначеною датою повернення та вклад до запитання без обмежень щодо термінів. Ці продукти відповідали базовим потребам населення у збереженні коштів і отриманні доходу у вигляді відсотків. З розвитком ринкових відносин банки почали урізноманітнювати умови вкладів, впроваджуючи продукти з прогресивною ставкою, можливістю поповнення та часткового зняття коштів [4, с. 37]. Така диференціація стала відповіддю на зростаючі вимоги клієнтів до гнучкості фінансових інструментів.

Поява інтернет-банкінгу і мобільних додатків кардинально змінила логіку роботи з депозитами. Банки отримали змогу пропонувати продукти без

паперового оформлення, з моментальним відкриттям рахунку через смартфон і персоналізованими умовами накопичення. Дослідники фіксують, що трансформація бізнес-моделей фінансового сектору в цифровому середовищі безпосередньо впливає на структуру депозитних продуктів [3, с. 155]. Цифрові банки та необанки почали пропонувати так звані "ощадні банки у кишені", де клієнт самостійно налаштовує умови накопичення. Окремим напрямом стали продукти з автоматичним округленням транзакцій та зарахуванням різниці на ощадний рахунок. Такі механіки перетворюють щоденні витрати на інструмент накопичення.

Паралельно з розвитком цифрових продуктів відбувається ускладнення регуляторного середовища та методології оцінювання депозитних операцій. Зокрема, економічна експертиза депозитних операцій набуває самостійного наукового і практичного значення, що свідчить про зростання складності цього сегменту банківської діяльності [4, с. 37]. Еволюція ціноутворення на фінансові продукти також відображається у підходах до встановлення відсоткових ставок: банки переходять від уніфікованих тарифів до індивідуалізованих пропозицій, де ставка залежить від поведінки клієнта, суми залишку та його лояльності до банку [1]. Цифрові валюти центральних банків формують нову конкурентну реальність, у якій традиційні депозити можуть зіткнутися з альтернативними інструментами збереження цінності [2, с. 290]. Це спонукає банки прискорювати інновації у сфері ощадних продуктів і шукати нові способи утримання вкладників.

Динаміку зміни частки цифрових депозитних продуктів у загальній структурі залучених коштів банків показано на рис. 1.

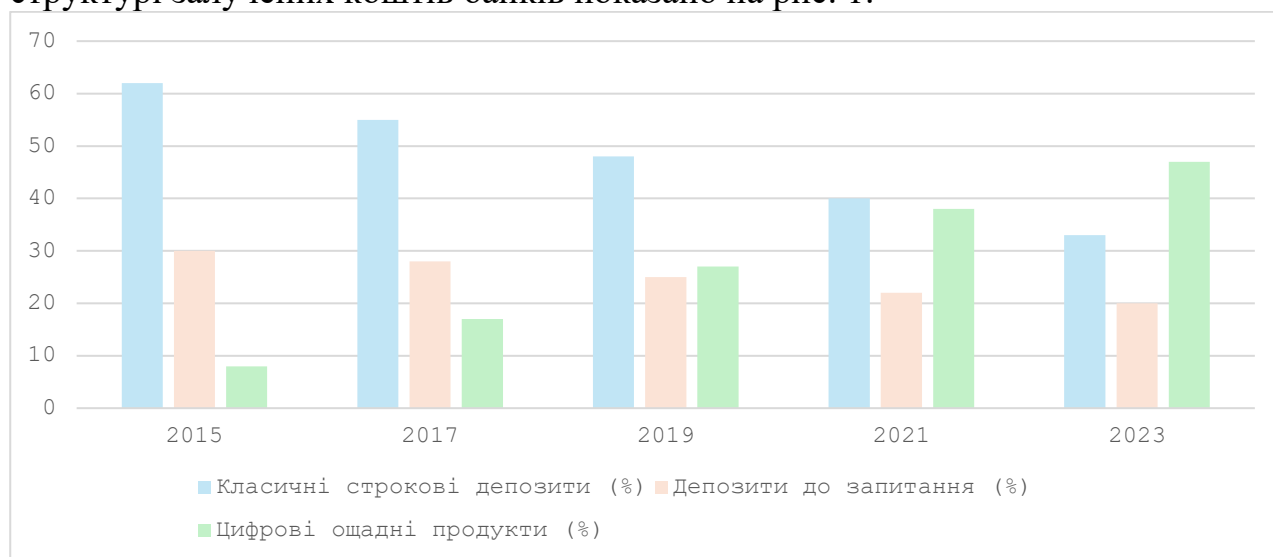

Рис. 1. Динаміка структури депозитних продуктів банків (умовні дані для ілюстрації тенденції)

Джерело: складено автором

Зміни у структурі депозитних продуктів, наведені у Таблиці 1, демонструють відмінності між класичними та цифровими інструментами за основними характеристиками.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика класичних і цифрових депозитних продуктів

Характеристика	Класичний строковий депозит	Цифровий ощадний продукт
Спосіб оформлення	Відділення банку, паперовий договір	Мобільний додаток, онлайн-платформа
Гнучкість умов	Фіксовані строки та ставка	Гнучкі строки, персоналізована ставка
Мінімальна сума	Як правило, встановлена банком	Часто відсутня або мінімальна
Поповнення	Обмежене або не передбачене	Необмежене, автоматичне
Доступ до коштів	За умовами договору	В режимі реального часу
Додаткові функції	Відсутні	Автонакопичення, аналітика витрат

Джерело: складено автором

Депозитні продукти банків пройшли шлях від простих строкових вкладів до складних цифрових інструментів з персоналізованими умовами та автоматизованими механізмами накопичення. Технологічна трансформація змінила не лише форму подачі продукту, а й саму логіку взаємодії між банком і вкладником. Конкуренція з боку фінтех-компаній і поява цифрових валют прискорюють цей процес. Банки, що здатні інтегрувати цифрові рішення у свою депозитну стратегію, отримують перевагу у залученні та утриманні клієнтів. Подальше дослідження цієї теми потребує уваги до питань регулювання цифрових ощадних продуктів і оцінювання їхніх ризиків для фінансової стабільності.

Список використаних джерел:

1. Гряник А. Еволюція моделей і стратегій ціноутворення на ринку програмних продуктів. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-61> (дата звернення: 27.04.2026).
2. Редченко Я. Еволюція міжнародного регулювання цифрових валют: від перших криптовалют до цифрових валют центральних банків. *Юридичний вісник*. 2025. С. 290–298. URL: <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2025.36> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Дюк Р. Цифрова еволюція бізнес моделей фінансового сектору: від традиційних банків до платформних екосистем. *Економіка і регіон/ Economics and region*. 2025. С. 155–160. URL: [https://doi.org/10.26906/eir.2025.2\(97\).3800](https://doi.org/10.26906/eir.2025.2(97).3800) (дата звернення: 27.04.2026).
4. Бугаєнко О, Жолобецька М, Акименко О. Економічна експертиза депозитних операцій банків: особливості та порядок проведення. *European Science*. 2023. С. 37–44. URL: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-23-02-019> (дата звернення: 27.04.2026).

Шахова Н.В.,

Здобувачка 22 групи ФФБС

Науковий керівник: Деркач Ю. Б.

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ В УМОВАХ КУРСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Валютний ринок є важливою складовою фінансової системи, на якому щоденно здійснюються операції з іноземною валютою між різними учасниками. Одну з провідних ролей на цьому ринку відіграють комерційні банки, які виступають основними посередниками між покупцями та продавцями валюти, забезпечують ліквідність, формують обмінний курс через міжбанківські операції та обслуговують експортно-імпортні потреби клієнтів. Для здійснення валютних операцій банки повинні отримати відповідну ліцензію від Національний банк України, що надає їм право відкривати валютні рахунки, здійснювати міжнародні розрахунки та проводити операції з іноземною валютою.

На підставі отриманої ліцензії комерційні банки здійснюють широкий спектр валютних операцій:

1. Ведення валютних рахунків клієнтів (Комерційні банки відкривають і обслуговують рахунки в іноземній валюті для фізичних та юридичних осіб, здійснюють за ними розрахунки, перекази та зберігання коштів);

2. Встановлення кореспондентських відносин з іноземними банками (Банки відкривають рахунки в закордонних банках і навпаки, що дозволяє проводити міжнародні платежі та забезпечує взаємодію з іноземною фінансовою системою);

3. Неторговельні операції (Це валютні операції, не пов'язані з експортом чи імпортом товарів, наприклад: перекази за кордон, оплата навчання, лікування, туристичні витрати, грошові перекази фізичних осіб);

4. Операції з торгівлі іноземною валютою на внутрішньому валютному ринку (Банки купують і продають іноземну валюту на міжбанківському ринку та для клієнтів, формуючи власний курс з урахуванням попиту, пропозиції та вимог Національного банку України);

5. Операції за міжнародними торговельними розрахунками (Банки забезпечують розрахунки між українськими та іноземними контрагентами за експортно-імпортними операціями (акредитиви, інкасо, банківські перекази));

6. Операції з монетарними металами на внутрішньому ринку (Банки здійснюють купівлю, продаж і зберігання банківських металів (золото, срібло тощо), а також відкривають “металеві рахунки” для клієнтів);

7. Валютні операції на міжнародних грошових ринках (Банки можуть проводити операції з валютою на світових фінансових ринках (купівля, продаж, розміщення коштів), отримуючи прибуток і диверсифікуючи ризики);

8. Операції щодо залучення та розміщення валютних коштів на внутрішньому ринку, що здійснюються з резидентами України, та зовнішньому ринку, що здійснюються з нерезидентами України (Банки залучають валютні

кошти (депозити) і розміщують їх (кредити) як на внутрішньому ринку серед резидентів, так і на зовнішньому — у відносинах з нерезидентами).

В умовах курсової нестабільності діяльність банків ускладнюється, оскільки коливання валютного курсу підвищує рівень валютного ризику та може призводити до фінансових втрат. У таких умовах банки змушені підвищувати рівень ліквідності, більш обережно здійснювати валютні операції та вдосконалювати систему управління ризиками шляхом диверсифікації валютної структури активів і зобов'язань, використання інструментів хеджування та обмеження відкритої валютної позиції.

Водночас важливу роль у забезпеченні стабільності валютного ринку відіграє державне регулювання, яке здійснює Національний банк України. НБУ встановлює правила проведення валютних операцій, визначає вимоги до ліцензування, здійснює моніторинг діяльності банків, застосовує санкції у разі порушень та забезпечує нагляд за їх фінансовою стійкістю.

Отже, комерційні банки відіграють ключову роль у функціонуванні валютного ринку, а ефективне державне регулювання з боку Національного банку України є необхідною умовою мінімізації валютних ризиків та забезпечення стабільності банківської системи в умовах економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Операції банків з іноземною валютою та їх облік . URL: <https://buklib.net/books/33865/> (дата звернення: 29.03.2026).
2. Башинський В.О. Валютні операції комерційного банку: сучасний стан та тенденції розвитку. Житомир, 2025

Шепотинник С.С.

Здобувачка 23 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОБМЕЖЕННЯ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., спричинила безпрецедентний вплив на функціонування банківської системи. Ключовим регуляторним актом у сфері банківського кредитування став [1] нормативний документ Національного банку України - Постанова Правління НБУ №18 від 24.02.2022 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», яка встановила тимчасові обмеження банківської діяльності: обмеження готівкових операцій та зняття коштів, призупинення окремих видів розрахунків, заборону дострокового

погашення валютних кредитів, а також спеціальний режим валютного регулювання. Банківська система, попри введені обмеження, продовжила функціонувати, забезпечуючи розрахункове обслуговування населення і бізнесу, проте з суттєво зміненими умовами кредитної діяльності.

Аналіз структурних наслідків воєнного стану для банківського кредитування здійснено Дзюблюком О. В. [2, с. 14], який доводить, що проблемні аспекти кредитування виникли не з початком воєнних дій, а нагромаджувалися упродовж тривалого часу: неурівноваженість активів і пасивів за строками, недостатній рівень концентрації банківського капіталу, зростання банківських ризиків. В умовах воєнного стану ці проблеми загострилися: банки суттєво скоротили частку кредитів реальному сектору, переорієнтувавши ресурси на безризикові інструменти - облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) та депозитні сертифікати НБУ. Так, частка вкладень у державні цінні папери у 2023–2024 рр. перевищила 27% банківських активів, а частка кредитів фізичним особам скоротилася з 9,8% до 7,0%. Автор наголошує на необхідності активної участі держави у створенні сприятливих умов для перерозподілу банківських активів на користь реального кредитування.

Компаративний аналіз банківського кредитування підприємств в умовах війни провели Корнєєв В., Забчук Г., Іващук О., Винник Т. та Рудан В. [3, с. 15]. Дослідники встановили, що, незважаючи на державні програми підтримки - зокрема програму «Доступні кредити 5-7-9%», яка передбачала компенсацію банкам різниці між пільговою та ринковою ставками, - банківське кредитування підприємств суттєво обмежувалося через концентрацію ресурсів у безризикових інструментах. Основними перешкодами кредитування визначено: надмірні вимоги до застави, складну процедуру документального оформлення, високі процентні ставки й невизначеність правового середовища. Для активізації корпоративного кредитування автори рекомендують запровадження механізмів державних гарантій за кредитами, перегляд підходів до процентної політики та асиметричний коридор процентних ставок, що знизить привабливість безризикових інструментів для банків і стимулюватиме цільове кредитування важливих для економіки галузей.

Сегмент кредитування домогосподарств в умовах воєнного стану досліджено Пікус Р. та Дмитренко К. [4]. Споживчі кредити протягом 2022–2024 рр. становили 72–85% загального обсягу кредитів фізичним особам; у 2024 р. їх частка залишалася понад 83%. Попри загальне скорочення кредитної активності, іпотечне кредитування зберігало позитивну динаміку, зокрема завдяки державній програмі «ЄОселя», яка підтримувала доступне іпотечне кредитування навіть в умовах воєнних ризиків. Дослідниці також акцентують увагу на зростанні воєнних ризиків позичальників (переміщення, знищення майна, загибель), що ускладнює оцінку кредитоспроможності і спонукає банки посилювати вимоги до забезпечення. Водночас цифровізація банківських послуг відкрила нові можливості дистанційного кредитування, знижуючи операційні витрати та розширюючи доступ позичальників до кредитних продуктів.

Комплексний аналіз трансформаційних процесів у банківському кредитуванні в умовах багатфакторної невизначеності здійснили Тимошенко

М. В. та Бондаренко А. В. [5]. Дослідники виявили, що банківський сектор поступово відновлює кредитну активність після значного спаду на початку воєнних дій, а нові можливості кредитування пов'язані з: розширенням державно-приватного партнерства у фінансовій сфері; впровадженням штучного інтелекту та скорингових моделей для дистанційної оцінки кредитоспроможності; залученням міжнародної фінансової підтримки (МВФ, ЄБРР, Світовий банк), яка посилює кредитний потенціал банківської системи. Автори також підкреслюють, що частка непрацюючих кредитів (NPL), хоча й скоротилася з пікових значень до 27,1% у 2024 р., залишається суттєвим обмеженням для активізації кредитної діяльності, оскільки резерви під NPL знижують капітальну базу банків.

Таким чином, банківське кредитування в умовах воєнного стану в Україні характеризується системними обмеженнями - скороченням кредитного портфеля, переорієнтацією банків на безризикові інструменти, посиленими вимогами до застави та зростанням NPL. Водночас державні програми підтримки («Доступні кредити 5-7-9%», «єОселя»), цифровізація послуг і міжнародна фінансова допомога формують нові можливості для відновлення кредитної активності та фінансування економічного відновлення України.

Список використаних джерел

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24 лют. 2022 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>(дата звернення: 29.03.2026).
2. Дзюблюк О. В. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. Вісник Економіки. 2023. № 3. С. 8–25. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1486>(дата звернення: 29.03.2026).
3. Корнєєв В., Забчук Г., Іващук О., Винник Т., Рудан В. Компаративний аналіз банківського кредитування підприємств України в умовах війни. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. № 6 (59). С. 11–23. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4533>(дата звернення: 29.03.2026).
4. Пікус Р., Дмитренко К. Банківське кредитування домогосподарств в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2025. № 82. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7237>(дата звернення: 29.03.2026).
5. Тимошенко М. В., Бондаренко А. В. Банківське кредитування в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5948>(дата звернення: 29.03.2026).

Щербіна Е.І.

Здобувачка 12 групи ФФБС

Науковий керівник: Сергєєва О. С.

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МОНЕТАРНУ ПОЛІТИКУ

Стрімка еволюція фінтех-інновацій та поширення децентралізованих активів створюють нову парадигму для світової фінансової архітектури. Для Національного банку України ключовим викликом стає ризик поступового витіснення національної валюти приватними платіжними засобами («криптоїзація»), що суттєво послаблює здатність держави впливати на макроекономічні показники. У цьому контексті перехід до використання цифрових валют центральних банків (CBDC), зокрема е-гривні, стає не просто технологічним оновленням, а критичною необхідністю для збереження ефективності монетарної політики.

Головна відмінність цифрової валюти від традиційних безготівкових форм полягає у її прямій доступності для користувачів. Е-гривня виступає безпосереднім зобов'язанням центрального банку, що забезпечує прямий канал взаємодії між Національним банком України та кінцевим споживачем, оминаючи посередницьку ланку комерційних банків. Такий механізм створює нову модель монетарних відносин, у якій регулятор отримує можливість більш ефективно контролювати ліквідність та підвищувати результативність реалізації монетарної політики.

Адаптація конкретних інструментів монетарної політики НБУ, на наш погляд, повинна відбуватися через:

1. Прямий трансмісійний механізм (Процентний канал). Традиційна монетарна політика має часовий лаг: коли НБУ змінює облікову ставку, комерційним банкам потрібен час для корекції відсотків за депозитами та кредитами. Впровадження «відсоткової» е-гривні дозволяє регулятору миттєво змінювати вартість грошей в економіці. Нарахування відсотків безпосередньо на цифрові гаманці громадян створює «ідеальну» передачу монетарного імпульсу, що критично важливо для оперативного приборкання інфляції.

2. Управління системною ліквідністю 24/7. Завдяки технології розподіленого реєстру (DLT), а саме, коли НБУ отримує інструментарій для моніторингу та регулювання ліквідності в режимі реального часу. Це дозволяє проводити операції на відкритому ринку без прив'язки до операційного дня банків, миттєво реагуючи на шоківі зміни попиту на гроші, що стабілізує валютний курс та банківську систему в цілому.

3. Програмованість та смарт-контракти як інструмент селективної політики. Використання смарт-контрактів дозволяє впроваджувати «цільові гроші». НБУ може програмувати емісію е-гривні таким чином, щоб кошти могли бути використані лише за певними напрямками (наприклад, підтримка

критичного імпорту або відновлення енергосистеми). Це дозволяє стимулювати окремі галузі без ризику перетоку капіталу на спекулятивні ринки.

Незважаючи на переваги, перехід до цифрової валюти несе ризик дезінтермедіації. Якщо населення масово переведе кошти з банківських депозитів у цифрові гаманці НБУ (які є надійнішими), комерційні банки втратять ресурсну базу для кредитування економіки.

Отже, гадаємо, що НБУ повинен адаптувати макропруденційні інструменти, такі як встановлення лімітів на обсяг коштів у гаманцях або нульова ставка на залишки, що перевищують певну суму, щоб зберегти баланс між інноваціями та життєздатністю банківського сектору.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що цифровізація валютної сфери вимагає від НБУ переходу до моделі «розумного регулювання». Е-гривня має стати фундаментом для нової монетарної стратегії, яка поєднує високу швидкість реагування на ринкові виклики з жорстким контролем над цільовим використанням грошових ресурсів. Це забезпечить фінансову стійкість України та її інтеграцію до глобального цифрового фінансового простору.

Водночас важливим завданням для Національного банку України є формування належної інституційної та нормативної бази для функціонування цифрової валюти. Ефективність е-гривні залежатиме не лише від технологічних рішень, а й від узгодженості правових норм із міжнародними стандартами фінансового моніторингу та захисту прав споживачів.

Список використаних джерел:

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2026)
2. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту із впровадження е-гривні. *Національний банк України*. 2019. 42 с.
3. Лютий І. О. Цифрові активи в системі монетарного регулювання: виклики для України. *Фінанси України*. 2023. № 1. С. 15-28.
4. Данилішин Б. М. Цифрові валюти центральних банків та їх вплив на грошово-кредитну політику. *Економіка України*. 2022. № 4.
5. Шепелюк О. Ю., Сергєєва О. С. Вплив репутаційного ризику на безпекову діяльність банків. *Збірник тез ONEU*. 2026

Янчева А. І.

Здобувачка 21 групи ФФБС

Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**

К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ

Кіберзагрози у банківському секторі в умовах гібридної війни являють собою сукупність цілеспрямованих дій, спрямованих на порушення функціонування фінансових установ, несанкціонований доступ до даних та

дестабілізацію економічної системи держави. В умовах збройної агресії російської федерації проти України кіберпростір став одним із ключових середовищ боротьби, де банківська система, як елемент критичної інфраструктури, є однією з основних цілей. Активна цифровізація банківських послуг, попри підвищення ефективності, водночас збільшує кількість потенційних кіберризиків.

Сучасні кіберзагрози характеризуються високою різноманітністю та складністю. До найбільш поширених відносяться фішингові атаки, спрямовані на отримання конфіденційних даних клієнтів і співробітників; розповсюдження шкідливого програмного забезпечення, зокрема програм-вимагачів; DDoS-атаки, що блокують роботу банківських сервісів; а також методи соціальної інженерії (зокрема спуфінг та інші техніки маніпуляції), які використовують людський фактор як найвразливішу ланку безпеки. Окрім цього, активно застосовуються атаки на ланцюги постачання програмного забезпечення, перехоплення даних, скімінг та шахрайство з платіжними картками.

З початком повномасштабної війни суттєво зросли масштаби шахрайства з використанням платіжних карток. За даними Національного банку України, у 2022 році було зафіксовано близько 237 тис. випадків шахрайства, а сума збитків становила 481 млн грн. У 2023 році кількість таких випадків зросла на чверть та становила 272 тис., а загальна сума збитків становила 833 млн грн, що на 73% більше, ніж у 2022 році.

У 2024 році спостерігалось незначне скорочення кількості операцій – до 270 тис., однак загальна сума збитків зросла більш ніж на третину (+37%) та перевищила 1,1 млрд грн. У 2025 році ця тенденція зберіглася: кількість випадків зменшилася до 256 тис., тоді як сума збитків зросла майже на чверть (+24%) – до 1,4 млрд грн. Це пояснюється збільшенням середньої суми однієї незаконної операції на 30% порівняно з 2024 роком.

Зменшення кількості незаконних операцій свідчить про підвищення ефективності заходів протидії шахрайству, зокрема впровадження посиленої автентифікації та підвищення рівня обізнаності клієнтів. Водночас збільшення середньої суми однієї операції (з 3065 грн у 2023 році до 5536 грн у 2025 році) вказує на ускладнення шахрайських схем та збільшення фінансових втрат клієнтів.

Перші хвили масованої агресії було зафіксовано ще у січні–лютому 2022 року, коли відбулися масштабні кібератаки на державні органи та банки, зокрема порушено роботу сервісів провідних фінансових установ, включаючи ПриватБанк та Ощадбанк. У подальшому атаки набули системного характеру. Зокрема, у 2024 році один із найбільших українських онлайн-банків, Monobank, зазнав рекордної за інтенсивністю DDoS-атаки тривалістю кілька діб із навантаженням понад 7,5 млрд запитів. Нові атаки на Національний банк України та комерційні банки у 2026 році лише вкотре довели, що загрози для фінансової системи залишаються постійними.

Для протидії кіберзагрозам банки впроваджують комплексні системи захисту, що включають багаторівневу систему безпеки, використання шифрування даних, двофакторної аутентифікації та постійний моніторинг

операцій. Важливим є також застосування сучасних технологій, зокрема систем аналізу поведінки користувачів, елементів штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизованого виявлення загроз, а також регулярне проведення тестувань на проникнення з метою виявлення вразливостей.

На державному рівні також здійснюється посилення захисту. Зокрема, Національний банк України впровадив систему обміну інформацією про кіберінциденти MISP-NBU, що забезпечує оперативну взаємодію між банками, а також реалізує спільні проєкти з протидії кібершахрайству.

Отже, в умовах гібридної війни кіберзагрози для банківської системи суттєво зростають, що потребує постійного вдосконалення механізмів цифрової безпеки. Ефективний захист банків можливий лише за умови поєднання сучасних технологічних рішень, державного регулювання та підвищення рівня кіберграмотності як працівників банків, так і їх клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Шахрайство з платіжними картками: у НБУ розповіли, де та як ошукують українців. URL: <https://lnk.ua/qr/niAgAgHx2> (дата звернення: 06.04.2026).
2. The Top Ten Cyber Security Threats to Digital Banking and How to Guard Against Them. URL: <https://lnk.ua/qr/ENImWQ7iO> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Biggest Cyber Threats for Financial Services. URL: <https://www.upguard.com/blog/biggest-cyber-threats-for-financial-services> (дата звернення: 06.04.2026).
4. Стартував проєкт із протидії кібершахрайству у фінансовому секторі. URL: <https://lnk.ua/qr/PgNJwTYi6> (дата звернення: 06.04.2026).
5. Cybersecurity of the financial sector (Briefing). URL: <https://lnk.ua/qr/JберRVAY4> (дата звернення: 04.04.2026).
6. Кількість випадків шахрайства з картками знизилася, збитки за ними зросли. URL: <https://lnk.ua/qr/Yp5fLhYdM> (дата звернення: 03.04.2026).
7. Шахрайство з платіжними картками у 2025 році: кількість випадків знизилася, сума збитків зросла. URL: <https://lnk.ua/qr/gAgduTPnE> (дата звернення: 16.04.2026).

Збірник тез доповідей
VIII Студентської науково-практичної конференції
факультету фінансів та банківської справи

«СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

8-9 квітня 2026 року

Секція 3
БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Матеріали подаються в авторській редакції